

ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ZPSŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 27. NOV. 1973

ŠTEVILKA: 47—48 LETO: XV

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstrednik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, ZPSŽ Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: CP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

Plan remontov za leto 1974

Na osnovi prikazanih potreb za remonta dela v letu 1974, je bil izdelan osnutek letnega plana remontov proizvodnih naprav za leto 1974. Pri izdelavi osnutka so sodelovali vodje strojnega in elektro vzdrževanja iz posameznih proizvodnih obratov, njihovi pomočniki ter vodje žerjavnega oddelka, v nekaterih obratih pa tudi obratovodje. Osnutek so obravnavali v vseh temeljnih organizacijah združenega dela. Na osnovi njihovih pripomb, je bil nato izdelan dokončni plan remontov.

Enodnevní remontí so planirani samo v TOZD Talilnice in TOZD Valjarne, medtem ko v TOZD Hladna predelava enodnevnih remontov nimajo planiranih.

(Nadaljevanje na 3. strani)

14. seja delavskega sveta ZP Slovenske železarn

Predsednik delavskega sveta dipl. polit. Tomaž Ertl, je za danes sklical 14. sejo delavskega sveta združenega podjetja Slovenske železarn. Poleg pregleda izvrševanja sklepov zadnje seje, je za dnevni red predlagal sklepanje o soglasju k pogodbi o skupnem poslovanju ZPSŽ in železarn Store ter podpis pogodbe.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Proizvodnja Slovenskih železarn v oktobru

Pretečeni mesec ni bilo redukcij električne energije, zadovoljivo smo bili oskrbovani s surovinami, ker so pretežno mimo dopusti, tudi z delovno silo ni bilo posebnih težav, kljub temu pa ni šlo vse gladko. Kot poseben uspeh je doslej največja mesečna proizvodnja jekla slovenskih železarn, ki je znašala 64.473 ton. Pri tem ima poseben delež železarna Ravne, kjer so dosegli rekordno proizvodnjo jekla, saj so se močno približali 19.000 tonam. Največjo mesečno proizvodnjo jekla so dosegli tudi v železarni Store, kjer postopno uvažajo proizvodnjo na novi električni peči, v kateri so v pretečenem mesecu proizvedli prvih 1000 ton.

Manj zadovoljiva je bila proizvodnja surovega železa, zaradi zastojev v jeseniških plavžih, kjer so imeli po nekaj mesecih dobrega obratovanja precej težav.

Največ težav zaradi pomanjkanja vložka so imeli v železarni Store,

kjer so ostali konec meseca praktično brez zaloga surovega železa, kar je bilo posledica zastojev v jeseniških plavžih, kjer so imeli po nekaj mesecih dobrega obratovanja precej težav.

Po posameznih železarnah in proizvodih smo dosegli: Surovo železo (v tonah)

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativni načrt	Kumulativna izvršitev	%
Jesenice	13.400	11.816	88	131.600	124.967	95
Store	4.000	3.954	99	37.100	33.827	91
Skupno:	17.400	15.770	91	168.700	158.794	94

V primerjavi z doseženo proizvodnjo v istem obdobju lani, imamo še 1.945 ton prednosti. Upajmo, da bomo vsaj to prednost obdržali.

Surovo jeklo (v tonah)

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulat. načrt	Kumulat. izvršitev	%
Jesenice	39.000	41.607	107	408.700	394.804	97
Ravne	16.250	18.934	117	162.500	158.125	97
Store	5.500	3.932	71	32.200	28.382	88
Skupno	60.750	64.473	106	603.400	581.311	96

(Nadaljevanje na 3. strani)

Vsem sodelavcem Železarn, njihovim svojem in ostalim občanom jeseniške in radovljiške občine

ČESTITAMO OB DNEVU REPUBLIKE

in jim želimo veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva samoupravni organi in vodstva delovne organizacije in TOZD, družbenopolitične organizacije Železarn in TOZD ter uredništvo Železarja

Delavski svet Železarn odobril pogodbo o sovlaganju v hladno valjarno in finančno naložbo v železarno Store

Na četrti seji delavskega sveta železarn Jesenice, ki je bila v petek 23. novembra, so poleg pregleda izvrševanja sklepov zadnje seje, sklepali o potrditvi sovlaganja tujih partnerjev v izgradnjo nove hladne valjarne in o finančni naložbi združenih sredstev v interni banki ZPSŽ v železarno Store.

Delavski svet je na osnovi predhodne odločitve in danim pooblastilom skupnim službam, odobril pogodbo o sovlaganju, ki so jo podpisali predstavniki Železarn v Washingtonu, dne 9. novembra s podjetji: Armco Steel Corporation, General Electric Company, Production Machinery in Waterbury Farrel v skupni višini 2.120.000 ameriških dolarjev ali 32.224.000 dinarjev. Pogodba je podpisana v smislu zakona o vlaganju sredstev tujih oseb v domačo organizacijo. Železarna Jesenice bo vložila 630.000.000 dinarjev v denarju — delno s posojili Ljubljanske banke — in v opremi 4.560.000 dinarjev.

S to pogodbo se Železarna tudi obvezuje, da bo dva meseca po pričetku komercialnega obratovanja hladne valjarne, ustanovila temeljno organizacijo združenega dela s svojim obračunom. Med tem časom bo imenovan poslovni odbor, katerega bo železarna imenovala tri predstavnike, inozemski partnerji pa dva predstavnika, ki bo poleg organov samoupravljanja Železarn spremljal delo investicijske grupe in dajal ustrezne pripombe, predloge in priporočila. Pogodba tudi predvideva dolžnosti in pravice poslovnega odbora ter delavskega sveta. Predvidena določila so v bistvu enaka kot veljajo za naše temeljne organizacije združenega dela. Pogodba ne more biti odpovedana prej kot v šestih letih s šestmesečnim odpovednim rokom in izplačilom partnerjev v dveh in pol letih.

Finančno naložbo združenih sredstev slovenskih železarn v železarno Store, so pred sejo delavskega sveta Železarn obravnavali delavski sveti temeljnih organizacij združenega dela in skupnih služb ter naložbo podprli oziroma dali svoje soglasje. Tudi delavski svet Železarn je soglašal, da se iz združenih sredstev združenega podjetja Slovenske železarn odobri soudeležba v višini 53.000.000 za pokrivanje zadnjih investicijskih del in za obratna sredstva železarni Store. Pri teh odločitvah samoupravnih organov temeljnih organizacij združenega dela in skupnih služb ter delovne organizacije Železarn, ne gre samo za skupno solidarnostno akcijo slovenskih železarjev, da pomagajo pri reševanju teške finančne situacije v železarni Store, temveč je to izredno pomemben prispevek h krepitvi notranje integracije slovenskih železarn.

V TOZD Valjarne vedno več izboljšav

Komisija za raziskave in izume pri delavskem svetu TOZD Valjarne, ki jo vodi predsednik Ludvik Pagon in člani Viktor Rakovec, inž. dipl. inž. Klemen Hribar, Nazif Ljuta in Vojko Mikolič, dobro opravljajo zaupano jim dolžnost. Komisija je imela 18. oktobra že prvo sejo, na kateri so priznali štirim avtorjem štiri spodbudne odškodnine in skupni višini 15.917,45 dinarjev. Na drugi seji, 22. novembra so ponovno obravnavali pet v zadnjem času v proizvodnjo uvedenih izboljševalnih predlogov in vseh pet pozitivno ocenili in avtorje spodbudno nagradili v skupni višini 15.316,70 dinarjev.

Tehnična izboljšava št. 2107 »Pre-delava dvanaest sedemstopenjskih centrifugalnih črpalk za odbrizg kovarine na bluming valjarne«, ki jo izvedla in predložila v oceno delovodja SV Ivan Stigar in orodjar Joža Pintar, je bila na osnovi izračunov prihrankov in koristi pozitivno ocenjena in nagradena z enkratno skupno odškodnino v višini 5.158,30 dinarjev, ki si jo avtorja delita v razmerju 50:50.

Mazilni tehnik Iskra Branko in instalater Jože Perne sta izvedla in predložila v oceno izboljševalni predlog št. 2108, ki predstavlja uspešno predelavo načina mazanja ležajev valjčne mize pred prevračalnikom blumov. Na osnovi prihrankov, ki znaša 27.735,64 dinarjev, je komisija avtorjema priznala pravico do triletnih rent, za prvo leto uporabe predloga pa odškodnino v višini 1.180,00 dinarjev, katero si avtorja delita v enakih delih. V naslednjih dveh letih morata avtorja za vsako leto sestaviti rentabilnostni izračun prihrankov in koristi, ki izvirajo iz tega predloga.

Strugar specialist iz strojnega vzdrževanja Viktor Zan, je z izboljševalnim predlogom št. 2109 uvedel v proizvodnjo posebno »vulkan« tesnila na brizgalni napravi v valjarni debele pločevine, pri akumulatorjih hladnega navijalca na štelu v valjarni Bela in na Siemens valjčnem stroju v hladni valjarni. S temi tesnili je znatno zmanjšal zastoje, ki povzročajo izpade proizvodnje. Avtor mora pred izplačilom odškodnine, ki mu je bila odobrena v višini 1.600,00 dinarjev, izdelati natančen načrt nožev in pojasniti tehnološki način obdelave zahtevnega vulkolana.

Avtorja Zvone Ažman, vodja konstrukcijske delavnice in inž. Viktor Rakovec, asistent za peči v valjarni Bela, sta izvedla izboljševalni predlog št. 2110 »Montaža novih privijačnih robnikov na pokrove globinskih peči«. Izboljšava povečuje vzdržnost teh pokrovov in občutno zmanjšuje stroške vzdrževanja in popravil. Komisija je na osnovi izračunov koristi in prihrankov avtorjema priznala triletno rento, za prvo leto uporabe pa odškodnino v višini dvakrat 3.102,00 dinarjev ali skupno 6.204,00 dinarjev. Avtorja morata za drugo in tretje leto predložiti ponoven izračun prihrankov in koristi, na osnovi česar bosta izplačani letni renti za drugo in tretje leto.

Izboljševalni predlog št. 2113 so izvedli in predložili v oceno ključavničarji: Alojz Mestek, Janez Tancar, Marjan Ažman in Peter Klotutar iz strojnega vzdrževanja valjarne Bela. Avtorji so na osnovi večletnih opazovanj uspešno predelali in izboljšali napenjalac v vlečnem aparatu TRS 180 v valjarni žice, na katerem so bili stalni kvari, ki so povzročali zastoje in izpade proizvodnje. Prihranek, ki ga prinaša ta izboljšava presega 23.000,00 dinarjev. Avtorjem je bila priznana triletna renta, za prvo leto pa odškodnina v višini 4 x 294,00 dinarjev ali skupna 1.174,00 dinarjev.

Nekaj v zadnjem času v proizvodnjo uvedenih izboljševalnih predlogov komisija na tej seji še ni mogla dokončno oceniti, ker še niso podani dokončni izračuni koristi in prihrankov.

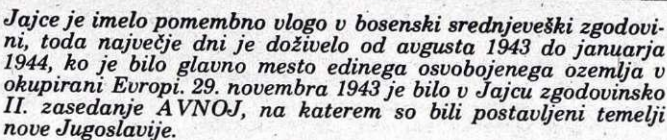
Ob zaključku seje je predsednik komisije Ludvik Pagon seznanil člane komisije z zahvalo, ki so jo poslali avtorji izboljševalnega predloga št. 2103, za pravilno oceno in spodbudno nagraditev.

(Razmišljanje ob tridesetletnici II. zasedanja AVNOJ)

2 ŽELEZAR

prej prav tisto, kar je ugotovil že Karl Marx v začetnem obdobju razredno organiziranega delavskega boja.

izvišti jugoslovenski oblastnici in se ji sami tudi visoki kler zaradi ohranitve svojih razrednih koristi in oblasti krenila na pot narodnega izjačevanja in se tako izločila sama iz občestva svojih narodov. To izdajstvo in oboroženo sodelovanje z kupatorjem pa je narodnoosvobodilnemu boju pod vodstvom KPJ nedolžno daljajalo tudi značaj ljudske revolucije v skladu z dialektičnim razvojem in stopenjem, ki je bil v poznanih zgodovinskih miselnih pojnih, ni moglo končati drugače kakor z novo kakovostno spremembo oblasti in družbe — s socializacijsko revolucijo.

Hitler ni niti slutil, da se je KPJ že od dneva, ko so Nemci ustoličili ustaše v Zagrebu, pripravljala na stajo proti Hitlerju in da je izvršila

ki ga je izbojevala KPJ že v prvem obdobju narodnoosvobodilnega boja, ni bil vselej lahek, prav tako kakor ni bilo vselej lahko uveljav-

(Nadaljevanje na 9. strani)

Proizvodnja Slovenskih železarn v oktobru

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pri proizvodnji SM jekla je bil v obeh železarnah na Jesenicah in Štoreh presežen mesečni operativni načrt proizvodnje in smo praktično na kumulativno načrtovani proizvodnji, ki je za 5.598 ton večja, kot v istem obdobju lanskega leta. Čeprav smo v proizvodnji elektrojekla dosegli doslej največjo proizvodnjo, ta zaostaja za načrtovano. V letnem načrtu je predvideno, da bi morala nova elektropeč v Štoreh priti z obratovanjem že preje in je za pretečeni mesec načrtovano že 3.000 ton, medtem ko so proizvedli le 1.088 ton. Uvedli so šele delo na dve Blagovna proizvodnja (v tonah)

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativ načrt	Kumulativ izvršitev	%
Jesenice	32.491	33.411	103	315.695	313.601	99
Ravne	11.242	11.038	98	112.420	108.619	97
Štore	12.863	10.883	85	120.914	115.730	96
Skupno	56.596	55.332	98	549.029	537.950	98

Večji zaostanek je v toplotvaljenem jeklu v železarni Štore, kjer so imeli v novi valjarni velike težave. Zaradi pomanjkanja vložka niso mogli držati program valjanja ter so v valjarnah realizirali samo 80 % predvidene proizvodnje. Tako so izgubili okoli 1500 ton načrtovane blagovne proizvodnje. Zaradi po-

izmeni in postopno uvajajo tretjo. Posebno polvalna za proizvodnjo jekla v pretečenem mesecu so priza devanja, ki so dala tudi odlične rezultate, da bi nadoknadili zaradi redukcij električne energije v pretečenih mesecih, izgubljeno proizvodnjo. To je imelo svoj vpliv tudi na skupno proizvodnjo, katero so izvršili v železarni Jesenice z 99 %, v železarni Ravne s 115 %, v železarni Štore pa s 73 %, predvsem zaradi nižje proizvodnje jekla. Blagovno proizvodnjo smo dosegli sicer skupno le z 98 %, vendar je to z ozirom na izpadlo proizvodnjo jekla v mesecu avgustu in še posebno v septembru, še kar zadovoljivo.

Železarna	Mesečni načrt	Mesečna izvršitev	%	Kumulativ načrt	Kumulativ izvršitev	%
Jesenice	32.491	33.411	103	315.695	313.601	99
Ravne	11.242	11.038	98	112.420	108.619	97
Štore	12.863	10.883	85	120.914	115.730	96
Skupno	56.596	55.332	98	549.029	537.950	98

manjkanja naročil za težke kokile, so tudi načrt proizvodnje kokil dosegli le z 68 %, količinsko pa pomeni to 400 ton blagovne proizvodnje. Ves zaostanek skupaj znaša 15 % načrtovane količine.

Čeprav je blagovna proizvodnja slovenskih železarn ob koncu oktobra dva odstotka pod načrtom, je

še vedno šest odstotkov nad lanskolletno količino, doseženo v istem obdobju kar je ob vseh težavah v letošnjem letu kar lep uspeh.

Tudi odprava je bila dosti dobra, na Jesenicah pa celo rekordna, saj so odpravili 32.353 ton blaga. Pri izvozu smo letni načrt dosegli že po količini in vrednosti ter presegli vse napovedi.

Tudi eksterna realizacija je zelo dobra. Mesečni načrt so v železarni Jesenice presegli za 18 %, železarni Ravne za 17 %, v železarni Štore pa so zaostali za 19 %, kar je z ozirom na zaostanek v blagovni proizvodnji razumljivo. Skupno je mesečni načrt realizacije presežen za 10 %, v kumulativu pa za pet odstotkov. Poprčne prodajne cene, predvidene z letnim načrtom, ne dosega samo še železarna Štore.

PROBLEMATIKA PO POSAMEZNIH ŽELEZARNAH

Železarna Ravne
je dosegla s 44.079 tonami rekordno skupno proizvodnjo predvsem zaradi rekordne proizvodnje jekla, ki je znašala 18.934 ton. Čas redukcij v mesecu septembru so porabili za popravilo peči, tako da je potekala proizvodnja v oktobru praktično nemoteno.

Tudi izmeček je bil nizek, zlasti manj je neuspele proizvodnje. Li-varna je dosegla le 88,9 % planirane količine zaradi zelo razdrobljenega asortimenta ter popravil nekaterih naprav. Obrabna naprava Webac je bila v remontu 21 dni.

Valjarna je delala dobro, če ne bi bilo ozkega grla pri ogrevanju na teški prog, bi bili rezultati še boljši.

V jeklovleku imajo vse več težav zaradi okvar na zastarelih strojih, kar zavira proizvodnjo in povečuje zaostanke in stroške proizvodnje.

V obratu industrijskih nožev so planske obveze, zaradi selitve v nove obrate dosegli le z 61,9 %. Delno jim je primanjkovalo tudi vložnega materiala za nekatere vrste nožev.

Proizvodnja strojev in strojnih delov je zaostajala zaradi popravila nekaterih ključnih obratovalnih strojev ter vsled zastoja pri termični obdelavi utopov.

Železarna Štore

navaja kot osnovni problem vprašanje oskrbe vložka za novo valjar-no. Dobave gredic so namreč neredne in nezadostne po količini in asortimentu. Predvsem je kritično stanje zaradi tega, ker kasnijo dobave iz uvoza.

V jeklarni obratujejo na SM peči s tremi izmenami in je programirana količina nekaj nižja kot pred pričetkom obratovanja nove električne peči. V novi jeklarni so pričeli s poskusnim obratovanjem naprave za kontinuirano vlivanje 31. oktobra.

Na elektro plavžu ponovno proizvajajo specialno surovo železo in to uspešno tako v pogledu količine in kar je še predvsem važno, kvalitete. V stari valjarni so valjali zahtevnejše profile in so zaostali za 110 ton za planirano količino. V novi valjarni manjka zaradi pomanjkanja gredic do izvršitve nad 600 ton.

Siva livarna na račun manjše proizvodnje kokil, ker ni naročil, zaostaja za načrtom. Zaradi nezasedenosti kapacitet zaostajajo tudi v mehanski obdelavi. V teku je akcija, da bi dobili nova naročila.

Čeprav ne moremo pričakovati, da bodo kmalu dosegli nominalno kapaciteto nove jeklarne, pa bodo s povečano proizvodnjo jekla in z obratovanjem naprave za kontinuirno vlivanje, lahko bistveno popravili problematiko vložka za novo valjarno.

Zaključek:

Na splošno lahko rečemo, da je bila proizvodnja v oktobru dobra, z ozirom na izpadlo proizvodnjo jekla v mesecu avgustu in septembru celo boljša, kot smo pričakovali.

Izgubljeno proizvodnjo jekla so delno nadoknadili z nabavo ingotov in polizdelkov, kot je bilo to na Jesenicah, nekaj pa z izredno prizadevnostjo ter rekordnimi dosežki v proizvodnji jekla.

Zaenkrat kaže, da bo oskrba z elektroenergijo še naprej dobra. Vojna na Bližnjem vzhodu in izostale dobave nafte jugoslovanskim rafinerijam pa žal vplivajo tudi na oskrbo naših železarn. Plin propan-butan nastaja ob rafinaciji nafte. Če ni nafte, ni plina in krizo že občutimo ter bo stanje kritično, vse dokler rafinerije ne bodo normalno oskrbovane. Težave bodo tudi z mazutom, kar lahko neposredno vpliva na proizvodnjo.

Tudi cene staremu železu so se v enem mesecu na ameriškem trgu dvignile za 30 % in je cena za prvotazredno šaržirno staro železo v tednu po 4. novembru, preselila ceno surovega železa. To pa se bo v najkrajšem času odrazilo tudi pri ekonomskih učinkih naših železarn.

dipl. inž. Milan Marolt

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA

Dežurni za vzdrževanje v Železarni

DATUM	DNEVNI	NOČNI
PONEDELJEK — 26. 11.	ROZMAN JANEZ	VARL ALOJZ
TOREK — 27. 11.	KAVČIČ EDO	SELJAK FRANC, el. inž.
SREDA — 28. 11.	TUMA SLAVKO	TRONTEJ MARJAN
ČETRTEK — 29. 11.	RAVNIK JOŽE	SOKLIČ JAKA, dipl. inž.
PETEK — 30. 11.	GASSER FRANC,	PRAPROTNIK NIKO
SOBOTA — 1. 12.	KOSelj ANTON,	PETERNEL JANEZ
NEDELJA — 2. 12.	REKAR VINKO	BAK DUŠAN, dipl. el. inž.
PONEDELJEK — 3. 12.	TORKAR STANE	BESTER FELIKS, dipl. el.
TOREK — 4. 12.	ROTAR VINKO	KRAPEŽ BERTI
SREDA — 5. 12.	MARKIČ VALENTIN	JELOVČAN JOŽE
ČETRTEK — 6. 12.	RAVNIKAR PETER,	KORDEŽ FILIP, el. inž.
PETEK — 7. 12.	MOLAN IVAN	KAVČIČ JANEZ
SOBOTA — 8. 12.	BEGEŠ STANE	SVETINA JOŽE
NEDELJA — 9. 12.	ZIDAR JOŽE	KAVČIČ IVAN

Dežurna služba obratne ambulante od 27. novembra do 8. decembra

Od 27. novembra do 1. decembra
dopoldan: dr. Andrej Hribnik in dr. Stanka Šemrov-Novak
popoldan: dr. Branko Čeh in dr. Aleksander Rjazancev
v soboto 1. decembra samo dopoldan dr. Branko Čeh
Od 1. decembra do 8. decembra
dopoldan: dr. Branko Čeh in dr. Stanka Šemrov-Novak
popoldan: dr. Aleksander Rjazancev in dr. Andrej Hribnik
v soboto 8. decembra samo dopoldan dr. Andrej Hribnik

ZOBNA AMBULANTA

Od 27. novembra do 1. decembra
dopoldan: terapevt dr. Alojz Smolej
popoldan: terapevt Viktor Stražisar
v soboto 1. decembra samo dopoldan terapevt dr. Alojz Smolej
Od 1. decembra do 8. decembra
dopoldan: terapevt Viktor Stražisar
popoldan: terapevt dr. Alojz Smolej
v soboto 8. decembra samo dopoldan terapevt Viktor Stražisar

Ordinacijski čas dopoldan je od 6. do 13. ure, popoldan od 13.30 do 20. ure.
V soboto od 6.30 do 13. ure.

Objava

Zgradbo železarne na cesti Železarjev št. 26 smo preuredili v samski dom. Za vzdrževanje doma potrebujemo:
1. HISNIKA — KURJACA (honorarna zaposlitev)
2. SOBARICO (redna zaposlitev)
Za zaposlitev pridejo v poštev samo zakonci, ki jim za opravljanje navedenega dela nudimo dvosobno stanovanje v domu.
Pogoji za zaposlitev so:
1. Za hišnika kurjača, da je več opravljanja poslov kurjača in hišnika ter da je redno zaposlen v Železarni.
2. Za sobarico se nudi redna stalna zaposlitev s tem, da ima veselje do takega dela.
3. Osební dohodki za hišnika po dogovoru, za sobarico po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov v Železarni.
Interesenti naj pisemne prijave prinesejo osebno do vključno 10. 12. 1973 na kadrovske sektor — upravniku samskih domov (soba št. 11), pri katerem dobite tudi dodatna pojasnila.
KADROVSKI SEKTOR

Ponoven razpis

Na osnovi prijave in zahteve obratovodstva valjarne Bele valjarne bluminga štelal dne 3. decembra 1970, je odbor za izume in racionalizacije pri DS Železarne, dne 5. februarja 1971 objavil v Železarni prvi razpis za rešitve in odstranitev perečega problema in naloge pod naslovom:
DOVČENJE UČINKA PRI ČIŠČENJU DNA KOMOR GLOBIN-SKIH PEČI

Na ta prvi razpis je služba za inovacije dobila dve nepopolni in neustrezni teoretični rešitvi in sicer št. 1989 R in št. 1993 R od dipl. inž. Jaka Sranc in Lovra Markeža ter dipl. inž. Boruta Razergerja kateri odbor za izume in racionalizacije ni mogel upoštevati.

Tako odbor za raziskave, izume in novatorstvo pri DS Železarne objavlja ponoven razpis. Na vse tam zaposlene, valjavske, vzdrževalne in energetske strokovnjake in ostale sodelavce s tem razpisom ponovno naslavljamo prošnjo, da skušajo najti kakršnokoli teoretično rešitev tega problema in te naloge.

Sedaj čistijo dna komor globinskih peči s pomočjo žerjava. Ta način dela nikakor ni najboljši, je zapuden in neekonomičen. Sedanji način čiščenja je grob in nepopoln, povzroča kvara in zastoje ter izpade proizvodnje.

S posebnim mehansko ali kemično napravo bi morali doseči lažje ekonomično, temeljitije čiščenje dna komor globinskih peči.

Vsi sodelavci, ki bi se lotili reševanja te naloge in tega problema dobijo vsa potrebna navodila pri obratovodstvu valjarn bluminga, štelka in pri vzdrževalnih ter proizvodnih asistentih.

Za kakršno koli ustrezno teoretično rešitev ter razpisane naloge je odbor za raziskave, izume in novatorstvo pri DS razpisal tri spodbudne nagrade v višini 1.500, 1.200 in 900 din.

Vse kakršnokoli teoretične rešitve bo odbor objektivno ocenil najboljši pa po realizaciji nagradil po pravilniku o izumih in tehničnih izboljšavah osnovi prikazanih in potrjenih izračunov koristi in prihrankov.
Razpis velja do 1. maja 1974.

Vse kakršnokoli teoretične rešitve naj avtorji na predpisanih obrazcih treh izvodih dostavijo službi za novatorstvo pri SEOP.
Odbor za raziskave, izume in novatorstvo pri DS Železarne Jesenice

Potrebujemo vašo kožo za nujne primere opeklin

Opeklina nastane zaradi delovanja različnih mehaničnih in kemičnih vplivov na kožo. To so predvsem suh zrak, plamen, vroča tekočina. Posebne vrste opeklin so tudi električne opeklina. Tudi luči in kisline povzročajo na koži poškodbe, ki so zelo podobne opeklinam.

Pri nas umre zaradi posledic opeklin zelo veliko ljudi. Žrtve so predvsem otroci in delavci v industriji. Tudi mi, ki delamo v Železarni, smo iz dneva v dan izpostavljeni tovrstnim poškodbam. Temu niso izpostavljeni samo delavci v »vročih obratih«, pač pa tudi delavci, ki imajo opravka z električnim tokom, avtogenični varilci in rezalci. Marsikomu od teh, škodljivi vplivi niso prizanesli, nekateri so morali to plačati z življenjem.

Zdravljenje opeklin je precej težavno in komplicirano, vendar se je z modernizacijo kliničnih bolnic v Ljubljani to bistveno izboljšalo. Pri hudih in obsebnih opeklinah dosežemo najboljši uspeh s presajanjem kože — transplantacijo. Včasih je to edini način, da se ponesrečencu reši življenje.

Eden takih primerov je tudi naš sodelavec, ki se je v tem mesecu poškodoval v elektro jeklarni in utrpel hude opeklina. Življenje so mu rešili bratje in sodelavci, ko so mu darovali svojo kožo. Vendar protrebujemo nujno še nekaj darovalcev kože, da bo življenje sodelavca izven vseh nevarnosti. Tisti, ki se bodo prijavi takoj, bodo že sedaj aktivno sodelovali v tem nujnem primeru.

Ker so te poškodbe v Železarni zelo pogoste, včasih tudi hude in kritične za ponesrečenca, kjer je treba opečeni predel takoj pokriti z drugo kožo (preprečevanje komplikacij), smo se odločili za humano akcijo, pri kateri bi lahko železar pomagal železarnju. Prosili bi, da bi se izmed vas prijavi prostovoljni dajalci kože, ki bi v kritičnih primerih pomagali sodelavcu.

Pri krvodajalskih akcijah naš železar ni nikoli razočaral in mislimo, da nas tudi v tem primeru ne bo, saj boste svojo kožo darovali sodelavcu, katerega življenje bo odvisno od vas.

Trenutek, ko boste videli, da se s ponesrečenčevega obraza umika mrljiški izraz, ko boste opazili v njegovih očeh znake življenja, na njegovih ustnicah nasmeh in hvaležnost, bo verjetno eden najsrečnejših v vašem življenju.

Prosimo prostovoljce, da se prijaviijo vodju socialno zdravstvene službe. Na ta način bomo imeli spisek prostovoljcev dajalcev kože na našem oddelku, ki bi jih po potrebi klicali.

Socialno zdravstvena služba

Jubilanti — 50 letniki

V mesecu decembru bodo praznovali 50 let svojega življenja naslednji naši sodelavci: Štefan GASPARI, žičarna — 1. decembra, Franc ČUFAR, martinarna — 2. decembra, Janez PUKŠIČ, elektro energija — 5. decembra, Maks SOTLAR, valjarna 2400 — 6. decembra, Marija TAVČAR, plavž — 6. decembra, Ljubo RAZINGER, transport — 9. decembra, Kristina KRALJIC, GEŽ — 9. decembra, Ana PLATIŠA, GEŽ — 10. decembra, Jože KNAFELJ, valjarna profilov — 11. decembra, Franc JEREB, valjarna profilov — 16. decembra, Natale MACORIG, valjarna profilov — 23. decembra, Štefan HORVAT, varnostna služba — 26. decembra in Ivan SMOLEJ, valjarna profilov — 28. decembra.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Plan remontov za leto 1974

(Nadaljevanje s 1. strani)

TOZD TALILNICE

— Obrat Plavži: planiranih 27 večdnevni in 36 enodnevnih remontov;

— Obrat SM peči: planiranih 45 večdnevni in 45 enodnevnih remontov;

— Obrat el. peči: planiranih 10 večdnevni in 36 enodnevnih remontov;

— Obrat livarne: planirana dva večdnevna, enodnevnih remontov ni;

— Obrat šamotarna: planiranih 15 večdnevni, enodnevnih remontov ni.

Skupno je planiranih 99 večdnevni in 159 enodnevnih remontov.

TOZD VALJARNE

— Valjarne bluming: planiranih 24 večdnevni in 133 enodnevnih remontov;

— Valjarna žice: planiranih dva večdnevna in 48 enodnevnih remontov, v valjarni žice je planirana rekonstrukcija peči;

— Valjarna 2400: planiranih 12 večdnevni in 50 enodnevnih remontov;

— Valjarna Javornik I: planiranih 15 večdnevni, enodnevnih remontov.

Skupno je planiranih 52 večdnevni in 231 enodnevnih remontov.

TOZD HLADNA PREDELAVA

— Hladna valjarna in žičarna: planiranih 62 večdnevni remontov;

— Elektrodni: planiranih 17 večdnevni remontov;

— Jeklovlek: planiranih 24 večdnevni remontov;

— Profilarna: planiranih 5 večdnevni remontov.

Skupno je planiranih 114 večdnevni remontov.

Remontni plan razdeljen po mesecih za celotno Železarno:

Januar	20 večdnevni,	37 enodnevnih remontov,
Februar	24 večdnevni,	33 enodnevnih remontov,
Marec	36 večdnevni,	28 enodnevnih remontov,
April	32 večdnevni,	33 enodnevnih remontov,
Maj	30 večdnevni,	33 enodnevnih remontov,
Junij	18 večdnevni,	34 enodnevnih remontov,
Julij	23 večdnevni,	33 enodnevnih remontov,
Avgust	17 večdnevni,	34 enodnevnih remontov,
September	30 večdnevni,	30 enodnevnih remontov,
Oktober	27 večdnevni,	34 enodnevnih remontov,
November	18 večdnevni,	29 enodnevnih remontov,
December	10 večdnevni,	32 enodnevnih remontov.

Seštevek večdnevni remontov se razlikuje od skupnega števila planiranih remontov ker so v tem pogledu nekateri remontov šteti dvakrat zato, ker se remonta dela v nekaterih primerih začnejo v enem mesecu, dokončujejo pa v drugem. Iz pregleda je razvidno, da bo angažiranost vzdrževalcev tudi v letu 1974 razmeroma velika in bodo

stev. Seveda bo za podrobno programiranje potrebno zelo tesno sodelovanje med tehničnimi službami in operativnimi vzdrževalci s področnega vzdrževanja. Imamo torej vse možnosti, da na področju programiranja remontnih del napravimo korak naprej.

Stane Torkar
referent za remonte

Samoupravni organi v preteklem tednu

3. seja odbora za delovne in življenjske pogoje pri DSŽ

Na 3. seji odbora za delovne in življenjske pogoje, ki jo je predsednik odbora Jože Šlibar sklical v torek, 13. novembra, so obravnavali vrsto vprašanj in med drugim sprejeli naslednje sklepe:

1. Potrdili so predlog razpisa za gradbena posojila individualnim graditeljem stanovanjskih hiš in sklenili, da se razpis objavi v tedniku ŽELEZAR.

2. Obravnavali so problematiko toplega obroka v Železarni in so podprli predlog delovne enote družbene prehrane, da naj bi v kantinah Železarni delili le en topli in en mrzli obrok. Glede korištenja naših kantin so predlagali, da naj bi delavci zunanjih firm imeli določen čas za malico. Končni predlog bodo pripravili, ko bodo v zvezi s številom obrokov dobili mnenja in stališča TOZD in njenih organov.

3. Obravnavali so problematiko regresiranja stanarin za samske delavce, ki stanujejo v naših domovih. Sklenili so:

— vsem delavcem, ki so prvič zaposleni v Železarni, se poleg splošnega regresa, ki ga nudi Železarna, prizna še dodatni regres v znesku 50 dinarjev za dobo enega leta;

— delavcem, ki bodo prenehali delati v Železarni zaradi neupravičenih razlogov ali na lastno željo, razen če so vpoklicani na odsluženje vojaškega roka pa bodo morali plačati za vsako noč, prebito v domu, po tem ko so prenehali z delom, polno nočnino, ki znaša 25 dinarjev.

4. Obravnavali so vloge posameznikov in društev, o rešitvah pa bodo prizadeti pisмено obveščeni. Med temi vlogami so rešili tudi naslednje:

Izredna seja delavskega sveta Skupne službe

V četrtek, 15. novembra, je bila tudi izredna seja delavskega sveta organizacije skupnih služb. Na seji je delavski svet potrdil osnutek pogodbe o finančni naložbi interne banke ZPSŽ v železarno Store in vzel na znanje informacijo o spremembah in dopolnitvah samoupravnega sporazuma o združevanju OZD v Slovenske železarne Ljubljana.

Delavski svet je sprejel tudi sklep, da se pooblasti direktorja FRS tov. Mitja Medveščka, dipl. oec. da se udeleži zbora delegatov ustanovitelj in podpisuje samoupravni sporazum o organiziranju TOZD Jugobanke — sedež Ljubljana.

Na seji so obravnavali tudi poročilo o sklenjenih pogodbah med Železarno in zunanjimi firmami za skupna vlaganja v izgradnjo hladne valjarne, kar je v skladu s sklepi, ki jih je DS sprejel na seji 29. oktobra.

— nogometnemu klubu Jesenice so odobrili 3.000 dinarjev enkratne finančne pomoči;

— zavrnili so vlogo drsalnega kluba Jesenice, da bi Železarna prevzela patronat nad tem klubom, glede denarne pomoči pa so rešitev odložili do razprave o zaključnem računu, ko bodo znana sredstva, ki bodo na razpolago za športno in kulturno dejavnost;

5. seja delavskega sveta TOZD VET

V petek, 16. novembra, je predsednik Anton Pintar sklical 5. sejo delavskega sveta TOZD Vzdrževanje, energija in transport. V obravnavo in sklepanje je predlagal:

— Odstop združenih sredstev ZPSŽ za potrebe železarne Store;

— Spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma v združevanju OZD v Slovenske železarne Ljubljana;

— Spremembe normativov in uvedba novih delovnih mest.

Delavski svet je sprejel predlog odbora za gospodarstvo pri DS o finančni naložbi iz združenih sredstev pri interni banki Slovenske železarne za potrebe rekonstrukcij v železarni Store. Višina posojila je 53.000.000 din za osnovna in obratna sredstva.

DS je dal soglasje za zastopanje in podpis listin o ustanovitvi TOZD Jugobanke v Ljubljani. V ta namen se kot pooblaščen zastopnik železarne Jesenice udeleži zbora ustanoviteljev Jugobanke dipl. oec. Mitja Medvešček, direktor finančno-računskega sektorja.

Na seji so sprejeli sklep o uvedbi novega delovnega mesta revizor visokonapetostnih naprav v obratu elektrotplotna energija. Z zasedbo tega delovnega mesta bo obratu ETE omogočena kvalitetnejša in redna revizija in vzdrževanje visokonapetostnih naprav. Razen tega so sprejeli tudi nekatere spremembe v normativih v obratu VEN.

Delavski svet je sprejel ugotovitveni sklep o opredelitvi samoupravnih delovnih skupin za Samoupravni sporazum o združevanju OZD v Slovenske železarne. Od 97 delovnih skupin je sporazum obravnavalo 81 ali 83,5 odstotka, kar je povsem zadovoljivo. Ugotovili so, da je bila kvaliteta razprav na ravni izobrazbe razpravljalcev po delovnih skupinah.

Govorili so tudi in sprejeli sklep z zahtevo po rešitvi parkirnih prostorov ob Železarni. Sedanje stanje parkirnih prostorov ni urejeno. Vedno večje število delavcev prihaja iz oddaljenejših krajev v službo z lastnimi vozili, nimajo pa primerno urejenih prostorov za shrambo vozil. Z gradnjo zasebnih stanovanj v širši okolici Jesenic, bo teh primerov vedno več, kar kaže potrebo, da se zadeva uredi programsko na nivoju

— občinski konferenci klubov OZN Jesenice so odobrili 2.000 dinarjev denarne pomoči za delo organizacije in sodelovanje na proslavi v Ptuj;

— obravnavali so vlogo interesne skupnosti, ki naj bi na podlagi dosežanih sklepov, pobud in mnenj ugotovila, kakšne objekte imamo v občini, v kakšnem stanju so in kaj bi bilo treba še izboljšati na kulturnem področju v naši občini zlasti na Jesenicah. Sklenili so, da zaenkrat delegate v to interesno skupnost ne bodo imenovali, dokler delegatov ne bodo imenovali tudi druge gospodarske organizacije v naši občini.

podjetja, v zvezi s tem so sprejeli tudi konkretne predloge, ki jih bodo posredovali vodstvom odgovornih služb v Železarni.

Seje odbora za kadre in medsebojne odnose organizacije Skupne službe

Odbor je imel doslej že štiri redne seje. Potrdil je začasni poslovnik za delo odbora, obravnaval družbeni dogovor o osnovah kadrovske politike v občini Jesenice, analiziral pripombe delovnih skupin in pripravil dopolnilne predloge, ki jih je predsednik odbora obrazložil na usklajevalni konferenci.

Razprava o devetmesečnem poročilu kadrovske službe o gibanju zaposlenih, odsotnosti, izobraževanju in ostalih vprašanjih, ki spadajo v delokrog odbora je pokazala, da je pred odborom še mnogo odgovornega dela.

Odbor je na vseh sejah do sedaj potrdil sprejem 11 novih delavcev, premesitve na drugo delovno mesto 20 delavcev in prenehanje lastnosti delavca šestim delavcem. Obravnaval je tudi nekaj pritožb. O sprejetih sklepih odbor pisмено obvešča vse sektorje in oddelke skupnih služb.

4. seja odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarne

Predsednik odbora Franc Ravnikar, je za 4. sejo odbora predlagal v obravnavo predlog za finančno udeležbo združenih sredstev v interni banki pri ZPSŽ za izgradnjo železarne Store. Odbor je soglasal s predlogom in predlagal delavskemu svetu TOZD da ga potrdi. Na seji so tudi pooblastili direktorja FRS da se udeleži zbora delegatov ustanovitelj Jugobanke in podpisuje samoupravni sporazum o organiziranju TOZD Jugobanka — Ljubljana.

4. seja delavskega sveta TOZD Talilnice

Predsednik delavskega sveta TOZD Talilnice Joža Osvald je v petek, dne 16. novembra sklical 4. redno sejo, na kateri so člani delavskega sveta in člani odbora za gospodarstvo razpravljali o naslednjih vprašanjih in sprejeli naslednje sklepe:

1. DS TOZD Talilnice je sprejel soglasje za financiranje železarne Store iz sredstev interne banke ZPSŽ in priporočilo, da vlaganje v osnovna sredstva in posojilo za obratna sredstva čim ekonomičneje izkoristi. Ostali dve železarni pa naj sodelujeta in sodočlata pri važnejših poslovnih odločitvah.

2. Za delegata pri Jugobanki je DS TOZD Talilnice dal priatek za dipl. oec. Mitja Medveščka, direktorja finančno-računovodskega sektorja.

3. Člani DS so sprejeli na znanje spremembe samoupravnega sporazuma ZPSŽ, katere je tolmačil namestnik direktorja TOZD Talilnice dipl. inž. Alojz Kalan.

4. Glede malice v kantinah so člani DS TOZD Talilnice vztrajali, da GEZ preskrbi za malico dva topla obroka in enega hladnega zaradi izredno dinamičnega in težkega dela ter velikega deleža mladih neporočenih delavcev v talilniških obratih. Na eni naslednjih sej pa bodo razpravljali tudi o opremlenosti in o organizaciji delitve hrane.

5. seja odbora za kadre in medsebojna razmerja

Predsednik odbora za kadre in medsebojna razmerja Stanko Pedobnik je v torek, dne 20. novembra sklical 5. redno sejo, na kateri so pregledali predlagali sklepe prejšnje seje in ugotovili, da so bili vsi sklepi izvršeni.

Nadalje so obravnavali kadrovske poročilo za mesec oktober, katerega je podal kadrovik talilnic. V poročilu je bil prikazan prihod in odhod delavcev v talilniških obratih, za mesec oktober. Obravnavali so tudi premesitve in razporeditve delavcev v obratih in rešili nekaj vlog delavcev za ponovni sprejem na delo v talilnice.

5. seja delavskega sveta TOZD Valjarne

Na 5. seji delavskega sveta TOZD Valjarne, ki je bila dne 19. novembra, so sprejeli naslednja stališča in sklepe:

1. Soglasali so s predlogom finančne udeležbe združenih sredstev v železarno Store in sklenili, da se z združenimi sredstvi v interni banki dolgoročno sodeluje pri financiranju železarne Store z naslednjimi zneski:

a) 20.000.000 din za finansiranje osnovnih sredstev

b) 33.000.000 din za finansiranje obratnih sredstev, skupno 53.000.000 din.

2. Pooblastili so direktorja FRS dipl. oec. Mitjo Medveščka, da se

udeleži zbora delegatov ustanovitelj Jugobanke in podpisuje samoupravni sporazum o organiziranju temeljne organizacije združenega dela Jugobanke — sedež Ljubljana.

3. Potrdili so spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združevanju OZD v Slovenske železarne — Ljubljana. H.

3. seja odbora za dohodek in nagrajevanje

Predsednik odbora za dohodek in nagrajevanje dipl. inž. Miloš Piščanec je v torek, 13. novembra sklical 3. redno sejo, na katero so povabili tudi tov. Maleja iz SEOP, da je vsem navzočim obrazložil osnove novega sistema nagrajevanja, ki je v veljavi že od oktobra 1972, prikazal razlike v odnosu na stari sistem, tolmačil pravilnik o stimulacijskem dodatku ter osebni dohodek za mesec oktober. Glede nalog odbora za dohodek in nagrajevanje je pojasnil, da le-te še niso natančno definirane in tudi pristojnosti odbora za nagrajevanje pri delavskem svetu Železarne in odborov pri TOZD še niso znane.

Člani odbora so sklenili, da se bodo sestali vsak mesec in pregledovali formiranje osebnih dohodkov. Analizirali bodo faktor učinka za posamezne obrate v TOZD Talilnice, direktorja dipl. inž. Stanka Čopa pa bodo zadovoljili, da bo vsakomerno pripravil od knjigovodstva razčlenjene faktorje učinka.

Na seji so bili tudi seznanjeni, kako se obračunava dodatek za sfaž in o jubilejnih nagradah. Glede tega se pripravljata tudi nov pravilnik. Obravnavali so tudi vloge za dohodek in ukinitev stimulacijskih dodatkov delavcem iz obrata šamotarne.

5. seja odbora za gospodarstvo pri TOZD VET

Za peto sejo odbora za gospodarstvo, ki je bila 15. novembra, je predsednik predlagal v obravnavo in sklepanje o predlogu finančne udeležbe združenih sredstev na nivoju ZPSŽ pri izgradnji železarne Store in proizvodno problematiko.

Odbor je po natančni informaciji sprejel sklep oziroma priporočilo delavskemu svetu TOZD vzdrževanje, energija in transport, da sprejme soglasje za finančno udeležbo združenih sredstev pri financiranju osnovnih in obratnih sredstev v železarni Store.

V nadaljevanju so obravnavali problematiko zastojev v oktobru, ki so pod planiranimi. V nekaterih primerih pa so vzroki v predremenitvah naprav, o čemer se bodo dogovarjali s prizadetimi proizvodnimi obrati. Govorili so tudi o energetski situaciji, še posebej s poudarkom na električno energijo in zahtevali, da se kontrolira kako se izvajajo sklepi o racionalni potrošnji električne energije. Na seji so bili tudi podrobno informirani o dejavnosti transporta in njihovih težavah ter problemih. Ugotovili so tudi, da nekdo odstranjuje iz prometa izločenih livnih voz nalepke, kar pomeni lahko izredno veliko nevarnost pri prevozu na progi Jesenice—Bela.

Sestanki samoupravnih delovnih skupin

TOZD talilnice

PLAVŽ — AGLOMERACIJA — Od 13. do 16. novembra so imeli sestanke tri SDS. Na vseh treh sestankih so obravnavali varnost pri delu. Prisotne delavce so opozorili na večjo previdnost pri delu, še posebej ob remontih. Razen o varnosti pri delu je SDS Golba razpravljala tudi o nagrajevanju, SDS na aglomeraciji II. pa tudi o pomanjkljivosti pri vzdrževanju strojnih naprav. Zavzemali so se za bolj enakomeren dovoz surovin.

MARTINARNA — SDS Ščerbic pri ponvičarskih zidarjih je imela sestank 14. oktobra. Razpravljali so o izpolnjevanju proizvodnih nalog in poudarili, da se je treba skupaj z martinariji prizadevati, da bi nadomestili manjkajočo proizvodnjo zaradi omejitve električne energije. Kritično so razpravljali o beneficiranem delovnem stažu, saj še niso prejeli odgovor na vprašanje, ki je bilo postavljeno 9. decembra 1972. Precej pozornosti so posvetili redu in čistoti na delovnih mestih, kar naj velja tudi za delavce drugih podjetij. Pripombe so imeli tudi glede vzdrževanja higienskih prostorov. Kljub zaostrenim odnosom proti kršiteljem discipline, so še vedno posamezniki, ki predčasno zapuščajo delovna mesta.

SDS druge izmene v oddelku staro železo je imela sestank 19. novembra. S poslovnim poročilom za devet mesecev so bili v glavnem zadovoljni. Bolj kritični so bili zaradi omejitve električne energije, ki so vplivale na dosežene rezultate. Delavce so opozorili, da je dovoljen izhod samo pri vratarju. Opozarjajo tudi na dosledno uporabo zaščitnih sredstev, ki so pred-

videna za posamezna delovna mesta. Vodja samoupravne delovne skupine opozarja, da je treba delati vse do štirideset minut pred koncem dneva.

SDS Vister na drugi izmeni je imela sestank 20. novembra. SDS so bili posredovani podatki o izpolnjevanju proizvodnih nalog. Prisotne so opozorili na čimbolj racionalno koriščenje delovnega časa in sredstev za proizvodnjo jekla. Prizadevati se je treba, da bi nadomestili izgubljeno proizvodnjo zaradi omejitve električne energije. Prav tako je treba skrbeti za boljše izpolnjenosti, da bi imeli v valjarnah manj težav. Opozarjajo na večjo previdnost pri delu ter na uporabljanje zaščitnih sredstev.

ŠAMOTARNA — Od 14. do 16. novembra so se v šamotarni sestale tri SDS. SDS Rus je bila seznanjena s proizvodnimi rezultati za oktober. Vprašujejo, zakaj vsaj delno ni rešeno vprašanje skladiščenja surovin. K osnutku sporazuma stanovanjske skupnosti v občini pripomb niso imeli. Sodelavcu Mušiču naj bi odobrili stimulacijski dodatek in prav tako tudi Gregorju Mektiču. Ugotavljajo, da še vedno ni urejeno vprašanje popravil vozil, ki so v neustreznem stanju. Govorili so tudi o medsebojnih odnosih ter o pisanju kartonov pri vkladanju peči, to je šarž, ki so večkrat zamašene. Tudi remont niso dobro opravljali.

SDS Prafjar je imela sestank 15. novembra. Na znanje so vzele poročilo o doseženih rezultatih v oktobru. SDS je razpravljala še o ustanovitvi samoupravne stanovanjske skupnosti na Jesenicah, o medsebojnih odnosih, o uporabljanju zaščitnih sredstev, o redu in disciplini. Nekateri delavci predčasno zapuščajo delovna mesta in jih zato ponovno opozarjajo, da bodo ob ponovnih primerih odvzimali eno uro.

SDS Podlesnik v oddelku mlini je imela sestank 15. novembra. Razpravljali so o proizvodnji v oktobru ter o planu za mesec november. Med razpravo o osnutku samoupravnega sporazuma glede ustanovitve stanovanjske skupnosti so posebej poudarili, da naj bi v prihodnje zgradili več stanovanj. Ob koncu sestanka so omenjali še delovno disciplino.

SDS Ščulac je imela sestank 16. novembra. K doseženi proizvodnji v oktobru niso imeli pripomb. Vprašujejo če bo možno izpolniti naloge v novembru, ker bo manj delovnih dni. Moška garderoba ni v ustreznem stanju. Garderoba nima vrat, v neustreznem stanju pa so tudi kopalnice. Precej so govorili o gradnji nove hladne valjarne. Delavski svet Železarne je o tej veliki gradnji razpravljal, podpisana je tudi pogodba, toda o tej problematiki na sestankih SDS niso razpravljali. V nekaterih

obratih so omenjali možnost, da bi šamotarna prenehala delovati, zato zahtevajo odgovor pristojnih služb na to vprašanje. Predvsem jih zanima, ali bo šamotarna prenehala obratovati, ali pa jo bomo obnovili?

TOZD valjarne

VALJARNA BELA — SDS Vister v adjustaži štelal je imela sestank 19. novembra. Proizvodni načrt na liniji rezanja je bil presežen. SDS so bili posredovani tudi podatki o doseženih izpolnjenih. Na bronx škarijah so obratovali štirinajst dni na tri izmene in deset dni na dve izmeni. Razrezali so 2.657 ton svitkov in 2.270 ton trakov za hladno oblikovanje profile in HVT. Doseženi izplen je v primerjavi s prejšnjim mesecem za 2,6 odstotka višji. SDS je bila seznanjena tudi z osnutkom samoupravnega sporazuma o ustanovitvi stanovanjske skupnosti bočine Jesenice.

JAVORNIK I — SDS Zupan v adjustaži štelal je imela sestank 20. novembra. Informacija obratovodstva je bila sprejeta brez pripomb. SDS je seznanjena tudi s stališči DS TOZD Valjarn, ki so bila sprejeta na seji 8. in 30. oktobra. SDS je bila prav tako seznanjena z delom komisije za racionalizacije in novatorstvo. Imeli so pripombo k samoupravnemu sporazumu stanovanjske skupnosti občine Jesenice. Želijo odgovor na vprašanje: kakšen je plan letošnje gradnje stanovanj in kakšna je realizacija? Zanimajo jih načrti za leto 1974.

VALJARNA 2400 — SDS Plemelj na progi je imela sestank 14. novembra. Tov. Bernik je poročal o stroških v oktobru. Nabavne cene materiala in energije so se povečale in so še vedno v porastu, zato lahko pričakujemo manjši dohodek. Menijo, da v takih primerih ni prav če to občitajo le delavci v tovarni pri osebnih dohodkih in bi zato morali ustrezno zmanjšati tudi obveznosti, ki jih ima tovarna, v občini, v republiki itd. Tudi z razporeditvijo prostih sobot niso zadovoljni, saj imamo dva primera ko je med prazniki en prosti dan. Zaradi kurjenja peči to ni ekonomično ker povečujemo stroške in porabo mazuta. Razpravljali so še o kratkih ploščah. To niso le valjavske napake, ampak je treba iskati vzroke v premajhni teži slabov. Možno je tudi, da so slabi nepravilno odrezani ali preveč flemani.

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Popoldanski klepet v domu učencev ŽIC

Že dalj časa sem se pripravljala, da napišem sestavek o življenju mladih v domu učencev železarsko-izobraževalnega centra. Pretekli teden sem le uresničil svojo namero in v popoldanskem času mlade obiskal ter za trenutek pokukal v njihov vsakdan. V domu živijo mladi, ki so prišli na ŽIC iz drugih krajev naše domovine. Razmere jim namreč ne dopuščajo, da bi se vsak dan vozili domov. Tukaj najdemo mlade iz Primorske, Dolenjske, Štajerske, pa tudi iz drugih republik. Prijeten klepet je hitro stekel in mladi so mi pripovedovali kako preživijo delovni dan, poleg tega pa povedali še vrsto zanimivosti iz vsakdanjega življenja. Moj prvi sobesednik je bil ANTON HORVAT iz Boračevega pri Radenci. Zanimalo me je, zakaj se je odločil za nadaljnje šolanje na Jesenicah?

»Ob koncu šolskega leta smo dobili na našo šolo razpis iz železarne Jesenice, ker so se mi zdeli pogoji zelo ugodni sem se takoj prijavil. Tukaj se bom izučil za obratnega elektrikařja.«

Kako pa je z uspehom v šoli?

»V začetku mi je šlo malo težje, sedaj sem se pa že navadil. Vzgojitelji v domu mi zelo pomagajo in upam, da bom šolanje uspešno zaključil.«

Kaj pa po končanem šolanju?

»O tem še nisem razmišljal. Morda bom nekaj let ostal na Jesenicah, potem pa se bom vrnil nazaj v Boračevo.«

ĐURO STOJKOVIĆ je doma iz Kiljeveca pri Sankem mostu. Na poklicni šoli se bo izučil za poklic ključavničar — varilec. Prvi letnik je uspešno končal in tudi v drugem mu učenje ne dela prevelikih preglavic.

»V prvem letniku sem imel precej problemov s slovenskim jezikom. Krizo sem kmalu prebrodil in sedaj gre bolje. Po končanem šolanju se bom zaposlil v Železarni, ker imam v mestu sorodnike. Morda bom tudi nadaljeval šolanje na večerni tehnični šoli. To je pač odvisno kako bom končal poklicno šolo.«

Kakšno se ti zdi življenje v internatu?

»Lahko rečem, da se tukaj dobro počutim. V začetku me je malo »dajalo« domotožje, predvsem po stari »klapi« iz šolskih klopi. Kmalu sem se navadil novega načina življenja in spoznal veliko novih prijateljev s katerimi se dobro razumem.«

Kaj pa prosti čas?

»Rad igram nogomet in namizni tenis, včasih pa si ogledam tudi filmsko predstavo. Precej prostega časa pa porabim tudi za učenje.«

Iz Rut pri Tolminu je prišel SREČKO KEMPERLE. Doma ni imel možnosti za nadaljnje šolanje, ker nima dokončane osemletke. Tako ga je pot zanesla na Jesenice in sedaj pravi, da je tukaj zadovoljen.

»Na poklicni šoli se učim za žičarja. Pri učenju mi pomagajo vzgojitelji, pa tudi sošolci radi prikočijo na pomoč.«

Kakšen se ti zdi program šole?

»Mislim, da je dobro izbran in vsak si lahko pridobi dovolj strokovnega znanja, ki ga potem koristi pri opravljanju poklica. Tudi odnosi med nami in profesorji se mi zdijo dobri.«

Kaj pa v internatu?

»Tudi tukaj se dobro razumemo. V prostem času grem rad na sprehod ali pa gledam TV. Poleg tega se tudi pripravljam, da bom z dopolnilnimi tečaji končal zadnja dva razreda osemletke.«

MILANU ZRNIĆU iz Piskavice pri Banja Luki je najboljši teka beseda. Najprej mi je pripovedoval kako je prišel na Jesenice.

»Iz domačega kraja sem najprej odšel delat v Tržič. Po enem letu sem to delo pustil in se potem zaposlil v jeseniški Železarni. Ko sem izvedel za ugodnosti, ki jih nudi ŽIC, sem se odločil za šolanje. Sedaj obiskujem že drugi letnik in upam, da bom potem dober ključavničar.«

Kakšno se ti zdi življenje v internatu?

»Z ostalimi mladimi se dobro razumem, prav tako tudi z vzgojitelji. Prosti čas? Ob sobotah in nedeljah grem v mesto. Ob tem moram povedati, da je tukaj za zabavo slabo poskrbljeno. V disco klub nas ne pustijo poleg tega pa moramo biti že ob osmi uri v domu. Mislim, da bi lahko vsaj tisti, ki smo

polnoletni ostali kakšno uro dlje zunaj.«

Se ukvarjaš s kakšnim športom?

»Rad igram nogomet, odbojko ali pa košarko. Ob tem naj povem še to, da imamo okrog doma premalo športnih igrišč. Vzgojitelji so nam obljubili, da bomo dobili prostor za odbojko. Poleg tega bi potrebovali tudi več miz za namizni tenis.«

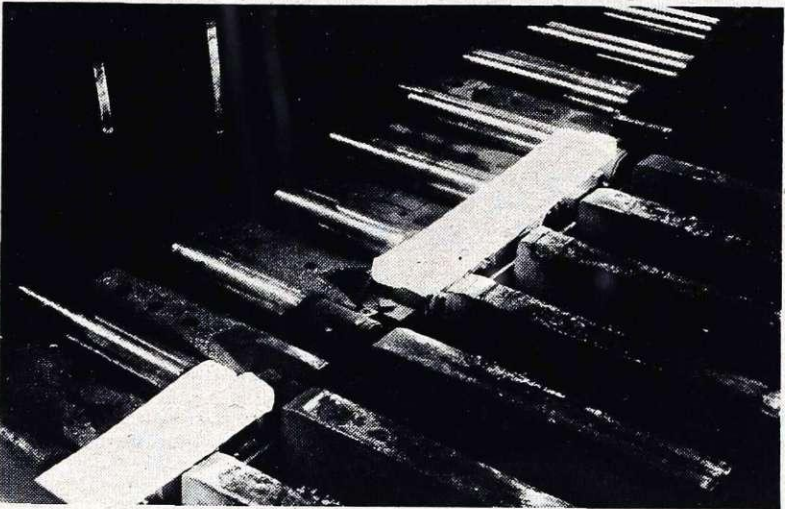
Moj zadnji sogovornik pa je bil kar domačin — MILAN LAHAR. NAR — je namreč doma z Jesenic. Zanimalo me je, zakaj tudi on živi v internatu?

»Pravzaprav sem že vse življenje po domovih. Zaradi slabega uspeha v osnovni šoli so me pošiljali v različne internate. Sedaj se tukaj učim za elektrikařja in mislim, da sem sedaj na pravi poti, ki pelje k življenjskemu cilju. Poklic me izredno veseli in upam, da bom uspešno končal šolo.«

Kaj pa delaš v prostem času?

»Ponavadi odidem domov, kjer rad popravljam razne električne predmete. Sodelujem pa tudi pri fotokrožju.«

Prijeten klepet je minil in gojenec doma sem se zahvalil za odgovore in jim seveda zaželel kar najboljši uspeh v šoli. Janko Rabič

Več pozornosti izobraževanju mladih delavcev

V sredo, 21. novembra, so se pri občinski organizaciji ZM sestali člani predsedstva konference mladih delavcev. Na seji so največ časa posvetili razpravi o povezanosti aktivov mladih delavcev z osnovnimi organizacijami sindikata, poleg tega pa so sprejeli več pomembnih nalog za delo v naslednjih mesecih.

Z novo organizacijo ZM se dosedanjimi mladinski aktiv v delovnih organizacijah preimenujejo v aktivne mladih delavcev. Ti aktivni so sestavni del osnovnih organizacij sindikata. S tem bo dosežen namen, da tudi mladi delavci dobijo svoje mesto v sindikalnih organizacijah. Pri tem je treba poudariti, da so aktivni še zmeraj samostojni in sami odločajo o programu dela. Programe posredujejo osnovnim organizacijam sindikata, ki potem odločajo o višini finančnih sredstev za izvedbo raznih akcij.

Člani predsedstva so se na seji zavzeli, da čimprej ustanovijo aktivne mladih delavcev v vseh delovnih

organizacijah. Več pozornosti bo potrebno posvetiti izobraževanju. Pogovorili so se, da za vodstva aktivov mladih delavcev pripravijo spisek vseh tistih, ki nimajo dokončane osnovnošolske izobrazbe. Poskrbeli bodo, da se ti mladi vpišejo v dopolnilne tečaje. J. R.

Mladinski kviz

Komisija za prireditve pri občinski konferenci ZMS Jesenice pripravlja v okviru praznovanja dneva republike in dneva JLA kviz z naslovom: Razvoj in obramba naše domovine. Na kvizu bodo sodelovali mladinski aktivni osnovnih in srednjih šol, delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Vsak aktiv lahko sodeluje z eno ekipo, ki šteje tri člane. Kviz bo 21. decembra v gledališču Tone Čufar. Poleg ekip, ki se bodo pomerile v znanju, bo nastopil tudi pihalni orkester Jeseniški železarji s kulturnim programom.

Odbor za pripravo kviza obvešča vsa vodstva mladinskih aktivov v občini, da je rok za prijavo posameznih ekip 10. december. J. R.

Novice iz sindikalnih organizacij

ELEKTRODNI OBRAT

12. novembra je bila 6. seja sindikalnega odbora v elektrodnom obratu. Najprej so rešili nekaj prošnji članov sindikata za denarno pomoč, nato pa razpravljali o predlogu sprememb poslovanja kantin. Vprašujejo kako bo s člani kolektiva, ki iz zdravstvenih razlogov ne kupujejo malice v kantinah. Ob koncu seje je sindikalni odbor naročil vsem vodjem samoupravnih delovnih skupin, da kolektivno posredujejo informacijo o možnosti nabave ozimnice prek sindikalne organizacije.

VEN

Osmo redna seja sindikalnega odbora je bila v sejni sobi delavskega doma, v ponedeljek, 19. novembra. Sindikalni odbor je v prvi točki dnevnega reda analiziral delo samoupravnih delovnih skupin. Rečeno je bilo, da se samo nekatere delovne skupine sestajajo v primernih časovnih obdobjih, medtem ko so ostale samoupravne delovne skupine razmeroma pasivne. To velja tudi za razpravo o predlogu sprememb poslovanja kantin. O tej problematiki so razpravljale le posamezne SDS.

Glede problematike malic je po mnenju sindikalnega odbora še precej nejasnosti. Vprašujejo kako je z boni in prosijo odgovorne, da ustrezne informacije glede poslovanja kantin objavijo v časopisu Železar.

Sindikalni odbor je organiziral izlet na Štajersko. Žal je bilo prijav pre malo, zato bodo prevedeno dotacijo upoštevali pri naslednjem izletu. V decembru nameravajo organizirati družinski večer v Kazini na Jesenicah. Vabljeni bodo tudi svojci, člani sindikalnega odbora pa bodo pravočasno zbrali prijave in kavgijo v višini 20 dinarjev.

DSIT organizira danes v torek, 27. novembra ob 18.30 uri v spodnjih prostorih Kazine predavanje

STROKOVNO IZRAZOSLOVJE

Predaval bo prof. Albert Struna, dipl. inž. načelnik tehnične sekcije terminološke komisije pri SAZU. Na zanimivo in aktualno predavanje vabi

Odbor
Društva strojnih inženirjev
in tehnikov

Železarski globus

ITALIJA

Izgleda, da nova italijanska integralna železarna ne bo zgrajena v kalabrijskem mestu Gioia Tauro. Vzroki za to so poljedelsko okolje, turistična dejavnost, problemi s hladno vodo in oddaljenost potrošnikov železarskih izdelkov. Nova lokacija je zaenkrat predvidena ob reki Volterno v Campagni.

JAPONSKA

Z ozirom na vedno večje potrebe po ceveh z velikim premerom za različne cevovode, je sklenila železarska družba NKK zgraditi novo veliko cevarno za proizvodnjo špiralno valjanih cevi. Letno bo proizvedla 84.000 ton cevi z največjim premerom 2,5 metra in debeline do 25 milimetrov. Z gradnjo bodo pričeli v prihodnjih mesecih.

ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA

Po zahodnonemških podatkih je bila v letu 1972 proizvodnja osmih največjih železarskih družb na svetu naslednja:

Družba:	milij. ton
1. Nippon Steel (Japonska)	33,0
2. U. S. Steel (ZDA)	27,9
3. British Steel (Vel. Britanija)	22,9
4. Bethlehem Steel (ZDA)	16,6
5. Nippon Kokan (Japonska)	13,4
6. Thyssen Hütte (Zvezna republika Nemčija)	12,5
7. Kawasaki (Japonska)	11,3
8. Sumitomo (Japonska)	11,3

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja

Samoupravni družbeno-ekonomski odnosi

(Nadaljevanje)

(Iz Teoretične priloge Komunist, štev. 7, avtor Milan Potrč)

2. Da bi uresničili svojo ustavno pravico do dela z družbenimi sredstvi in samoupravljanja, se delavci organizirajo v temeljnih organizacijah združenega dela, v katerih neposredno in enakopravno uveljavljajo svoje družbenoekonomske in druge samoupravne pravice in odločajo o drugih vprašanih svojega družbenoekonomskega položaja. Temeljna organizacija združenega dela je osnovna proizvodna in samoupravna celica naše družbe, v kateri se delovni ljudje organizirajo v vsakem delu delovne organizacije, katere proizvod se lahko samostojno izrazi kot vrednost na trgu ali v delovni organizaciji in v kateri lahko delavci uresničujejo svoje samoupravne pravice in dolžnosti, pravice v medsebojnih razmerjih z drugimi temeljnimi organizacijami združenega dela in v družbi kot celoti.

Delavci v temeljni organizaciji samostojno ugotavljajo dohodek in odločajo o njegovi uporabi. Dohodek temeljne orga-

nizacije mora biti pod kontrolo njenih delavcev ne glede na to, ali se uporablja v njej ali združuje z drugimi temeljnimi organizacijami združenega dela oziroma na podlagi svobodne menjave dela in sredstev uporablja v okviru samoupravnih interesnih skupnosti za zadovoljevanje nekaterih skupnih družbenih potreb po izobraževanju, kulturi, zdravstvu, raziskovalni dejavnosti, varstvu otrok, telesni vzgoji ipd.

Le za kritje splošnih družbenih potreb, ki se financirajo iz proračunov družbenopolitičnih skupnosti, se lahko z odločitvijo skupščine prepiše davek iz dohodka temeljnih organizacij ali davek iz osebnega dohodka v njej zaposlenih delavcev. Tudi o tem davku skupščina ustrezne družbenopolitične skupnosti ne more odločati brez soglasja delegacije, v kateri so predstavniki temeljnih organizacij, katerim bo z davkom zmanjšan njihov dohodek.

3. Del ustvarjenega dohodka namenjajo delavci v temeljnih organizacijah za njihovo osebno in skupno porabo. Ker je prepovedano vsako prisvajanje dohodka, ki ne temelji na delu, je treba zagotoviti, da bodo sredstva za osebno in skupno porabo odvisna le od prispevka delavcev k ustvarjenemu dohodku, v skladu z medsebojno odgovornostjo in solidarnostjo ter v skladu z družbeno določenimi osnovami in merili za pridobivanje in delitve dohodka. Del dohodka, ki ni rezultat dela in upravljanja z družbenimi sredstvi, temveč rezultat posebnih pogojev, mora temeljna organizacija nameniti le za razširitev materialne podlage dela v temeljni organizaciji ali družbi kot celoti.

4. V sistemu družbenoekonomskih odnosov je treba zagotoviti, da prisvajanje dohodka, ki je rezultat tujega dela, ne

more ostati del vsakodnevne prakse v odnosih med temeljnimi organizacijami, kar je bilo doslej najbolj očitno v odnosih proizvodnje do trgovine (predvsem veletrgovine ter izvoznouvoznih podjetij) ter v položaju bank, zavarovalnic in drugih organizacij, ki so brez kontrole delavcev odločale o njihovem dohodku. Da bi to preprečili, moramo v odnosih med trgovino in proizvodnjo, na temeljih trajnega poslovnega sodelovanja ter delitve dohodka in rizika zagotoviti, da se bo tudi dohodek, ustvarjen v ciklusu menjave blaga, delil skladno z deležem vloženega dela delavcev v proizvodnji in trgovskih organizacijah. Ni namreč mogote šteti za dohodek na podlagi dela ogromno trgovsko maržo ali provizijo, doseženo le s posredovanjem ali dispozicijo blaga brez vsakega truda ali z zelo malo dela, ki bi omogočil blagu njegovo tržno in uporabno vrednost. Končno moramo ugotoviti, da delavci bank in zavarovalnic ne bodo svobodno razpolagali z dohodkom, nastalim s posredovanjem sredstev. Sredstva, ki na tej osnovi nastanejo, namreč niso rezultat dela delavcev banke, saj posredovanje denarja ne more ustvarjati nove vrednosti, temveč dohodek temeljnih organizacij, ki so banko ustanovile in v njej združile sredstva.

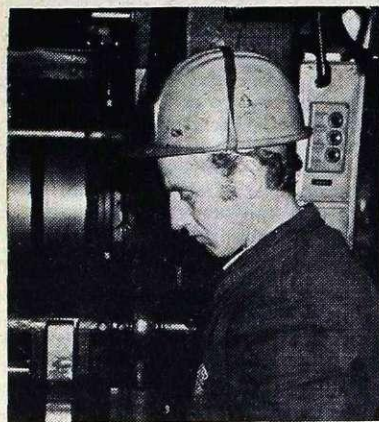
Le na teh osnovah bo dohodek temeljnih organizacij postal dejanski rezultat dela in upravljanja z družbenimi sredstvi ter osnova za izenačitev družbenoekonomskega položaja vseh delavcev v združenem delu.

(Nadaljevanje sledi)

Sodelavci o samoupravljanju in notranjih rezervah

Odgovornost, soodvisnost in solidarnost

Za naš razgovor pred praznikom, pred dnevom republike, ki letos praznuje svojo tridesetletnico, smo slučajno izbrali nekaj naših sodelavcev iz različnih obratov z namenom, da nam povedo kako uresničujejo svoje samoupravne pravice v osnovni celici — samoupravni delovni skupini, in kaj mislijo o tolikokrat poudarjenih notranjih rezervah. Novinar uredništva se je z njimi pogovarjal med delom, na delovnem mestu, med tem, ko je delovni proces tekkel dalje in mnogi med sogovorniki so bili z enim očesom pri delu, z drugim pri odgovorih. Večina med njimi ni bila z odgovori v zadregi, vedeli so za delavska ustavna dopolnila in pomemben razvoj dosežen v samoupravnih odnosih ter neprisiljeni omenjati vrsto področij kjer imamo še notranje, neizkoriščene rezerve. Takole so nam odgovarjali na zastavljena vprašanja:

ANDREJ MLAKAR dela v hladni valjarni 18 let kot prvi valjavec:

V samoupravnih odnosih in sploh v odnosih so dosežene velike spremembe. Precej pomeni že to, da na sestankih samoupravne delovne skupine lahko poveš svoje mnenje, iznašaš probleme, predlagas. V mnogih primerih se to običaji že pri boljšem delu. Seveda pa je bil doslej predvsem poudarek na proizvodnih problemih, varstvu pri delu, delovnih pogojih, delovni disciplini in podobno, mnogo manj in premalo pa je beseda tekla o dohodku in njegovi delitvi. Tudi vodstven kader je mnogo več med delavci in lahko neposredno iznašaš probleme ali postavljaš vprašanja.

Prav gotovo so še skrite rezerve. Pri tem mislim na še bolj smotno izkoriščanje delovnega časa, boljši odnos do zaščitnih sredstev, kjer se da še mnogo prihraniti, na zmanjšanje odpadnega materiala, pomožnega materiala in podobno. O tem bomo morali na sestankih večkrat in konkretno govoriti, kajti vsi se ne zavedajo tega, da je v teh rezervah, skritega še precej našega dohodka pa tudi osebnega dohodka. Seveda pa bi se moral vsak večji prihranek in izboljšanje odražati tudi v naših osebnih dohodkih. Predvsem pa bo treba vse te stvari bolj razlagati mladim delavcem in tistim, ki prihajajo v obrat, ker se premalo tega zavedajo, da si le z boljšim delom lahko ustvarjamo tudi večje dohodke.

ANTON KOROŠEC, zaposlen v Železarni 20 let, od tega je deset let žičar:

So in to velike spremembe, ki se jih včasih niti ne zavedamo, ker smo z njimi rasli, najbrž pa smo bili tudi premalo zainteresirani, razen za osebne dohodke. Vsak dan imamo več možnosti, da povemo kaj nas teži, kaj nam leži na duši, probleme delovnega mesta in drugo, seveda pa imamo s stališči, ki jih sprejemamo na sestankih delovne skupine možnost tudi vplivati na posamezne odločitve in predlagati spremembe, izboljšave in podobno. Nekaj predlogov se upošteva, nekaj tudi ne. Mislim, da bi bolj morali upoštevati naše predloge. Veliko se tudi obljublja, naredi pa ne.

Kljub temu, da pri nas moras pridno delati, če hočeš izpolniti normo in moramo delovni čas dobro izkoristiti, bomo morali več govoriti še o ostalih rezervah. Mislim, da je še vedno preveč odpadka žice, ki gre v staro železo, čeprav nas je do te faze žice že precej veljala. To pa ni odvisno od nas, ampak od predhodnih obratov, od koder dobivamo vložek in če je ta slab, ne le, da je veliko izmečka, ampak nastopajo zastoji, različne okvare na strojih in tako tudi žičarji ne moremo izpolnjevati svojih norm. Rezerve so po mojem mnenju tudi v boljšem vzdrževanju strojev, ker imamo še vedno veliko zastojev.

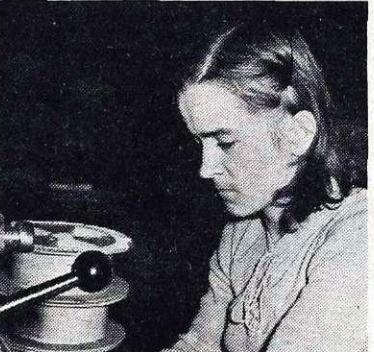
6 ŽELEZAR

DRAGICA HLASTAN, tri leta navijalka VAC žice, sicer pa v Železarni dela devet let:

Na sestankih samoupravne delovne skupine že povemo kar nas teži pa tudi predlagamo, toda vse to se ne upošteva dovolj. Na sestankih večkrat govorimo o osebnih dohodkih, ki niso slabi, ampak glede na stalno naraščanje cen so prenički, ker cene mnogo hitreje naraščajo kot pa naši osebni dohodki. Plačane smo po normi in dobro moras delati, da jo izpolniš. Ko smo na sestanku predlagale, da bi nas uvrstili v grupo višje, so bili mnenja, da je potem treba tudi normo povečati, čeprav je norma precej visoka.

Tudi pri nas se občuti slaba kvaliteta, žica se pri navijanju trga in nekaj jo gre v izmeček, v takem primeru pa tudi normo težje izpolnjuješ. To pa ni odvisno od nas, ampak od tega kakšno kvaliteto dobiš od predhodnega obrata. Tu bi se dalo še prihraniti, drugače pa moramo dobro izkoristiti delovni čas, da dosežemo norme.

IVANKA MARTELAČ, v Železarni zaposlena šest let, zadnji dve leti kot navijalka žice:

Premalo se upošteva kar iznašamo na sestankih delovne skupine, pri mnogih stvareh pa smo najbrž tudi premalo zainteresirane. Mnogo stvari smo obravnavali na sestankih pa ni bilo bistvenih pripomb, preveč pa verjetno mislimo samo na osebni dohodek, ki ga dobimo v kuverti in premalo na to kako dohodek sploh nastaja in koliko na to lahko vplivamo.

Pri nas moramo dobro izkoristiti delovni čas, če hočemo dosežati normo, res pa je da nam slaba kvaliteta žice zelo nagaja in se trga pa na to ne moremo nič vplivati. Zaradi tega pride tudi do izmečka. Obrati pred nami bi morali na to bolj paziti.

DŽURO SAMDŽIĆ, je trinajst let delavec v Železarni in to ves čas na plavžih:

Ne le, da so velike spremembe v tem, da imamo možnost povedati svoje mnenje in predlagati, temveč se mnogo tega čuti tudi že pri delu. Res pa je tudi, da so naši predlogi in mnenja večkrat le zapisani v zapisniku pa tudi objavljeni v Železarni, medtem ko se ne upošteva dovolj. Moram reči, da več govorimo o proizvodnih problemih, disciplini, delovni varnosti in podobno ter se mnogo tega tudi upošteva, manj pa imamo seveda možnosti vplivanja na delitev dohodka. Na vsak način, v Železarni imamo ustvarjene možnosti za to, da delavec pride do izraza,

le da nekateri delavci niso dovolj zainteresirani za to.

Na plavžih delavci sami nimamo možnosti bistveno kaj izboljšati ali prihraniti. K delu nas priganjajo peči, pač pa so rezerve v boljšem ali slabšem vložku, na kar pa mi nimamo vpliva.

MIRKO TOMIĆ, dvanajst let v Železarni in dvanajst let plavžar:

Seveda so zaznavni veliki premiki v pogledu večjega neposrednega sodelovanja delavcev pri odločanju. Imamo možnosti postavljati vprašanja, predlagati, drugo pa je koliko se to upošteva. Naša samoupravna skupina se redno sestaja in tudi redno govorimo o proizvodnih rezultatih in problemih, o delovni varnosti, o izostankih z dela, delovni disciplini pa tudi o osebnih dohodkih, le da na to ne moremo bistveno vplivati. Res pa je da je za vse to med delavci še premalo zanimanja, med starejšimi sicer nekoliko več, med mlajšimi, predvsem novinci pa ga ni. Delavce bomo morali za vse to tudi bolj usposablјati.

Pri nas smo odvisni od vložka, od kvalitete vložka je odvisno ali bomo naredili več in bolje, ali ne. Jaz mislim, da so v vložku naše velike rezerve. Večina se tudi zaveda, da je od našega dobrega dela odvisen naš dohodek, zato pri njih delovna disciplina ni vprašanje, so pa tudi taki, ki se radi delu izmikajo, imeli pa bi radi visoke osebne dohodke.

ANDREJ ZALOKAR, je delavec v Železarni 31 let, od tega 21 let vlagalec v martinarni:

Samoupravni sistem je pri nas v Železarni dobro zastavljen, razvijati in dopolnjevati pa bo treba vsa tista področja, kjer imajo delavci ustavno pravico neposrednega odločanja. Za to pa bo potrebnega več načrtnega izobraževanja in usposabljanja delavcev na eni strani, na drugi pa spoštovati delavčeve samoupravne pravice, upoštevati njegove upravljavske predloge in mnenja, da bo dobil zaupanje v samoupravni sistem, ki smo ga sami postavili. Vsekakor pa se že opaža premik pa tudi nekateri rezultati so že tu. V ta proces pa bo treba vključevati vse delavce, ki se še premalo zavedajo vseh teh velikih sprememb. Predlagatelji in govorniki na sestankih so bolj politični aktivisti, medtem ko moramo delati na tem, da bodo vsi delavci sodelovali. Mnoge stvari, ki jih obravnavamo, si posamezni delavci še ne znajo razložiti, zato bo treba še veliko na tem delati. Osnova je, ali kakor pravimo okvir, le ta okvir bo potrebno napolniti še z vsebino. To kar smo v pogledu samoupravljanja dosegli, moramo negovati in razvijati naprej, dvigati zavest delavcev pa tudi delavčeve predloge, pa čeprav so neblogljeni in skromni, vzeti resno in delavcu strpno odgovoriti če nima prav, zakaj nima.

Na vsak način so prav v našem obratu še velike neizkoriščene rezerve in o njih tudi večkrat govorimo. Pri tem mislim na štednjak z dragimi surovinami, boljšim koriščenjem delovnega časa in sploh v boljši organizaciji dela, boljše vzdrževanje proizvodnih aparat, predvsem pa, postavljam še enkrat v materialih. Ni sestanka, da o tem ne bi govorili, vendar pa je pri nas zaradi velike fluktuacije to zelo težko, ker predvsem ne znajo ceniti materiala, niti ni toliko zainteresiran, ker še ni vvrščen v kolektiv. Pri starejših delavcih, delavcih z daljšim stažem v martinarni, je ta odnos drugačen, ker drugače cenijo material. Morali pa bi tudi različne prihranke ustrezno stimulirati, delavci bi morali bolj občutiti v osebnem dohodku, kadar je s svojim vestnim delom prihranil

na materialu. Sploh pa bi bilo potrebno bolj skrbno pregledati in pravilno ovrednotiti delo delavcev v martinarni in sploh v talilnicah, da je pri vseh teh vprašanjih zelo pomemben dosledno izdelan sistem nagajevanja oziroma delitve dohodka po delu. Kdor več in bolje dela, naj tudi več dobi, sedaj pa se vrtimo v okviru širih plačilnih grup in ljudje v isti grupi so enako nagajeni, ne glede kakšen prispevek je posameznik dal k skupnim dohodkom oziroma doseženim proizvodnim rezultatom. S tem hočem reči, da so tudi v sistemu nagajevanja skrite rezerve oziroma, da bo dosledno nagajevanje po delu spodbudilo, da bo v uvodu naštetih rezerv vedno manj.

ALOJZ MARKELJ je v Železarni 15 let, zadnja leta v obratu profilarni na Javorniku:

Pogoji za večji neposredni vpliv delavcev na gospodarjenje so ustvarjeni tako v Železarni kot v temeljnih organizacijah združenega dela, le da v vseh pogledih še niso zaživel. Je pa to pravzaprav šele začetek. Na sestankih samoupravne delovne skupine, lahko rečem, smo dovolj zgovorni, iznašamo probleme, težave in velikokrat, če so le upravičene in v možnostih obratovodstva, tudi upoštevane pa tudi narejene. So pa tudi primeri, ko stvari iznesemo ali predlagamo pa se ne upoštevajo in ne naredijo. Vsaj pri nas delavci pokažejo dosti zanimanja. Doslej smo največ govorili o proizvodnih problemih, planu, varnosti pri delu in podobno, pa tudi o osebnih dohodkih, vendar na to zaenkrat še nimamo vpliva.

Tudi pri nas bi se dalo še marsikaj prihraniti, na kar pa delavci v profilarni nimamo večjega vpliva. Pri tem mislim predvsem na vložni material od česar je odvisno več ali manj izmečka. Žal imamo še vedno veliko izmečka. Potem bi morali predvsem pri naročilih voditi računa o tem, da bi bila čim večja naročila iste kvalitete, da bi bilo manj menjav oblikovalnih valjev, medtem ko mislim, da je delovni čas pri nas dobro izkoriščen.

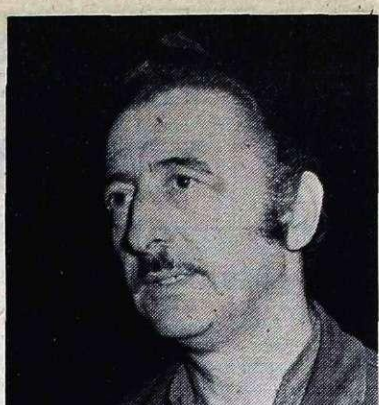
MIHA ŠAJOVIC, je zaposlen v Železarni 15 let, zadnji dve leti v profilarni na Javorniku:

Mislim, da je v pogledu večje prisotnosti vsakega delavca pri obravnavanju proizvodnih in drugih problemov dosežen precejšen napredek. Na sestankih delovne skupine govorimo skoraj o vsem kar se v obratu dogaja, od proizvodnih planov, do varstva pri delu, le da se naši predlogi in mnenja še premalo upoštevajo ali pa bi morali vsaj povedati zakaj se niso upoštevali. Moram reči, da med delavci je interes za sodelovanje pri upravljanju. Smo pa pravzaprav še mlad obrat in zato je verjetno razmeroma tudi več težav.

Pri nas je delovni čas dobro izkoriščen, pač pa so rezerve v vložnem materialu. Slab material povzroča manjšo proizvodnjo, zastoj in več izmečka, seveda se vse to pozna pri dohodku nasploh pa tudi pri našem osebnem dohodku. Tudi pogoste menjave proizvodnega asortimenta vplivajo na manjšo proizvodnjo. Mislim, da bi se boljše ali slabša kvaliteta vložka morala bolj odražati v osebnih dohodkih vseh, ki v tem procesu sodelujejo, tako pa običajno največje breme pade na finalne obrate.

ADEM CRNOVIĆ, rezalec v valjarni Javornik I, delavec v Železarni 31 let:

Vsekakor se je v Železarni v pogledu samoupravnih odnosov v zadnjih letih ogromno spremenilo. Vsak delavec ima možnost, da na sestanku delovne skupine pove svoje mnenje, predlaga in iznese težave, ki

jih ima na svojem delovnem mestu. Sodelovali smo pri sprejemanju vseh pomembnih samoupravnih dokumentov pa tudi imeli možnost vplivanja na spremembe in dopolnitve. Že to je za delavca prijeten občutek, če lahko neposredno iznese težave in probleme s katerimi se srečuje pri delu. Seveda pa ne teče vse tako gladko, precej predlogov in mnenj je upoštevanih, so pa tudi stvari, ki se še premalo upoštevajo. Precej pa je vse to odvisno tudi od zainteresiranosti in zrelosti delavcev. Na vsak način pa so na področju samoupravljanja doseženi veliki premiki.

So, na vsak način so še rezerve, na primer v boljšem koriščenju delovnega časa, v kvalitetnem in zadostnem vložku v organizaciji dela. Vendar pa gre pri tem za vprašanje zavesti, ki pri vseh ni enako zrela, predvsem starejši delavci se dobro zavedajo, da si le z boljšim delom lahko tudi sebi zagotovijo večji osebni dohodek, pri mlajših pa ta zavest še ni dovolj zrela. Na tem bomo morali v samoupravnih delovnih skupinah še veliko delati.

ALBIN JAKOPIČ, delavec v valjarni Javornik I, 15 let v Železarni:

Z ustanovitvijo samoupravnih delovnih skupin, je bil narejen zelo velik in občuten premik v pogledu samoupravnih odnosov v Železarni. S tem je dobil vsak delavec možnost, da pride do veljave, da pove svoje mnenje, iznese težave, probleme. Pri nas imamo v vsaki delovni skupini tudi zastopnika sindikata, tako, da gredo predlogi in mnenja v dve smeri, na obratovodstvo in sindikalni odbor. S takim načinom dela, smo tudi zabeležili že nekaj uspehov. Redno obravnavamo proizvodne probleme, plan, delovne odnose, varstvo pri delu in podobno. Res pa je, da vsi delavci niso enako zainteresirani za vsa ta vprašanja pa tudi nekateri bolj dojemajo, drugi pa manj. S tem hočem reči, da bomo morali še veliko delati na tem, da vse delavce usposobimo za samoupravljanje.

Naš obrat je star in imamo stare naprave. Pri takem stanju je najbolj pomemben odnos do dela, kajti le s pridnostjo in dobrim delom se na takih napravah da tudi veliko narediti in to smo tudi že večkrat dokazali. Seveda so rezerve tudi v takem ali drugačnem vložku, na primer slab, zavaljan vložek povzroči več izmečka, težje se dela. O vseh teh stvareh redno govorimo tudi na sestankih samoupravnih delovnih skupin. Na področju izkoriščenja tako imenovanih neizkoriščenih rezerv, pa bomo dosegli večji napredek, če bomo to tudi pravilno stimulirali.

Tako se je stekel naš razgovor s sodelavci. Čas in prostor sta nas omejila, da nismo v razgovor vključili še več delavcev. Priprani smo, da večina naših sogovornikov ni govorila samo v svojem imenu, ampak so izražali mnenja v imenu sodelavcev s katerimi se srečujejo na sestankih samoupravnih delovnih skupin. Iz vseh odgovorov pa lahko povzamemo nekaj skupnih misli. V temeljnih organizacijah združenega dela in delovni organizaciji smo zgradili čvrste temelje, na katerih bomo z doslednostjo lahko uspešno uresničevali samoupravne pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz tako imenovanih delavskih ustavnih dopolnil. Čeprav smo se pogovarjali s preprostimi delavci, vsi od kraja čutijo, kje so še notranje rezerve, da si osebni dohodek lahko izboljšamo le z boljšim in bolj racionalnim delom, s tem, da se konkretno soočimo z notranjimi rezervami slehernega delovnega mesta in slehernega obrata.

Črtomir Šinkovec

Oče Mraz in sin Mrazek

Nekoč je živel stari, sivi oče Mraz. Imel je sina Mrazka, ki se je neznansko rad bahal. Venomer je govoril:

»Moj oče je že star, obnemogel in ni za nobeno rabo. A jaz, poglejte me, mlad sem, zdrav in krepak. Če se le pošteno razhudim, vidim, kako se vse okoli mene trese in zmrzuje.

Bilo je v času, ko je v deželo prihajala Mrazkova teta Zima. Prav tedaj Mrazek zagleda na cesti človeka v toplem kožuhu. Peljal se je na saneh v mesto.

»He!« se zareži Mrazek. »Na temle človeku vam pokažem, kaj znam. Oče Mraz bi mu ne prišel do živega, toda jaz ga bom s kužuhom vred ugnal v kozji rog. Takoj bo zmrznil.«

Mrazek se je tesno stisnil k človeku na saneh, ki se je stiskal v dve gube, mu preptipje kožuh in ga premrazi do kosti. Tudi nazaj grede se je obesil nanj in ga spremljal naravnost do doma. Ostal je na pragu, ko je človek skočil s sani, tekel v hišo in ves premrl od mraza legel v posteljo. Tu ga je zgrabila vročina in čez tri dni je umrl.

Mrazek se pohvali očetu:

»Glej, tako sem ga zdelal, da je umrl. Ti, ki si star in onemogel, gotovo ne bi zmogel človeka, zavitega v debelem kožuhu. Jaz pa sem mu brž spodnesel noge.«

»K temu nimam kaj pripomniti,« reče oče Mraz. »Močan si že in pogumen, praviš, da se spraviš na tistega kmeta. Ali ga vidiš? V gozdu tamle seka drva.«

Mrazek je kar poskočil. Urnih krač jo mahne do kmeta, si ga ogleda in se nasmehne. Kmet je bil suh kot trska, sama kost in koža, da skoraj vidiš skozenj. Razen tega pa je oblečen le v tenke hlače in raztrgano suknjo.

»Oče Mraz se iz mene norčuje,« pomisli Mrazek. »Samo narahlo bom kmeta potpal, pa bo po njem.«

In zares se mu tesno približa, mu puha v obraz, ga ščipa v prste, nos in ušesa, ga zbada zdaj z ene, zdaj z druge strani, mu skoči za vrat in se na vse načine trudi, da bi kmeta dodobra premrazil. Pa nič. Kmet le hitreje in hitreje vihti s sekiro ter si s čela briše znoj.

»Hm, hm,« pravi kmet. »Je že tako, da drva, ki jih čepiš pozimi, grejejo dvakrat: pri delu in v peči. ...«

Mrazek nazadnje obnemore in se upeha.

»Ne da in ne da se ugnati takole po navadni poti. Zato ga bom ugnal z zvijačo. Zlepa me ne bo pozabil.«

Tako si je domislil Mrazek, se nekoliko osramočen potuhnil, nato pa je naskrivaj smuknil v kmetove rokavice, ki jih je bil položil na drva. Ni jih namreč potreboval, ker so se mu bile roke ob stiskanju toporišča pošteno ogrele.

Naposled je bilo dovolj nacepljenih drv. Kmet jih poveže v butaro, si povezne kučmo na čelo in vzame rokavice, a te se ne dajo ne nataktniti ne upogniti. Rokavice so trde kot sam led, zato vzame sekiro in začne s toporiščem udrihati po rokavicah, da bi se omeščale. S tem pa seveda pošteno namlatil tudi Mrazka, skritega v rokavicah. Da, tako ga je bil namlatil in našeskal, da se je komaj privlekel na pol živ do doma. Z jokavim glasom pove očetu Mrazu, kaj se mu je bilo pripetilo. Oče se nasmehne in reče:

»Sin, preveč vihrav in samozavesten si kakor vsi otroci, kadar se hočejo kosati z odraslimi, starimi in izkušenimi ljudmi.«

Benjamin Gracer

Maurica v razredu

Vtasih — ne vedno — se tuдне reči gode z Mojco poredno.

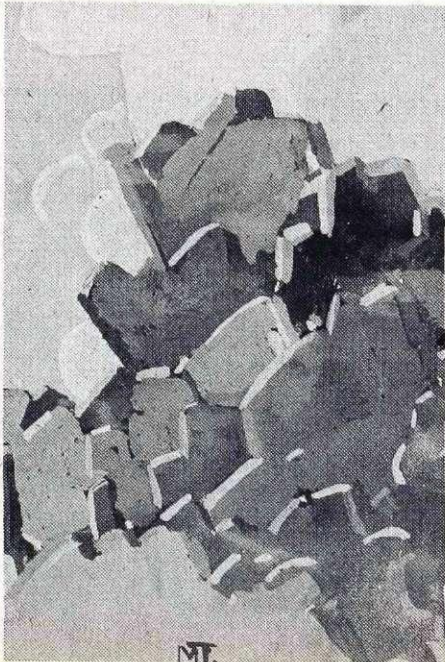
Sredi neskončnih minut, sredi neznosnih muk, ko se Peter s knjigo davi in so vsi prsti na vrsti pravi, se zakrohoče tako pojoče kot da potoček klokoče ...

in potem — ah potem je hudo in o hudem samo na uho:

Zgodi se nesreča, težka, moreča — huda nesreča. Kaj bi vam pravil, saj menda veste, kako hitro kazalec zavozí s ceste.

Za tem pridruvijo oblaki, črni, debeli in taki: z gromom in bliski — in zakrijejo sonce ti strašni divjaki.

Dolgo dežuje potem. Vse je mokro: povsod in po usem. Sonce z ostrimi žarki prebada oblake, a prej ni miru, dokler veter ne zaveje, jezno zapiha — in že se skozi zadnje kaplje, z Mojco poredno sončece smeje ...

Črtomir Šinkovec

Zlata poroka

Pri Možini zadišalo je po cvrtju in pečenju, to otroke na podstenju strašno v nos je ščegetalo, v hišo jih s slastjo vabila je dišav nevidna roka, ki jim je skrivnost razkrila: v hiši zlata bo poroka.

V hiši lonci tina-tina — zlati ženin bo Možina, v hiši sklede tinko-tinka — za nevesto bo Možinka.

Jerbas krofov je nacvrla mlada, lepa snaha Tinka, toliko potic Možinka, da se je polica strla. Kaj pa delal je Možina? Pisal svojcem je vabila, polovnjak nastavl vina, da se svatba bo zalila.

Svatovali bomo v sredo. V torek že je iz Gorice stric pripeljal teto Bredo, v spremstvu svoje žene Mice jo primaha brat iz Trsta, pa še Zora iz Maribora, Tanja, unukinja iz Kranja, in bratranca, vrla vdovca sta prisopla iz Celovca, pa še mladi rod Možinov zalih deklic in fantinov.

Sedem miz je — ena miza. Gostom streže teta Liza: tam, kjer gostov je sredina, častno mesto ima Možina, zraven se smehlja Možinka, z možem lepa snaha Tinka in sorodstva prava štrna prav do petega kolena ...

Fantje dvignili so mlaje — zjutraj z njih so pele ptice — miza se šibi in maje od potice, gibance, od odajkov in gosakov, petelinov in purana, od iskrivega terana, od upavca polonjakov ...

V 13. ŠTEVILKI LISTOV sodelujejo: Emil CESAR, Valentin CUNDRIC, Benjamin GRACER, Tomaž ISKRA, Ivan JAN, Miha KLINAR, Andrej KOKOT, Jože KOŠIR, Lovro KUJAR-Prežihov Voranc, Janez MENART, Jan-ko MESSNER, A. MEŽAN, Valentin POLANSEK, Izet SARAJLIĆ, Črtomir ŠINKOVEC, Zlato VOGRIC. Likovne priloge so delo člana likovne skupine DOLIK Valentina MARKEŽA.

KDO IZ MENE POJE: LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE ...

Jože Košir

Pablu Nerudi

Ne žalujte za pesnikom, razdal se je rožam, pticam, morju, zemlji ...!

Njegove pesmi prasketajo v ognju čla, njegovo srce utripa v srcih sveta in njegove misli v rdeč plašč odete, so ostale kot sanje kikaplov med jastrebi.

Emil Cesar

Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca

Letos se spominjamo 80. obletnice rojstva, poleg Cankarja, našega največjega pripovednika Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca. Njegova pisateljska pot je bila ob svojem času kaj nenavadna, zato bi morala biti v današnji družbeni stvarnosti, ko se je veliko spremenilo, ko ima družba tenak posluh za vsako kolikor toliko resnejšo ustvarjalno nagnjenje, kaj vzpodbudna. V več kot štiridesetih letih je dal svojemu narodu več klasičnih pripovednih del, ki bodo ostala živa, dokler bo v narodu in v človeku ostala želja po spreminjanju življenja k boljšemu in lepšemu. Že bežen pregled njegove literarne poti pa nam pokaže, da je na njegovo, rast, mimo ustvarjalnih nagnjenj, vplivalo tudi njegovo zrelo in napredno nazorsko preprčanje.

Lovro Kuhar se je rodil 10. avgusta 1893 kot sin najemnika na eni izmed številnih hub grofa Thurna v Podgori pri Kotljah. Prežihu pa je bila knjiga bližja kot motika, čeprav ga je oče, ko je komaj dobro shodil, postavil ob svojo stran, da bi se z njim vred bojeval za gospodarski obstanek in sanjsko postavljeni cilj, da se s silno voljo prikopeljejo do lastnega posestva. V domači utrakvistični šoli se mu je sicer odprl svet knjige, hkrati pa tudi svet socialnega gorja, ki ga je poznal od doma, hkrati pa je že spoznaval nacionalno gorje, ki je trlo koroške Slovence. Dva učitelja na domači šoli sta mu posojala knjige in mu pomagala pri oblikovanju vedoželjne in po oblikovanju

stremeče duše. Pa tudi v domači hiši je našel vzpodbude za literarno snovanje: v knjigah Mohorjeve družbe in v literarnem časopisu Domači prijatelj, medtem ko mu je politično obzorje širil celovski časopis Mir.

Prva literarna šola mu je bila listnica uredništva Domačega prijatelja, diletant-ska pripovedna proza pa vzgled, ob katerem je preskušal svoje pripovedne sposobnosti. Dobrohotno in vzpodbudno ocenjevanje prispevkov sodelavcev, kar je opravljala Zofka Kvedrova, ga je pritegovalo k branju in ga vzpodbudilo k pisanju prvega prizora iz domačega življenja, preprčan, da je sposoben napisati kaj takega kot večina sotrudnikov tega glasila. Tako je začel opisovati žive ljudi in se loteval slikanja pomembnejših doživetij iz vsakdanjega vaškega življenja. Tisto leto, ko je v Domačem prijatelju objavil svojo prvo črtico, ga je urednica Kvedrova v Listnici takole vzpodbudila: »Lovro, vi ste rokodelc, vendar Vaši-pisateljski poizkusi niso slabši kakor mnogih drugih študiranih ljudi ...« Prežihova začetna pisateljska pot je bila zelo težka. Se ljudje, ki smo zrasi iz malega predvojnega slovenskega sveta, družbeno deljenega na kaste, lahko razumemo silno odkrito ter tako resnično pisateljevo izpoved, kako težki in polni predsodkov so bili ti začetki: »... Jaz, kmečki fantiček, ki odkidava gnoj izpod krav in je do kolen obrozgan od gnojnice, pa pisatelj! ... Postal me je samega sebe sram.

Trdno sem sklenil, da ne bom nikoli več poskušal pisateljevati in da bom ostal rajši pri delu, ki mi ga je odmerila usoda, na našem polju, v našem temnem hlevu, kar vse skupaj ni bilo naše, ker smo tam živeli kot najemniki. Vse to se mi je zdaj ob porazu zdelo še bridkeje. Toda kaj si hočemo, siromaki, kakršni smo. V višje šole ne morem in tako ostanem, kar sem. ...« (Iz pripovedi o tem, kako je pisal in potem objavil svojo prvo literarno stvaritev — *Listnica uredništva*.)

Aprila 1909 je izšla v Miru, političnem glasilu koroških Slovencev njegova črtica *V tujino*, avgusta istega leta pa v Domačem prijatelju črtica *Petkov Cenc*.

Fomemben zanj je bil tudi 1910 odhod v Trst, kamor se je napotil z namenom, da pogleda v svet in se reši tesnih domačih razmer. Toda tudi tujina mu je dokaj negotoljubno in takoj pokazala svoje pravo lice, ki se ni razlikovalo od tiste podobe, ki mu jo je kazalo življenje pod rodno Uršljo goro. Ker ni dobil dela, se je spomladi 1911 vrnil v domačo Podgoro.

Obogatn s prvimi izkušnjami, — saj je v Trstu spoznal dno mestnega življenja, iz katerega se je iztrgal, — se je uklonil zakonom kmečkemu delu, kljub temu pa ga misel na pisateljstvo ni zapustila. V domačem hlevu si je uredil skromno pisateljsko delavnico in izkoristil vsak trenutek za pisanje, zaradi česar je prihajalo do sporov z očetom, ki je v srcu priznaval

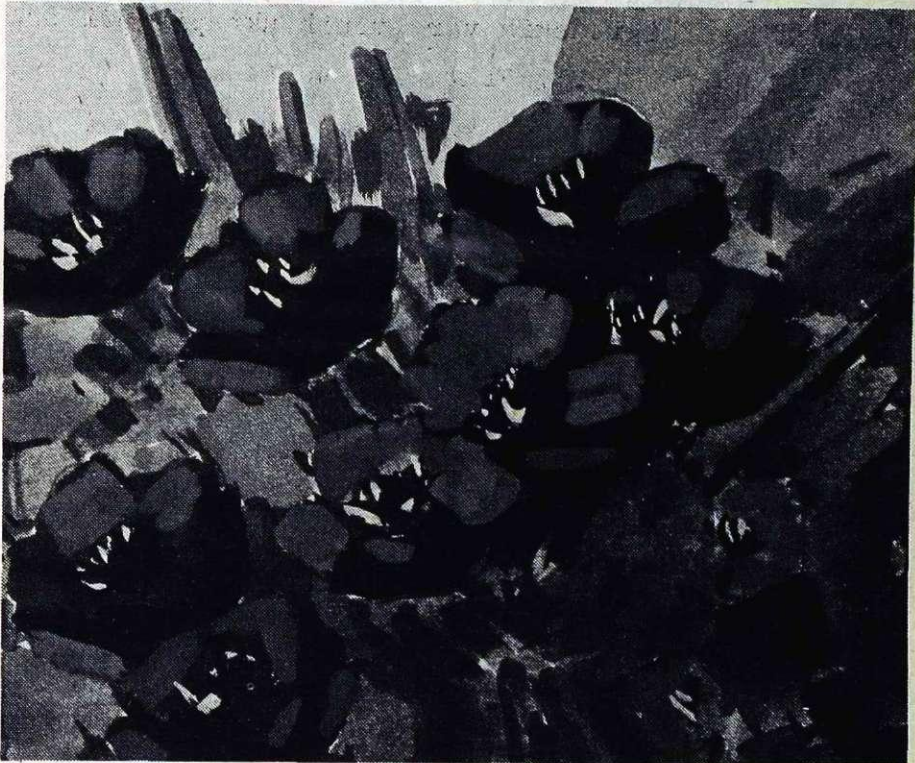
(Nadaljevanje na 2. strani)

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 13/III

Jesenice, november 1973

Ob 80. obletnici rojstva Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca

(Nadaljevanje s l. strani)

upravičenost sinove želje. Rad bi mu omogočil nadaljnje šolanje, toda stroške za študij sam ni zmožel. Toda še istega leta se mu je nepričakovano nasmehnila sreča. Ob pomoči profesorja v Celovcu dr. Frana Kotnika se je Prežih še iste jeseni posrečilo priti v Zadružno šolo v Ljubljani, z osemnajstimi leti, kolikor jih je tedaj imel, je bil za študij na gimnaziji prestar. Šolanje v Ljubljani je z lahkoto zmagoval, prav tako pa je v tem času, prvič v življenju, svobodno pisal. S svojimi prispevki je zalagal socialnodemokratsko Zarjo. Njegov prvi prispevek v njej, *Med nami*, je nastal po prvih globljih preizkušnjah življenja v Trstu. Prispevek je bil daljši, saj je izšel v osmih nadaljevanjih. Še naprej je sodeloval pri Domačem prijatelju, kateremu je namenil portretno delo iz kmečkega okolja pod naslovom *Iz našega življenja*, sodeloval pa je tudi pri Slovenskem ilustriranem tedniku. Prav gotovo pa je zanj pomenil največji uspeh objava obširne potepuške zgodbe *Tadej pl. Spobijan* (1913) v Ljubljanskem zvonu. Objava mu je prav gotovo pomenila veliko moralno zmago in potrditev oblikovalnih sposobnosti. Preseneča pa, da je ostala — tudi s svojim drugim prispevkom v istem glasilu *Za delom* — s strani uredništva in strokovne kritike prezrta njegova odkritost, neposrednost in trdoživost. Uspeha pa zaradi nastopajoče prve svetovne vojne ni mogel izkoristiti. Takoj po njenem izbruhu je bil mobiliziran in s priporočilom domačega orožništva, da je odobral sarajevski atentat, je popotoval iz bojišča na bojišče ter iz čete v četo, dokler ni oktobra 1916. pobežnil na tirolski fronti na italijansko stran. Zanimivo, da je ta svoja vojna doživljanja literarno oblikoval že 1926. leta v orisu *Sektor št. 5*, kar kaže, da se je z zamislilo o obsežnejšem vojnem delu ukvarjal že v tem obdobju. Dogodke, omenjene v *Sektorju št. 5* pa je, pozneje, ko je pripravljval roman *Doberdob*, zajel v tem delu. Sicer pa je že 1915. objavil v Slovenskem ilustriranem tedniku dvoje vojnih zgodb, katerih poglobitveni odliki sta pogumna odkritosrčnost in človečnost.

Beg k Italijanom, nasprotnikom centralnih sil, so mu narekovali narodni in družbeni nagibi, vendar je bil tu kmalu razočaran. Kljub prošnjam, da bi mu omogočili priključitev v jugoslovanski prostovoljski korpus na Balkanu, mu tega niso dovolili. Zaprt je bil do junija 1918 in šele februarja 1919 mu je uspelo, s posredovanjem francoskega veleposlanika, vrniti se prek južne Italije in Dubrovnika v domovino.

Kljub temu pa bivanje v italijanskem ujetništvu ni bilo brez koristi: v internaciji se je Prežih približe seznanil z marksizmom.

Poleti 1919 se je zaposlil v Thurnovi jeklarni na Ravnah, kjer je vodil delavsko bratovsko skladišče, v Guštanju hranilnico in posojilnico ter deloval pri delavskem izobraževalnem društvu Svoboda. 1920. leta je ustanovil v domačem kraju komunistično celico, pozneje pa jo je zelo prizadevno vodil do 1930. Njegovo ime s tem v zvezi omenjajo tudi drugod na Stajerskem. Znano je, da je ustanovil celico tudi v rudarski Saleški dolini. Prav ta prijateljska celica je bila prva v tedanjem celjskem okraju. Seveda pa se s tem njegova aktivnost ni zaključila. Znano je, da je v tem času sodeloval še s političnimi članki v delavskem Račem praporu in Ujedinjenju. Med temi prispevki je zlasti omembe vreden poljudno napisan oris takratnega socialnega stanja v Mežiški dolini, saj tvori prav opis slednjega obdobja sociološko osnovo Vorančevemu poznejšemu literarnemu delu, predvsem romanom. Resno nadaljevanje predvojnih literarnih stremiljenj predstavlja avtobiografska povest *Borba*, objavljena v Ljubljanskem zvonu, ob kateri moremo pouda-

riti, da je ne samo lep dokaz Prežihovega umetniškega dozorevanja, marveč jo moremo po svoji zasnovi oceniti kot prvi poskus zajeti iz take problematike in na tak način kot ga poznamo iz poznejše zbirke v *Samorastnikih*. Kljub temu, da je bilo njegovo literarno delo v javnosti prezrto, kar ga je močno prizadelo, pa je prav v tem času začel pripravljati svoj prvi roman Zapiski iz grelnice, o katerem bi sodili, da je nameraval povezati v organsko celoto doživetja, ki smo jih vsaj delno poznali iz gorkijevsko zajetih potepuških črtic in zgodb. Škoda le, da ga ni dovršil, zato pa je del tega gradiva uporabil v avtobiografskem *Gospodstvuem polju* (1942), pozneje objavljenem v knjigi slovenskih potopisov *Od Koteč do Belih vod* (1945). V le-tem delu je Prežih glasnik tiste Koroške, ki je danes skoroda neznana. Z njimi izginja del nekoč žive ljudske pripovedi, ki spreminja s tem ali drugim namenom resnične dogodke v mit. Ponekod v opozorilo in opomin, spet drugje, po zdravi presoji dejanja, v vzpodbudo. Kljub temu pa je to samo del tistega bogatega sveta, ki je živel v pripovedi v zimskih večerih ali ob drugih priložnostih in tega, kar je ostalo še neizrečenega. In prav tisto je bilo prepuščeno svobodni fantaziji posameznika. Prežih je t. sodobno oborožen, z naprednim nazorom, ki pronicljivo odkriva vzroke in posledice, predvsem pa silne težnje trpeče večine, katera je v tem procesu nastopala kot bojevnik, v perspektivi pa kot zmagovalec.

Po objavi povesti *Borba*, Prežih pri Zvonu ni več sodeloval, pač pa ga 1921 na novo zasledimo med sodelavci Kresa (črtica *Obracun*), 1924 pa je postal sodelavec časopisa Pod lipo, ki ga je izdajal socialnodemokratski politik Anton Kristan. Sodili bi, da se je Prežih pri listu dokaj sprostil in da mu je odgovarjal izdajateljev koncept kulturnega poslanstva glasila. V njem je objavil štiri prozna dela: *Deklico z mandolino*, *Sektor št. 5*, *V strugi* in novelo *Vodnjak*, katero poznamo iz zbirke novel *Samorastniki*. Slutimo pa tudi drugačno uredniško naklonjenost, ki ne izvira le iz podobnih svetovnonazorskih naziranj, temveč iz spoznanja, da je Prežih obetaven pisateljski talent. Tako si razlagam, ob nepoznavanju trdnjših dokazov, Kristanovo pobudo, da bi izdal prvi izbor svojih znanih proznih del. Da je sprejel Prežih ponudbo z odprtimi rokami, ni potreba dokazovati; nenadoma se mu je ponudila uresničitev tistih želja in načrtov, za katere je prej zamen iskal razumevanja in podpore uredništev in založb. Svoj prvi literarni prvenec, izbor proznih del, je izdal pod skromnim naslovom *Povesti*. Izbor vsebuje naslednja daljša in krajša dela: *Tadej pl. Spobijan*, *Obracun*, *Borba*, ki je v knjigi najmočnejša, *Za delom* in *Baraba*. Tedanja slovenska kritika je knjigo skoroda prezrla, če izvzamemo kratko, a pošteno poročanje o njej v Ljubljanskem zvonu in Kristanovo opozorilo o knjigi v časopisu Pod lipo. Taka brezbriznost je pisatelja prizadela, prenehal je pisati, ni pa prenehal snovati.

1930 ga je šestojanuarska diktatura poglala v tujino. Najprej se je zatekel v Avstrijo, pozneje pa ga je pot vodila domala po vsej Evropi. Stiri leta pozneje je doživel na Dunaju februarско vstajo avstrijskih delavcev; tedaj je skupino koroških študentov pripravljaj časopis Punt. Hkrati pa je to doba Prežihove nadaljnje rasti oblikovalne moči. V Avstriji je preživel tudi več kot leto dni v zaporu in v tem času napisal skoraj celotni roman *Doberdob*. Ne preseneča tudi, da se je prav v tem času kot emigrant ukvarjal še s politično publicistiko. Od ilegalnega pobega iz domovine 1930. leta je sodeloval pod psevdonimom Izop pri komunističnih glasilih Internacionalne Pressekorrespondenz, Balkankorrespondenz in pri Rundschau, pozneje pa še pri glasilih avstrijske, nemške, norveške, romunske in francoske komunistične stranke. V

norveškem glasilu je že 1933. leta označil pisatelja Knuta Hamsuna za predhodnika fašizma, kar je izzvalo v času nastanka hude polemike.

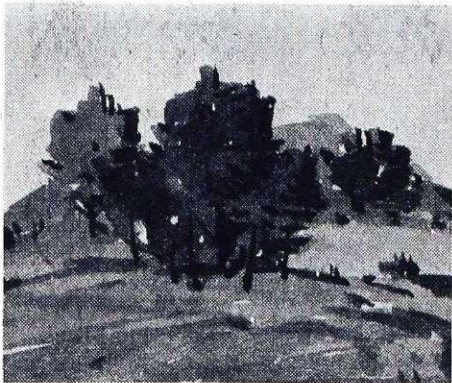
Mimo *Doberdoba* je v dunajski ječi napisal še več drugih del. Tako je že 1935 priobčil v *Sodobnosti* monumentalno in umetniško zaokroženo povest kmečkega rodu *Boj na požiralniku*. Delo je delovalo v našem tedanjem knjižnem življenju kot svojsko odkritje. Prežihovo delo je izžarevalo življenje kot ga je mogla oblikovati samo dozorela in ustvarjalno močna osebnost. Naslednjega, 1936. leta pa je objavil v *Sodobnosti* še noveli *Jirs in Bauh* in *Odpustki*; leto za tem je presenetil slovensko kulturno javnost z obširno novelo *Samorastniki*. V njej je razgrnil pred bralci izsek življenja koroške vasi v vsej njegovi trdi socialni zapletenosti, ter ob usodi Hudabivške Mete in njenih protagonistov pokazal na vzroke drobitve kmečke posesti in naraščanje kmečkega proletariata. Dve leti za tem je objavil svoj prvi roman *Požganica*, mogočno povest o prekratnih dneh in plebiscitarnih bojih v Mežiški dolini ter na Koroškem sploh. V letu, ko se je ilegalno vrnil v domovino (1940) pa je izšel njegov drugi roman *Doberdob*, s čimer se je lotil mnogo obsežnejše in težje snovi. V njem je želel pred bralci razgrniti moralno in nacionalno dozorevanje slovenskega človeka na prelomu dveh, za slovenski narod, zgodovinskih obdobji — že v streliških jarkih centralnih sil, od kodem je prenašal ta svoja spoznanja po njihovem razpadu kot neugasljivo žrčilo na svoje domove. — V istem letu je izdal v posebni knjigi še zbirko novel, kateri je dal naslov po eni izmed najboljših v zbirki *Samorastniki*, kar pa je v bistvu simbolični naziv ne le za slovenskega koroškega malega človeka, temveč za vse podobne vsaj v slovenskem svetu. Hkrati je spneval svoj tretji roman *Jamnica*, katerega je dokončal še pred okupacijo, izdal pa 1945. leta.

V narodnosvobodilnem obdobju je Prežih aktivno sodeloval na političnem in kulturnem področju. To pomembno delo je 1942. leta prekinila izdaja. Sledilo je hudo trpljenje v okupatorjih ječah, predvsem pa v strašnih taboriščih v Sachsenhausenu in Mauthausenu. Tu se je zlomilo njegovo jekleno zdravje. Kljub temu je po osvoboditvi izdal še štiri knjige: potopisno *Od Koteč do Belih vod* (1945), avtobiografske črtice iz let, ki jih je pričel v emigraciji *Borba na tujih tleh* (1946), knjigo črtic in študij o slovenskem boju z okupatorji *Naši mejniki* in kot zadnjo avtobiografske spominske črtice zrelega umetnika na otroštvo in mladost *Solzice*, s tem se je nehoti približal Cankarjevemu spominom na lastno mladost in mater, in tako dopolnil, kar je v svojem zgodnjem realizmu zamudil.

Nadaljnje pisateljeve načrte je prekinila bolezen, ki je Prežihia priklenila na posteljo. 18. II. 1950 je pretrpela slovensko javnost boleča vest o njegovi smrti.

S Prežihovim Vorancem smo izgubili silno pisateljsko osebnost. Njegovo literarno delo je zelo pomembno in si zato brez njegovega deleža ne moremo zamisliti polnokrvne podobe slovenske književnosti. Pa ne samo to: njegova dela so globoko v nas, ker niso samo literarne stvaritve, temveč del preteklega življenja, ker so zrasla iz trpljenja in »borbene volje premagati vse težave« kot je pisatelj zapisal sam. Že davno je postal ljudski pisatelj v najčistejšem in najbolj častnem pomenu te besede. Tako drag je našemu delovnemu človeku, ki se ob Prežihovih opisih preteklosti uči ceniti sedanjost, grajeno tako, da bo lep tudi jutrišnji dan.

Lovro Kuhar-Prežihov Voranc si je s svojimi umetniško dognanimi deli postavil svojski, najlepši in najtrajnejši spomenik. BIOGRAFSKI VIR: Anton Slodnjak, Ob pisateljski štiridesetletnici Prežihovega Voranca-Lovra Kuharja.

Velike sanje malega človeka

V preteklem mesecu je pri mariborski založbi Obzorja izšla izbrana proza rednega člana in sodelavca našega kulturno umetniškega kluba Tone Cufar, koroškega Slovence VALENTINA POLANSKA pod naslovom: VELIKE SANJE MALEGA ČLOVEKA. O svoji najnovejši knjigi avtor pravi takole: Knjiga VELIKE SANJE MALEGA ČLOVEKA je prerez skozi več kot dvajsetletno udejstvovanje v prozi. Da so taki poizkusi zbrani v pričujoči zbirki, naj bi utemeljevala nekaka rdeča nit, ki se ovija okoli skupne tematike: mali človek! Mali človek v svoji pomilovanja vredni usodi, mali človek v svoji zabitosti, v svoji nevednosti, v svoji nestalnosti, v svoji nemajhni nesreči.

Morda lahko rečem, da je težava s tem »malim človekom« prav tukaj na Koroškem nerazrešljiva. Za marsikaterega tukajšnjega rojaka je gledanje na življenje z vidika takega malega človeka tipična poteza, je skorajda nekaj življenjski, če že ne svetovni nazor. Kaj čuda, ko je Slovencu na Koroškem skozi stoletja, da, skozi tisočletje, vsiljena od vladajoče nemške oblasti (ki jo nekateri imenujejo celo »kultura«) podrejena vloga, podrejena in odvisna v gospodarskem, verskem, političnem, upravnem, šolskem in občečloveškem pogledu, če vzamemo današnje koroške razmere za zrcalo, se v njem ogleduje naš človek kot trpin. Zato rezultati takih neveselih zgodovinskih dogodkov! Ko pa vendar javnost in svet nista slepa za tako stanje? Kakor da se nihče ne zavzema za rešitev problema, ki nastane ob razvoju skozi tako dolga zgodovinska obdobja? Do takega razvoja pripelje razmerje med vladajočo večino in odvisno manjšino. Človek posameznik pa stremi po napredovanju, enakopravnosti, priznanju in samouveljavljanju. Zato pride do absurda, da slovenski Korošec prerad opušča svoje, posnema tuje — ker je pač večinsko — in v skrajnih primerih postaja celo nasprotnik vsega, kar je v zvezi z njegovim izvorom.

Lahko pa nastane tudi tip malega človeka, ki z bojaznijo varuje svoje, se zapira navzven, ali pa v gotovih skrajnih trenutkih presega sebe s »pogumom obupa-joteča«. Takrat je velik. In hitro zraste v skupno zavest, da je sloga samih malih ljudi kar velika moč! Taki zgodovinski trenutki so bili boji proti Turkom in so bili kmečki upori. Takšen je bil odpor proti nacizmu v pretekli vojni. Izpoved tistega Malčka, še dandanes na Koroškem živečega malega človeka, je lahko torej tudi skupna moč vseh malih ljudi, ki se bojujejo za pravico na svetu in za obstoj vsakega naroda.

za naše najmlajše bralce — za naše najmlajše bralce —

Črtomir Šinkovec

Cirkus

Tramtamtam,
traram,
bambambam,
brbam —
cirkuska godba
trobi koračnice,
bobni, činele —
kot zven iz kovačnice,
fanfare —
tratatara,
dudeldudo —
čudo, čudo:
hvala bogu
v Mestnem logu
je cirkus!

Cirkus!
Na letakih,
plakatih
cirkus;
sedmero
stotero
čudes,
Indija
Koromandija
zares!

Množica
strastno stopica,
tre se k blagajni,
steza glave,
ziblje na prstih se,
čudi se bajni
razsvetljavi
toboganov,
vrtljakov,
cirkuski ponjavi
in kakor zamaknjena od sanj
gnete se vanj,
v sedmero,
stotero
čudes,
v Indijo
Koromandijo
zares!

Tisoč skrivnosti
še zastrtih,
tisoč oči
v areno uprtih,
napeta struna
pričakovanj,
srh in strah,
vzdih,
tišina,
tišina.

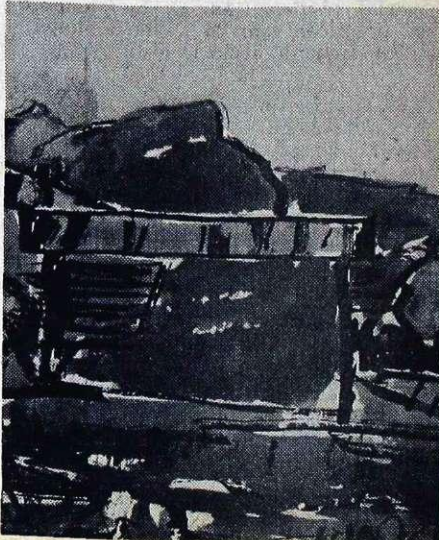
Mar privid iz pravljic in bajk?
Fata morgana mar so guli-
verji,

prtilikavci Pigmejci,
črni Afrikanci,
rdeči Indijanci,
rumeni Mongoli,
z ognjene zemlje
strašni močje,
s tečajev Zemlje
prebivalci.

To še nič ni,
vrhunec predstave še pride;
cirkus srh spreleti,
groza srh obide,
občudovanje
nad Herkuli atleti,
nad zlatimi dekleti
s ptici iz pravljic na ramah;
smeh in strah
razvejejo osli in klouni,
krotiki zveri,
tigrout in levout,
slonout,
bizonout,
risout,
žiraf,
krokodilout,
nilskih konj —
joj, kakšne zveri,
nas vse bi požrle
s kostmi!

Odmor.
Tišina.
Vzdih.
Grozljiv šum,
hrum:
medvedje godrnjači
združe na motorjih v areno
kot dirkači,
norčije ponjeu,
goril in šimpanzov,
golobov;
in potem je otrpnil smeh,
strah otrdel v laseh:
zvičuje v areno se
klopotače, naočarke,
joj, kače,
strah pragozdov,
pustinj
in puščav —
joj, joj, prejoj,
ah!

Strah zgine
s kačami;
burkeži,
klouni
znova razvejejo smeh,
znova v ljudeh
je sedmero,
stotero
čudes,
Indija
Koromandija
zares,
zares!

(Nadaljevanje s 13. strani)

nekaj tople človečnosti in veliko tovarištva je gledalo v tem. (Pozneje, ko sem spoznal domnevne tovariše, sem tudi v to zdvomil.) Z domnevnimi tovariši je bilo namreč ravno narobe. Ob obiskih so profesionalno zaigrali prijaznost. Tudi kavico so pristavili, če nisem že prej rekel, da se mi kam mudi. Po kavi pa so postajali vse bolj nemirni in če se nadležneš še nisem dvignil in odšel, so se nazadnje z dolgimi vzdihni vdali v usodo. Potem so začeli pogovor o preza-poslenosti, o tem kako težko danes človek kaj kupi, pa o avtomobilu, ki žre in žre... in o davku nanj, na kraju pa še o tistih, ki kradejo in se gredo gospode — z neprestanim poudarjanjem, kako so si oni vse pošteno prislužili, kako je le pošten kruh nekaj vreden in kako lepo bi vsi živeli, če bi bili vsi poštenei itd. in tako naprej, dokler me niso vljučno odslovili, češ ne zamerite, mudi se mi sem in sem...

Jaz pa sem odhajal vsak dan bolj zmenden zdaj od enih zdaj od drugih. Vse je od-povedalo v meni: pamet in čustva. Veš, saj vem, da je tudo z mano. Preveč sem čust-ven, zato hrepenim po sočloveku, po pogo-vorih, po iskrenem prijateljstvu. Zagotovo sem jih tudi zavoljo tega obiskoval. Zdaj ničesar več ne razumem. Od vseh tistih pri-merjav: gospod — tovariš, tovariš — go-spod se mi že meša:

»Gospodje so tovariši, tovariši so go-spodje, tovariški gospodje, gosposki tova-riši, tovariško-gosposki, gosposko-tovari-ški«... ah, ne ne tako ne gre več naprej... Vmes pa še tisti TOVALIS-učitelj. Ampak ta »otroški tovališ« mi je svet. Tako lepo ga izgovarjajo otroška usteca. Ne, tega tova-liša ne smem mešati zraven. Moj bog, mo-ral bi k psihiatru! Nikogar več nimam, ki bi mu lahko verjel, zaupal. Dvom se zajeda vame kakor dim. Dvom v ljudi in vase.

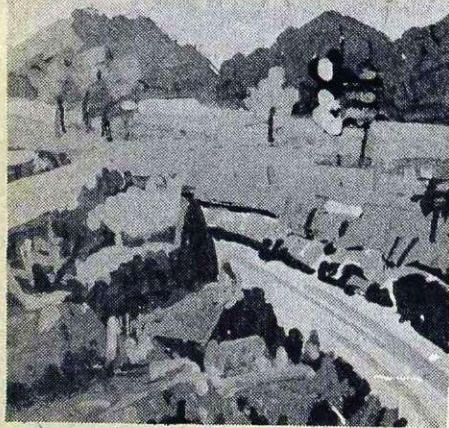
Zdaj vem, da razumeš, zakaj se v tej skrajni sili obračam nate, dragi bralec. Morda mi lahko še kako pomagaš? Morda si tudi sam pred takimi problemi?

Toda najprej mi moraš sporočiti, kaj si ti, h komu se prišteváš. Nato bom že jaz ugotovil, če si aktiven ali upokojenec, če si na rdeči ali črni liniji ali pa nikjer, če imaš visok ali nizek standard in vse ostalo, kar še k takim rečem sodi. Lahko mi verjameš, da te bom po tolikih izkušnjah hitro spo-znal.

Da se boš lažje opredelil, ti pošiljam ne-kakšno testno obliko za odgovor. (Kot veš, je tak način zdaj v modi.) Z rdečim svinč-nikom obkroži črko, ki označuje odgovor, za katerega se boš odločil:

- a) GOSPOD
b) TOVARIŠ
c) TOVARIŠ IN GOSPOD
d) GOSPOD IN TOVARIŠ
e) GOSPOSKI TOVARIŠ

Če se ti zgodi, da ne boš imel kaj obkrožiti, ali pa boš obkrožil kar vse, potem mi ne odgovarjaj pismeno, ampak me čimprej obišči. Prepričan sem, da ga bova skupaj pila v čast življenju in človečnosti.

Zlato Vogrič

Obsojen

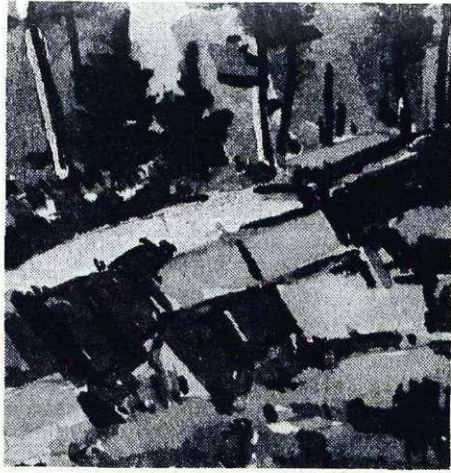
Suho in trhlo vejo,
listje z nje je že zdavnaj odpadlo,
je položila v zakonsko posteljo.
Vroča kri brzi
po kilometrih izsušenih žil,
stokajo od napora,
zaznavam pred leti začrtano razpoko,
vrezano z ostro brituvijo sovraštva
v občutljivo dušo.
Že pred spočetjem obsojen:
ležal bo v blatu,
kot mnogi pred njim.
Bolno telo ne bo ubogalo
nemirnega duha,
obležal bo negiben,
kot od kapi zadet.
Če pa bo vstal,
če na smrt utrujeno telo izžame
zadnjo kapljo življenja,
bo vstal velik in močan,
iskre v otožnih očeh mu bodo orožje,
pesem ljubezni njegov nepremagljivi ščit.

Prstan

Mukoma se je dvignil na kolena,
od napora je stokal,
da so ga zbolela gluha ušesa,
tihanje toplota življenja
mu je zaigrala v medlem nasmeju
na košenem licu,
blede roke so kot v krču
zgrabile kamen,
ga z ihto treščile v jeklen oklep:
vse se je sesulo,
kot trdnjava iz mivke in vode
se je razsula zakonska postelja
in vsi privrili z njo.
Zlati poročni prstan
se je zakotrljal,
obležal je in ni bil več zlat,
bil je smet med smetmi.

Podli umetniki

Temnopolti sužnji
mogočih in nemogočih strasti,
zlobnih prevar in gnusnih laži
so molče zaplesali in ritmu želja,
v enakomernem bitju srca in življenja,
spretni in živahni so zaplesali bosonogi
svoj ples v temo in pozabo.
Sodniki čistosti
z ro v njih gola telesa,
s prozornimi pogledi
z ro v nevidne daljave,
iz njih govori:
sebični so revni lepotoči,
podli umetniki zank in prevar,
negotovi stroji brez cilja in bistva,
nečlovečni do telesa, grobi do duha.
Strahopetni izdajalci
srca in sreče sočloveka,
obzirni in spoštljivi
le do svojih užikov.
Sodili so:
bolni in lačni,
oropani leska v očeh,
z nagubano kožo na licu,
s pohlepnimi rokami
in krvavimi prsti
naj sezidajo izumetničeno podobo
nesrečnih živih bogov.
In kruto resnico,
ki so jo brezobzirno sejali
z gnilih semenom
v telesa in čustva
lahkomiselnim lepoticam
z rožo v temnih laseh.

A. Mežan

Remont

Se tisto
kar je šlo,
so ustavili
in razdrli.

Zdaj tiste
da čimprej
nove osti, nove ležaje ustavijo,
razpokane zidove zamenjajo,
skriviljeno poravnajo
in nove zobe montirajo
(Nova metla bolje pometa!)

Potem bodo vse popravili,
obrisali, očistili in popleskali.
Pobrali kar je odveč.
Nerabno odpeljati —
in prenovljeno pognali.

Komercialist poroča

Ko sem bil ondan
prvič na Triglavu
sem ugotovil
da imamo tam
še ogromne zaloge
lepega belega kamenja
(lahko rečem, da so neizčrpne)

Kamnolomi
so že odprti —
Vse je v dnevnem kopu!

Lahko
bi ga ugodno prodajali —
če bi našli konzumente.

Dostopi za transport
so zaenkrat sicer še slabi —
Treba bi bilo zgraditi
vsaj nekaj
tovornih žičnic.
(Verjetno jih bodo radi
uporabljali tudi planinci)

(Mene pa ne pozabite
predlagati za nagrado:
jaz sam sem vse to ugotovil!)

Izet Sarajlić Pesmi

O pesniku

Bosanski pesnik Izet Sarajlić se je rodil leta 1930. v Doboju. Študirao je na filozofski fakulteti v Sarajevu. Svoje prve pesmi je objavil leta 1949. v beograjski Mladosti. Bil je tudi novinar in je urejeval časopis Život. Izdal je več zbirke pesmi: U susretu (1949), Suvi vikend (1955), Minuta čutanja (1960), Posveta (1961), Godine, godine (1965), Ipak elegija (1967) in druge. Izšli sta tudi dve knjigi njegove publicistične proze: Portreti drugova in Putujem i govorim. Sarajlićeve stihe so prevedli v več jezikov. Dobil je nekaj književnih nagrad. Živi v Sarajevu kot urednik založbe »Veselin Masleša«.

Monolog matere ameriškega pesnika

Same neprijetnosti imam s sinom.
Lahko bi bil guverner New Yorka,
ambasador v Venezueli.
A on — opisuje žalost slovesa, joče pod mesečino,
in se s polnim nahrbtnikom latnatih trav iz mesta v mesto seli.
Sramota, vam rečem. In prav mene to doleti! A kot otrok je bil tako ljubeč: če so ga do cerkve ponesli, veselilo se je tudi ceste.
In kaj bodo sploh Ameriki pesniki... razumete...
Mi smo dežela businessa. A on — piše nekakšne proteste, nekakšne letahe.
podpisuje nekakšne peticije, sestavlja nekakšne letake.
Okrnjuje družinsko ime. Sam sebi neprijetnosti ustvarja.
Ko bi vsaj kot Hemingway pisal povesti. Nekdo bi iz tega napravil film. Bilo bi tudi denarja!

Do naslednje pesmi

Če bi dvajset let
jedel klobasice z gorčico
bi tudi to bilo mnogo.

A jaz
dvajset let
držim
pero v roki.

Ne govorim
o neprespanih nočeh
Ne govorim
o zlu
ki ga delam svojemu srcu.

Namesto
da bi ga pustil
da samo ljubi,
ga silim
da piše
o tistem kar ljubi.

Do naslednje pesmi
bom moral vzeti
malo več
odmora.

A morda-bi
bilo najbolje

da za nekaj časa
umrem?

(Iz zbirke: Stihovi za laku noč)

Ivan Jan

Samo toliko da se potolaži ena bejbi

A morda vse ni treba jemati tako črno.
Končal se je tudi Stoletni, zakaj se ta,
v Vietnamu, ne bi.
In konec koncev, zakaj ne bi zrno šlo mimo Johana.
Se se boš ti z njim nagledala filmov, bejbi

Še se boš ti z njim naužila vzhajanja meseca.
Daj da se mu skupaj oglasiva, najbrž ne bo ljubosumen.
Dajva da mu napiševa; da ga prosijo njegovi bodoči otroci da strelja samo takrat, samo takrat kakar mora.

Dvajset let pozneje

Ne. Ne reci nič. Vendar sva ti in jaz malo ostarela.
Glej — niti najine rodne lipe v parku Cara Dušana naju niso spoznale.
Moji stihji o tebi ravnokar vezani ravnokar beli se prevajajo v Moskvi in v Mineapolisu.

To je dobro. To je končno tisto o čemer sva sanjala.
Še če bi jih nekdo na nek jezik mladosti znal prevesti — zavoljo vsega tistega zaradi česar sva sebi takrat oduzemala — najine današnje ponedeljke, najine današnje srede.

Sodijo

Sodijo.
Skozi uso zgodovino sodijo.

Sodijo
znanstveniku ki je dokazoval da se zemlja vrti okoli sonca in tistemu ki ni dokazoval da se zemlja vrti okoli sonca.

Sodijo
pilotu ki je obletel Severni pol in tistemu ki ni obletel Severni pol.

Sodijo
vojaku ki se je uprl da bi streljal nasprotnika in tistemu ki se ni uprl da bi streljal nasprotnika.

Sodijo
pesniku ki je napisal pesem o velikanu s plavimi očmi in tistemu ki ni napisal pesmi o velikanu s plavimi očmi.

Pooblaščen od zgodovine ali z njenimi nasilo prilaščenimi pravicami sodijo tistemu ki je prečitno kazal svoj jaz in tistemu ki sploh ni kazal svoj jaz.

Sodijo.
Skozi uso zgodovino sodijo.

Ljuba,
kako naj pobegeva iz zgodovine?

Tomažinovi

Tomažinova kmetija je imela lepo lego. Okrog poslopj so bili ravni travniki in njive. Takoj na drugi strani potoka pa se je svet začel dvigati in se prelivali v smrekov in vmes bukov gozd. Trdo je bilo gospodariti, a zdaj je že šlo. Tomažinu so dorasli štirje pari delovnih rok. Dva fanta in dve dekleti. Vsi so bili krepki, le najmlajši Jožek je bil slaboten in bled. Že ko se je rodil, so mu držali svečo, ker so babica in vsi domači mislili, da bo dušica zdaj, zdaj šla iz njega. Pa je le dorastel in dali so ga v uk k čevljarju. Bil je že dve leti pomočnik, ko so prišli Nemci, ki so jih tudi Tomažinovi grdo gledali. Toda nekdo jim je zmeraj zapovedoval in zdaj bodo to pač Nemci. Delo pa mora iti naprej.

Seno so že pospravili. Rž in pšenica sta bili tudi že v kozolcu. Vroče je bilo in ko se je tistega dne znočilo, so Tomažinovi kot snopi popadali na posteljo.

Gospodar, ki je z ženo spal v kamri, pa od prevelike utrujenosti in skrbi ni mogel zaspati. Dopoldne je s hriba slisal pokanje... Kaj res ne bo miru? In njegova hiša je tako blizu gmajne.

Postal je, če je nocoj porinil zapah pri vežnih vratih ali ne. Hitro je vstal in pogledal, a vse je bilo v redu. Spet je legel in zdaj se ga je spanec vendarle usmislil. Toda le za kratek čas. Pes Tiger se je začel trgati na verigi pred hlevom in divje renčati. Tomažin se je prebudil in skočil k oknu. Zaslišal je trkanje na okno in tih, a odločen glas:

»Tomažin, Tomažin! Slišiš? Oglasi se in pomiri psa.«

Zunaj je bila skoraj popolna tema, kajti prvi krajec je dajal le medlo svetlobo. Pes na verigi se je še kar naprej zaganjal. Gospodarja je obšel čuden strah, dosti hujši kot v galicijskih strelskih jarkih. Vsaj tako se mu je zdelo. Gotovo vse to sliši tudi ostala družina. Toda v hiši je ostalo mirno, kakor izumrlo. Spet trkanje in spet glas:

»Tomažin, Miha! Odprli.«

»Kdo je?« se je končno oglašil Tomažin in počasi odprl okno.

Tik ob svoji je zagledal glavo neznanca. »Jaz sem, Jur. Ne boj se!«

Križ božji, se je ustrašil Tomažin. Gošar! Jurija že mesec dni ni bilo nikjer in njegove so Nemci že nekam odpeljali.

Hitro je skočil ven, pomiril in zaprl psa in se kljub topli poletni noči ves naježen ustavil ob Juriju, ki je prišel k hlevu.

»Miha, ali se me bojiš?«

»Saj veš, kako je. Raje vidim, da ne bi hodil sem. Vsak ima svoje skrbi.«

»Mislíš, da smo se začeli tolči kar tako, zase? A zdaj ne utegneva govoriti. Pojdi, govorila bova potem!«

Jur je potegnil kmeta s seboj in ta mu je pokorno sledil. Ustavila sta se ob kozolcu. Na kupu sena je ležala temna senca.

»Poglej ga, ranjen je v trebuh. Pomoči potrebuje!«

Gospodar se je zaskrbljeno sklonil k neznanemu trpinu, ki je stokal.

»Ne poznam ga. Kaj morem jaz pomagati?« je dejal.

Jur se je še bolj zresnil in prepričljivo rekel Mihi:

»Prav ti mu lahko. Delavec je, z Jesenic, sila korajžen. Tebi zaupamo.«

Kmalu sta ga spravila na kozolec in mu lepo postlala, tudi obezela sta ga. Ko sta ležla po lestvi na tla, pa je prišel iz teme še najstarejši Tomažinov sin Lojz. Zanimalo ga je, zakaj je dopoldne pokalo. Obema, njemu in očetu, je odleglo, ko sta zvedela, da so tudi Nemci odnesli nekaj krvavih glav in odpeljali tri mrtve...

In ranjenec je ostal tu.

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

Jožek je skoraj vsak dan prinesel iz mesta, kjer je čevljaril, kaj pripravnega: obveze, zdravila, obleke in potem celo neko staro pištolo. Lojz, dekleti in tudi gospodar, pa so začeli zahajati v gmajno. Tomažinova hiša še nikoli ni živila tako pisano življenje kakor zdaj. A okoli nje so se začele presti tudi nevidne in nevarne mreže.

...

Ranjenec je nekega dne odšel. Tam, pod hišo, kjer bi moral prečkati cesto, se je ustavil in prisluškoval za grmovjem. Proti njemu je prihajal nekdo v okovanih čevljih. Nemci! Dobro jih je razumel, ker je znal nemško.

»Kakor piščeta jih bomo polovili,« je dejal tisti, ki je poveljeval skupini. »Hišo bomo obkolili, trije pa greste k vratom. Nihče nam ne bo ušel!«

Nekaj glasov se je zlobno zasmejala, partizan s slabo zaceljenim trebuhom pa se je pomaknil nazaj in jo po bližnjici na vso moč odkuril k Tomažinovim. Moral jih je obvestiti, kajti stvari so bile očitno namenjene Tomažinovi hiši. Hitra hoja ga je utrudila. Začel je pešati. Z levico se je prijel za trebuh, da bi laže prenašal bolečine, ki mu jih je prizadevala hoja. Z desnico pa je izvlekel pištolo in hodil, da je bil že ves znujen. Pred potokom je klecnil. Zameglilo se mu je in le s vso silo se je odplazil še nekaj korakov dalje. Pa ni in ni šlo. Mrzlično je mislil. Od hiše je bil le še nekaj sto metrov in Tomažinovim se gotovo ne sanja, kaj se bliža. Spet je poskusil, a po nekaj komolcih je slaboten obležal. Obrnil se je proti cesti. Zvoki okovanih čevljev so mu spet parali ušesa in luči iz Tomažinove hiše so mu trepetale tako blizu, da ga je zeblo zaradi njegove slabosti. Potisnil se je za dolžino telesa naprej, potem pa se mu je stemnilo, da tudi zvezd nad seboj ni več videl. A to je trajalo le trenutek. Takoj nato je levico spustil s trebuha, napel pištolo in tiho noč je presekal samoten strel, takoj za njim še eden.

»Če se jim bo pri Tomažinovih le posvetilo, kaj sem hotel,« je vroče zaželel in obležal za grmom.

Lojz je prav tedaj odprl vrata in se namenil k ognju, da bi tam odkopal skrito puško in naboje. Z vilami je odrskal luknjo in se sklonil, ko je zaslišal strel. Planil je v hišo:

»Jožek, Cilka, Meta ste slišali?«
Vsi so pritrdili. Mati je nehala pomivati. Zbrali so se v kuhinji.

»Kaj naj bi to pomenilo?«
Pri vratih je zaropotalo:
»Aufmachen! Schnell! Schnell!«
»Skočimo ven. Vsak pri enem oknu! Jožek, ti se splazi pri zadnjih vratih!«

Ropot pri vratih je naraščal. Lojz je hitro odvil puško, jo nabasal in pokleknil k zadnjim vratom. Ker so se mu roke tresle, jo je prislonil ob steber, da ne bi preveč zgrešil. Oče je ugasnil luč, mati pa je dekletoma potiskala v tresoče se roke obleko. Najmirnejši je bil devetnajstletni Jožek, ki je že imel na rami nahrbtnik, v roki pa je stiskal nasekano ročno bombo.

Za hišo je zaropotalo. Mati se je skrušeno sesedla za peč, a se je takoj pognala k vratom. Toda nič hudega se ni zgodilo. Od hiše so bežale tri sence. Dve v krilih.

Lojz je tedaj, ko je zaropotalo, to izkoristil in se pognal skozi vrata. Zaletel se je v zajetnega Nemca in ga prevrnil. Pobegnil jim je še on.

Vsi štirje Tomažinovci so zbežali k partizanom. A Lojz je imel doma v gnoju zakopane še nekaj municije. Ponjo je moral.

Z nočjo so Tomažinovo domačijo obkrožile temne postave Nemcev. Povsod so bili. Mitraljezec je postavil »šarcaa« na okno. Psa so zaprli v hlev, da ne bi lajal.

Otroci so pobegnili, Tomažin in Tomažinka pa sta trepetala v kuhinji. Ven ju niso pustili.

»Da ja ne bi nocoj kdo prišel!« sta želela iz srca.

Slo je že na deseto, a Nemci so bili še vedno v hiši in zunaj. Že v postelji sta bila, ko se je zunaj nekdo zadril:

»Halt!«

Pod oknom je bilo slišati nekaj hitrih korakov. In spet na več krajih »Halt!«

Cez nekaj sekund je počilo. To je bilo pri kozolcu.

»Moj bog, to je bil gotovo kateri od naših!« je zastokala gospodinja in oba z možem sta se dvignila in pohitela v kuhinjo. O, ko ne bi šla. Sredi nje je ležal njihov Lojz, krvav, mrtev. Mati je za vrati zlezla skupaj, da jo je mož komaj spravil k sebi.

»Tu imate vašega bandita!« so zarenčali Nemci in se vrnili ven v zasedo. ...

...

Lojz je dva dni ležal na parah in komaj so ga pokopali, so Nemci spet prišli. Tokrat s kamionom.

»Pripravita se! Z nami gresta! Vsak lahko vzame s seboj 50 kg. Hitro!« so ukazali očetu in materi.

Hišo so zapečatili. Gospodar in gospodinja pa sta solznih oči z odhajajočega kamiona nemo pozdravljala domačijo, travnike in gozdove nad njimi, kjer so bili še njihovi trije.

Oba je požrla Šlezija, kamor so ju pregnali. ...

Tomaž Iskra

Takšno življenje

Kaj naj pustimo, da nam to življenje nudi hrup pločevinastih škatel, zavoj pregnjenega tobaka in dvakrat zalitega cvička! Saj je tako, prijatelj moj dragi, kaj me pa tako debelo gledaš. Ni časa. Ni več časa, da bi se sprehodil po polju, tudi zmrznenjem, med golimi vejami in zaledenelim jezerom. Doma ležiš na tolstu ob pokritem smrčku s časopisom, ki nosi poškrbpljeno kri iz vietnamskih bojišč. Prav ti pride ta kos papirja, da ne vidiš hčere, ki pomerja nov mini, in ne sina, ki bljuje včerajšnji vinjak po novi preprogi, še manj te briga tvoja nekdanja najdražja, za katero si se plazil čez hribe in doline in ki sedaj s sosedami razpravlja o stričevem vikendu in novem kadetu in še o marsičem, kar tvoja ušesa ne sprejmejo ker že premočno smrčiš in bo boljše šele zvečer, ko se boš odpravil na tarok in pivo in to in ono.

Potem bo prišla ura osem, odprl boš televizor, dvakrat zazehal in dejal: »U madona, spet se klofajo!«, vzel kruh in salamo in dva deci, počakal na šport in začudeno zavpil: »Barabe pa toliko zmečemo za te usrance, pa še gola ni!«

Ker je bil dan zdolgočasen, se ti je zdelo, da moraš dan možato in pomembno zaključiti. Zato boš oštel ženo zaradi večerje, sinu ne boš mogel ničesar reči, ker ga še ni domov, hči te bo pa ozmerjala nazaj. Zato je bolje, da si tiho. Sam pri sebi boš zagodrnjal: »Takšno življenje pa hudič!« in se odpravil spat. Ne vprašaš se prijatelj moj, zakaj tako, že preveč imaš sivih las in res nisi tega zaslužil, toda spomni se, prijatelj moj, ko je bil sinko zadovoljen z eno samo majhno čokolado, hčerkica z majhno punčko in tvoja družica z majhnim šopkom rož.

Andrej Kokot

Pesem žalosti

Le zapoj pesem žalostna.
Napni strune
in preglašaj ptico,
ki v pomlad gostoli.

Razženi namero Fortune,
ne čakaj na voljo njene moči.

Izvabi solze pelinu,
spremeni v potok
vse kar je smeh.

Tvoja naj pesem
se danes glasi.

Danes je dan požgane svobode,
danes se nova žalost rodi.

Lobanja

Lobanja modrosti
čeljust v knjigo tišči.
Ob njej življenje izhlapewa,
svetloba razraste, zamre,

Lobanja pa je bela,
vedno bela ...

Njena vztrajnost me vznemirja.

Neobrzdani žrebci so našli
svojo uteho. Steptana zemlja
dih trenutek počitka.

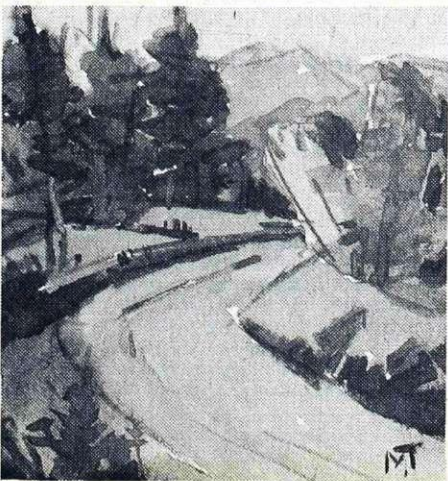
Kdo bo spet prui
zaplesal v ekstazo?

Čreda ljubezni udano čaka,
da krivični pastirji
spregledajo svojo brezbržnost.

Jezik se umika tihi želji.
Zubljí skrhanih besed
tonejo v miru sreče.

Tihá želja se slovesno
širi po razpluskani gladini
in umirja temne lise
žalnih srag.

Trepetajoča roka
boža nežno dlan dobrote.

Benjamin Gracer

Otroku

Dal sem ti roko, otrok.
Dajal sem ti dušo z lepimi sanjami
O bog — več ne morem:
in tisočkrat hvala za topel pogled
za srečen nasmeh
za pramen svetlobe
v mojih razbitih nočeh ...
in oprostí —
moje vstajenje
je bilo v tvojih očeh ...

Čudne izjave

ON: Spolitiziral sem vse —
od osebnega psa
do cipe na cesti ...

ONA: Emancipirala sem se vsa
v tuji posesti ...

ONO: Ker morda bom,
(Saj lahko odpovedo ti preparati?)
unaprej te prosim,
da me ne kolneš ati ...
Mamici bom zvezde štel
in videl boš,
da ti bo bolj lepo —
spančkat z njo ...

Janko Messner

Demonstracija

Mičej Andrej, na obe očesi slep,
šel pred nami si zravan, uporen
skozi noč koroško v sprevodu svojih,
oblagan ves, opljuvan kakor tisto zimo,
ko Hitlerjevi rablji v Gradcu ženo so ti usmrtili
in hčerko Rezi z njo obesili,
podjunski zorni cvet ...

Mičej Andrej, na obe očesi slep
pred nami šel si daljnoviden
v koroško noč ...

Luč notranja obraz ti je razžarjala.
In vnuku, ki za roko te je vodil
po Celovcu mimo žilavega zmaja iz močvirja,
je svetil SEDMI ČLEN na tvojem transparentu
v koroško noč ...

Tovariš Andrej, na obe očesi slep,
ki ženo, hčerko si za zmago našo daroval,
ti vodi skozi psouke, pljunke, lajež ulice celovške nas,
poti da ne zgrešimo več nikoli in nikdar,
pot edine, skupne, v svobodo končno,
le pravice mizi v deželi, kjer Slovenci smo doma.
Da raja naša, vsa zasramovana,
s tvojim zarom v prsih
napuhu in nasilju rajhovskemu spet bo kos,
da bomo vsi — od Dobrače do Pece — se zravnali,
da bomo vsi oči odprli,
da bomo vsi spoznali:
svobodni bomo le, če bomo vsi po vrsti se uprli
za psouke vse, za pljunke in za lajež,
za dvojjezične table, ki so nam lani jih podrli.

Pred nami hodi, slepi Andrej,
z lučjo notranjo nam svetí
v to koroško noč ...
Visoko drži SEDMI ČLEN na transparentu!
Saj znamenje je naše,
saj dokument je naš,
da ženo daroval si v Gradcu
in hčerko Reziko,
Jelko partizanko, podjunski zorni cvet.
Preroško, daljnovidno, slepi Andrej, kakor že nekoč —
ti vodi tudi jutri nas — Slovence
v to koroško noč ...

V Celovcu, 25. oktobra 1973.

Pesem je posvetil Janko Messner Mičeju Andreju v Št. Vidu
v Podjuni, ki ta mesec obhaja svojo 80-letnico.

Podoba okrutnosti

Vitka in visoka
v modrem ogrinjalu
s slapom črnih las čez rame
in z bodalom (svetlim kakor sonce)
ki ga v kri namaka
gre podoba neke žene
mimo mene ...

Vizija

Sonce se bo skotalilo v noč
in mesec bo izgubil svetlobo ...

Prižgite luči,
bodo kričali klovni,
predstave bo konec

Ampak nihče se ne bo zganil —
režija bo popolna ...

Stari mami

Noč je
mama:
tostan in onstran spoznanj ...

Zemlja je meja
med nama —
kruta zemlja brez sanj
in vsak dan
je strašnejši: kam?

Benjamin Gracer

Poslednje pismo

Humoreska

Dragi bralce, poslednji si, ki mu lahko še pišem, poslednje pismo s poslednjim upanjem, da ne bom znorel, zakaj vsa moja rojena, družinsko prikrojena in pedagoško dresirana pamet se je kar čez noč prekucnila na glavo. Res je, da se tudi svet spreminja in da večkrat menja lego, vendar upam, da še ni v položaju moje pameti. Vem, da boš že pri teh prebranih vrsticah debelo gledal in se boš vprašal, kaj naj vse to pomeni — zakaj pišem prav tebi. Ampak, saj sem že enkrat rekel, da si poslednji, poslednji, ki ga še ne poznam ...

Vse se je začelo s pismi: belimi, plavimi, rdečimi ... Prihajala so in še prihajajo: Gospod B. G. ..., Tovariš B. G. ..., pa spet tovariš in gospod ... in nekega dne sem se nazadnje moral vprašati, kako je zdaj s temi gospodi in tovariši pri nas. To pa je bilo usodno!

V začetku sem mislil, da sem brez dvoma za ene gospod, za druge pa tovariš, saj me drugače ne bi tako klicali. Torej bi po naravno zdravi pameti moral biti za gospode — gospod, za tovariše pa tovariš. Mar ne? Pa ni bilo tako, daleč od tega ... V tem primeru je logika dokončno odpovedala in lahko mi verjamem, da sem uporabil vso svojo prirojeno nadarjenost za alogičnost, potrošil ogromno duševne energije, samo da bi prišel zadevi do dna. A vse zaman!

Najprej sem delal nekoliko znanstveno — s pametjo, veš. Hotel sem vse smiselno urediti in na nek način klasificirati pojme. Vzel sem v roke svinčnik in papir in sem sklepal:

1. Tisti, ki me kličejo z gospodom, so GOSPODJE.

2. Tisti, ki mi pravijo tovariš, so TOVARISI.

Nato sem po tradicionalnih predstavah poskal najbolj karakteristične lastnosti za GOSPODA in TOVARISA:

a) GOSPOD je ... bogat, ošaben, krivičen, grabežljiv, skopuh, brezsrčen, hinavec itd.

b) TOVARISJ je ... skromen, pošten, delaven, plemenit, pravičen, odkritosrčen, borben itd.

Več nisem našteval, ker mi je tiisto zadostovalo za osvežitev nekdane šolske modrosti. Moram reči, da sem bil na začetku z delom kar zadovoljen. Teoretično je bila vsa stvar, vsaj zame, kolikor toliko dobro obdelana, saj se že od nekdaj zavedam, da sem pri takih opravilih dokaj nespreten in pomanjkljiv. Morda me je prav to zavedanje sililo naprej, da nisem vse raziskave, če ji lahko tako rečem, opustil. Naenkrat sem začutil, da moram teorijo povezati s prakso.

Začel sem obiskovati domnevne gospode in tovariše. Vedno so mi s tim postregli, mi stiskali roko, se zahvaljevali za obisk, me še vabili ... Redno so mi odgovarjali na pisma, me v njih pozdravljali kot npr.: Bodite iskreno ali srčno pozdravljeni ... Res,

(Nadaljevanje na 14. strani)

Valentin Cundrič
Soneti

4. venec

1.

nazadnje pa si opuščen
razlit po blatnih tleh
so rekli: zaželen
doma in ljudeh

in stene so vesolja
k tebi primaknili
kot da je tvoja volja
da bi te veselili

steza od tebe pa do mene
je pot strahov
pokrajine zelene
ne pridejo domov

sediš na veji dni
če še tako se siliš med ljudi

2.

če še tako se siliš med ljudi
za njih si plovna pot
kdor ni: jim ne diši
to je že bajeslovna pot

in ni ti treba iti
v domovje studa
nič se ni treba izvoliti
ker vse ni gruda

ni treba se domnevati
iskati naokrog
oštevati pogrevati
precejati vsak sok

čprav si razdeljen
med šapami veselja urečen

3.

med šapami veselja urečen
med ljudstvo boš razdan
pokraden razdeljen
pohojen razdejan

brez kažipota v dni
prihodnje moraš iti
in kar se že zgodi
pač mora se zgoditi

te zvežejo v pripadnost
v spoštivnega in vljudnega
a ti preraseš v nenavadnost
in v nekaj čudnega

držiš sedmero žalosti
med šapami ihtenja brez oči

4.

med šapami ihtenja brez oči
so kronani in križani
ponižani v ljudi
drug z drugim zblížani

in srca vsíjejo
v besedo in tišino
smeh jok razlijeja
čez kruh in vino

tako jim mine dan
ihtivega pričakovanja
mehko mehko postlan
brez razdejanja

če si če nisi v beri
nemirika življenja ni po meri

5.

nemirika življenja ni po meri
in ni in hoče biti naša
zato se tudi izneveri
za dovoljenje ne popraša

o človek je izgnanec
lepote in besede
usode bežni znanec
ne najde polne skleda

je polna skleda ječa
v katero te zaklenejo
in tudi gneča
v kateri te razdenejo

o človek je le sled
obred prsti ni prav nič svet

6.

obred prsti ni prav nič svet
in tudi ni odzdrav
na tvoje rojstvo: razodet
je na način bahav

o človek osouvažen
od kruha in osata
premražen in pregažen
kako se dan in noč hahljata

čas je obroč ki te ožuli
in ga ne moreš sneti
kraj pest ki se prihuli
in hoče te ožeti

beseda naj se razčeperi
meglena vest se izneveri

7.

meglena vest se izneveri
človeku človek je pitnina
bližnjega razčeteri
človeku človek je sipina

človeka človek bo prekrizal
z besedami razjedenimi
da bi mu smrt približal
z urami medenimi

a srce se prijema
s tostranskimi dlanmi
in duša ki je nema
se tega ne razveseli

zagrne te jesenski pled
na vekov veke si zajet

8.

na vekov veke si zajet
da boš napoti komurkoli
zato si bil spočet
in rojen za nikoli

na poti si k telesu
in greš od njega stran
pripravljaj se k slovesu
kot čuvajoči dan

na tebi brana časa
in kraj na njej stoji
beseda pa kot jasa
ponuja ti dlani

kot da si moker prod
megleno pljuskaj iz kota v kot

9.

megleno pljuskaj iz kota v kot
oplakneš noč in dan
skoz leglo zmot zarot
oplakneš kot postlan

snel boš popotna krila
beraškega sveta
sežgal scefрана oblačila
boš postopaškega srca

za tole si priklenjen
že prestol in oltar
čprav si bil namenjen
da boš svobodna stvar

se ne in se razve
grozote derejo ti skoz ime

10.

grozote derejo ti skoz ime
in pahnjenost na dno
gotovo te do dna razje
razje ti up in slo

le kakšen sladki med
si hotel obrodit
in svet ves svet
si hotel pogostiti

pa strahovlada
zasenčenih oči
kot je navada mlada
od tod besede ni

besede ni od tod do tod
dan poka kakor smolnat sod

11.

dan poka kakor smolnat sod
se s kožo tvojo je ozaljšal
a ni človeški plod
življenja si ne bo podaljšal

drobtina večnosti
ki v ustih peče
in z urami nespečnosti
resnice ne doreče

stanuje daleč daleč stran
o stran od živih in od nas
ne ve da je očakovan
in blagrovan vsak čas

zaman ga ne slave
v njem zvezde se ponovno
zarede

12.

v njem zvezde se ponovno
zarede

med menami vesti
ugašajo in se rede
kot vidijo ljudi

če čas je za priletnost
za slavo ga gotovo ni
in ni ga za prijetnost
vseh tostranskih stvari

ni časa za minuto
da bi svoj rob spoznal
in svojo pot podsuto
ki bi jo rad zaznamoval

pohojen in požet
si končno s kavlja zemlje snet

13.

si končno s kavlja zemlje snet
navdih in strah podjetnosti
preveč si bil razumet
za svet in vse prevzetnosti

in stene so besed
kot led kot led
in stene so besed
kot led kot led

in se ne moreš nasloniti
da bi si mogel oddahniti
in se ne moreš nasloniti
da bi se mogel oddahniti

o ti postana jed
otipali so v tebi rez besed

14.

otipali so v tebi rez besed
besedočastja mrtvo krinko
zato da sled razjed
izrežejo: besedohlinko

to ljudski je mrčes
kako te obletava
beseda pa je jez
visoka gosta trava

čprav si malodušen
te ona okreptča
pozida te če si okrušen
odnaša iveri snetja

si eden in noben
nazadnje pa si opuščen

Obsodba je padla

Obsodba je padla.
In kaj je obsodba?
Kaj so ljudje?
Ljudje smo različni.
Tudi obsodbe imajo
različne barve in okuse.

Obsodba je bila izrečena.
Enim pomeni sladkost,
drugim pelin.
Tako je bilo in tako bo.
Tujcem sodijo tuji ljudje.
Kadar pa domačinom sodijo tujci,
je nekaj v neskladju,
nebo potemni.

Tudi moj lepi svet dobiva
trno podoba.

Ognjeni krst še ni končan

Ognjeni krst še ni končan.
Veter še vedno ščuva
razvneta polena strahu.

Mokri sodniki neba
pa ne posežejo v sceno.
Zamaknjeni zrejo
v igro NA ŽIVLJENJE IN SMRT,
ki dobiva vse večjo podobo.

Zdaj sega po sodstvu brezbržnem,
pristranskih gledalcih
in zakon spreminja v ogenj.

Pravica v poštenosti išče zavetje!

Zadržek

Drobne stopinje pred mano.
Kam vodi želja?
Volja je mlada,
trudnost še daleč.
Na kaj vendar še čakam?

Joj, kako je preprosto:
Jastrebi še niso dali povelja za vzlet!

Sivina

Sivina,
mrak,
sivina,
mrak.

In kaj je še?

Je dan
in noč!

In čemu,
joj, čemu?

Valentin Polanšek

Vojak in otrok

Šiman je bil že drugo leto poročen.
In druga hči mu je že umrla.
Srce se je krčilo mlademu očetu, ko je
na majhno rakev bobnela ilovnata prst
domačega gorskega pokopališča.

Ko je bil spet doma na kmetiji, kamor
se je bil priženil in na kateri je z veseljem
kmetoval, je venomer bobnelo prsteno
padanje v jamo po njegovi žalostni duši.
Zena, ki se je kot shušano dekle vrnila iz
nacističnega kacetja, je drobnela z dneva v
dan, tako jo je žalost trla.

V tistih dneh ni našel Šiman miru ne pri
živini ne na kmetiji.

Bobnenje prstenege padanja pa se je
začelo spreminjati v bobnenje ruske fronte
in iz pretresljivih spominov se je oglašalo
— Matjuška! Matjuška!

In tako je razrvana očetovska duša
našla prav v vojnih spominih nepričakova-
no uteho. Morda zato, ker se je tedaj že
srečeval z grozo, ki je potipavala po tisti
strani srca, kjer je ukoreninjena očetovska
ljubezen...

Vojaška enota, ki ji je pripadal Šiman,
se je nastanila v neki ukrajinski naselbini.
Šiman je bil vojak, kakršnih je bilo na
stotine in stotine njegovih rojakov, kakršen
pač more biti izkoriščen, ustrahovan in
zapostavljen 'karavanski Francoz', kakor
ga je sramotil prvi poročnik, s katerim je
imel opravka, ko je mladi Gorjanec stal v
vojaških škornjih pred njim v Celovcu. Ko
je zapuščal civilno življenje, si je vojak
Šiman zapisal za ušesa dvojce: delaj se še
bolj nerodnega, kot si, in nikdar se ne jav-
ljaj prostovoljno, niti tja, kamor je menda
včas celo sam cesar peš zahajal!

Doslej jo je Šiman po teh dveh smerni-
cah še nekako dobro vozil. Za zdaj še niso
bili v najhujšem ognju. Na srečo pa so bili
sedanji predstojniki bolj poprečni, zato se
jim najbrž prši tudi niso lesketale od
kolajin; sovrstniki vojaki pa so bili — v
vojaškem jeziku rečeno — pravcati ohlapni
bratje. Vsač je delal tako, da ne bi izpo-
stavljaj svoje kože ne višjim ne sovraž-
nikovim kroglam, pri čemer pa niso porivali
drug drugega v slabše ospredeje.

Tisto popoldne pa je napočilo za
Šimana novo obdobje njegovega vojaškega
životarjenja: ko se je vračal s svojo menaž-
ko od vojaške kuhinje, je prečkal njegovo
pot — otrok!

Otrok ustavi vojaka Šimana.
Za otroka ni vojak nič drugega kot
očka, ki prinaša jesti.

Zato govori otrok nanj in sklepa zble-
deli, shušani ročici; slabo je oblečen in
bosonog, glas pa je šibak.

Vojak pri priči pozabi, da je vojak in da
mu je prepovedano družiti se s civilisti.

Šiman je samo — človek!

Ukrajinski otrok mu takoj prirase k
srcu:

— Sirotej, lačen si!

Revež, bos si, ko že hladen veter brije
sem od sibirske strani!

Siromak, ali nimaš več doma in svoj-
cev? Kaj boš, otrok nedolžni, sredi te
strašne morije?

Otrokov obraz ima vso tisto milino živo,
kakršno samo na papirju kažejo dobre
svete podobe lepih angelov.

Koliko let ti bo?

Morda že blizu deset, ker si tako se-
stradan, da se vidijo modre žilice na za-
pestju?

Fantov tanki glasek pa venomer nekaj
pripoveduje.

Oči izžarevajo tako premagujočo ne-
dolžnost!

In ta nedolžnost zrcali trpečo mlado
dušo, iz katere seva vsa grenkoba in strah
in nesreča.

Šiman pogleda previdno, krog sebe.

Zdaj ga ugrizne vznemirjenost, da je
vojak.

Nikogar ni blizu.
Vojak pomigne otroku.

Otrok zakrili z lahtni in iz ust privre
poleg drugih besed tudi tista, ki jo Šiman
razume:

— Matjuška! Matjuška!

Za vogalom s slamo pokrite, na pol
podrte hiše postane vojak z otrokom.

Globoko gledata drug drugega v oči.

S takim pogledom se pogledujeta samo
srečen oče in srečen sin!

V Šimanovi duši se oglasi: O siroti moj,

ko bi mogel jaz tebe tako poslati domov
kot pismo! Postarano mater imam doma.

Kako bi te bila vesela! Doma bi počakal
name, da bo konec te peklenške vojne.

Doma, da, doma tam daleč pri nas, tam
nekje, kjer sonce zahaja. Kjer je tako lepo!

Kjer sem bil jaz tudi nekdaj otrok! Pa saj
še ni tako dolgo od tega. Samo nekaj let.

Morda petnajst? Ko bo na svetu mir, bi
tebi pomagal iskati svojce. Potovala bi k
tvojim domov. Če bi pa raje ostal pri meni,

bi te bil še bolj vesel. Boš videl — kako bi ti
odločil? Seveda svoje matjuške ne bi mogel
zapustiti! Kako bi bila vesela, ko bi se ji po
tolikih letih vrnil, a ne?

Ubožica, morda bi že davno mislila, da
te je ta huda vojna pobrala?

O ti nedolžna otroška dušica, ko bi jaz
razumel vse tvoje besede, pa bi vedel, kako
stoji s teboj. Ravno tedaj, če ti ne bi imel
nobenega svojega človeka več živega, bi ti
moral jaz pomagati. Kaj bo drugače s
teboj? Pa bi bil pri nas doma. Tam bi
dorasel, se naučil mojega jezika — jaz
pa tvojeja!

Fant gleda in gleda vojaka Šimana.
Kar nič se ne boji.

Z zamišljeno, ljubko otroško kretnjo
potisne lase s čela.

Kaj gre skozi otrokovo dušo: ali misli
na očeta, katerega je videl samo enkrat ali
pa sploh nikoli? Ali mater, ki jo je vojna
vihra odnesla bogve kam?

Ali se otroku zdi vojak Šiman podoben
očku?

Kdo naj razjasni take skrivnosti?

Šiman je ganjen do solza.

Polovico kruha in klobase da otroku.

Potem kaže na svojo brozgo v menažki
in brunda nekaj v zadregi, češ še te bi mu
dal, da bo dobil vsaj nekaj toplega vase.

Potem je vojak segel po svojo žlico — in
fante je začel jesti, da je veselje!

Šiman ima svoje bivališče na takem
kraju, da je bolj na samem. Ko pride danes
tja, postavi menažko poleg sebe.

Ves presunjen je. Potem se mu duša
razboli v ogorčenost: zakaj je tako čudno
na svetu, da uničuje vojna toliko življenja,
pa toliko nedolžnega; Znova zasovraži
svojo vojaško suknjo. Za somišljenike ima
v tem trenutku vso golazen, katere je
obleka polna.

Se uši so nasprotnice vojne, zato hočejo
vojaške cape pojesti in vojake tudi! spozna
v svoji razkačenosti.

Pristudi se mu vojaška jed, četudi je
lačen.

Naj stradam malo, ker sem sokriv tega
gorja, ki ga prinašamo v te tihe, ukrajinske
vasi. Zakaj bi morali mi tuji požeruhi biti
siti, ko domačini gladujejo? Zakaj? S kakš-
no pravico jemljemo tem ubogim otrokom
vsakdanji kruh? Namesto kruha jim pri-
našamo smrt!

Spet pomisli na fanta.

Kljub samoočitkom se mu naseli v srcu
nekaj svetlega.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 5. strani)

Podobno, a vendar spet drugače kakor tedaj, kadar se spominja tistega dneva, ko se je zaljubil tam v daljni domovini v Obojevo Nančko. Ko bo spet mir na svetu, se bova vzela! Tako sva sklenila, preden sem moral k vojakom. Kaj veš, morda ne bova imela otrok? Kako bi bila oba srečna, če bi vzela tega fanta za svojega. Kaj se ve?

V Šimanovi duši se razvname čudovit ogenj in zublji ga pozivajo v nekaj sladkega, česar preprost človek ne bi znal povedati. Samo tega se zaveda, da bi moral biti nekje čisto drugje.

Solze se ulijejo po neobritem obrazu in se kotilajo po oguljeni vojaški uniformi. Ko po daljšem času zagleda poleg sebe še do polovice napolnjeno menažko, se pokesa, zakaj ni dal vsega otroku.

Ponoči se premetava po ležišču. Žge ga v prsih, dušo mu razkosavata bolečina in upanje v zvezi z otrokom. Prebuja se in se sam kupa kot neboljeno fante.

Sele proti jutru kratko zadrema — in sanja o dečku, ki govori slovensko in kliče Šimana za očeta.

Vojak presliši budnico. Surovo ga nahruli špis.

Šiman plane kot nor kvišku — in opazivši častnika, zadrgeta v prepričanju, da ima otroka skritega pod odejo.

Ko se dodobra predrami, ga mine strah pred temi kričati, ki so ga gonili po vezbalističnih in ga psovali z njihovimi usramili gobci. Danes se prvič ne boji nobenega.

Spominja se z nasmeškom tistega dneva, ko je do ponorelosti razkačil podčastnika. Konec koncev je storil to iz nevednosti in zaradi neznanja nemščine ali tistega svinjskega žargona, ki je nekaj veljal pod hitlerjevimi orlom. Bilo je tako: Šiman se je bil malenkostno pregrešil proti tako imenovani pruski disciplini.

Tedaj ga pokliče podčastnik iz čete. Z vražjo naslado se zapliči v poniznega vojaka. Kričati prekaša samega sebe s psovanji in vzdevki, ki so bili od vruga. Ker pa je prusko vojaško vezbanje menda zahtevalo, da mora ozmerjani ponoviti in si sam nekako povedati še enkrat tisto, kar mu je zabrisal predstojnik v obraz, je torej tudi vojak Šiman poskusil ugoditi tej zahtevi.

A pomilovanja vredni človek je ponovil podčastnikove besede takole: Jabol, her untaoficir, si sint ajn švajnegund!

Moštvo je bučnilo v smeh. Podčastnik pa je od jeze pozelenel. Začel je kričati in skakati na mestu, kot bi bosonog stopal na žerjavico. Nato je raztegnil obraz v izmaljeno krinko in zapodil vojaka Šimana po prostranskem vezbalistič s tistim satan-skim „marš-marš!“ — Šiman je zdiral kot zbegana divjad, ki je nepričakovano treščila pred lovčovo cev. Tekel je, kot bi šlo za življenje in smrt! Častnik se je zadril: hinlegen! Šiman pa je samo tekel in tekel.

Kričati je rjul: kert marš-marš! Šiman je koj še tekel. Bilo je, kot da je vojak uzrl svoj dom in svojo ljubljeno in jima hiti naproti; zanj ni bilo več meja ne razdalj ne ponižujočega vojaškega pekla.

Tedaj pa podčastnik za njim. Zvižgal je, da mu je roparski obraz posinjel, in vpil kot grešnega duša, če jo vrati trgajo. Nič. Vojak Šiman je dirjal in dirjal naprej.

Temu početju pa je napravil nadporočnikov prihod nenaden konec.

Fa še kakšnega! Vpricho zbranega moštva je oprhal podčastnika s takimi besedami, da bi bili vojaki najraje dvignili visokega gospoda na ramena in ga z zmago slavjem ponesli Šimanu naproti, vojaku, ki je prisopil kot zgubljeno žrebe od one strani vojaškega vezbalističa.

Tudi če ne zna dobro nemško, je vendarle človek in tukaj pri nas v redu vojak, kajne! je končal nadporočnik z mučiteljem.

Vojak Šiman pa je ujel dobrohoten pogled.

Četudi je komaj stal na nogah, se je vzravnaval, kot se spodobi.

Ko pa je šele čez nekaj sekund razumel toliko, da se je višji potegoval zanj, bi se bil od veselja kmalu zgrudil na tla kar tik pred njim.

Sele mnogo pozneje je zvedel Šiman, da je poročnik z Gradiščanskega in da zna nekaj hrvaške govornice. Podčastnik pa je bil — kot Šiman — Korošec.

Vojak Šiman se spomni nadporočnika, ki je pred meseci zgubil nogo. Podčastnika pa pokriva ruska zemlja tam nekje blizu Kalaša, kjer se je začela stalingradska katastrofa.

S temi mislimi se približuje vojaški kuhinji.

Iz nepregledne ravnine se dviga plaho jutro, kot da ne mara več vziti sonce, ne mara več obsevat takega človeškega klanja. Pretekla noč je bila hladnejša. Kje je le fant?

Z bolno kretnjo zatava Šiman v vrsto drugih molčečih vojakov, ki jim je zapisana na področje, kjer je vojaška kuhinja.

Vse je tako uničujoče tiho.

Namesto dimnikov, ki bi z dimom nakazovali, da ljudje vstajajo od zasluženega spanja, se vidijo same ruševine in razbitine. Ko vojak Šiman nese tisti dan svoje kosilo, ga fant spet čaka. Kar pred vhomom na področje, kjer je vojaška kuhinja.

Šiman se otroka prvi hip ustraši.

Ce naju kdo vidi: mu ohromi korak.

Škoda bi bilo, če naju kdo zasati, preden najdem za tebe kakšno rešitev! Od kuhinje prihajajo na srečo navadni vojaki.

Šiman je preverjen, da niti ne marajo otroka opaziti. Iz obzirnosti do soborca? Ali tudi iz sorodnih čustev, ki jih goji moški, ki je sam oče?

Šiman in otrok zavijeta v drugo smer, kjer pričakuje vojak manj nevarnosti za svoje tvegano početje.

Ko sta bolj na samem, začne dečko spet besediti.

Vsakokrat, ko izgovori ime svoje matere, pa dobi njegov glasek tožek prizvok, ki zbujaa vtis, da se bo vsak čas razparal v presunljivo obtožbo vsega tega, česar sokrivce se počuti vojak Šiman.

Spet in spet pogleduje vojak svojega neboljega spremljevalca: ubogi siromak, kako ti naj jaz pomagam, da boš rešen tega pekla, ki lahko tudi mene prav tako vsako minuto požre!

Vojak potipa po dečkovih glavici.

Tako je topla in polna nedolžnega življenja!

Takšna toplota prebiva le v otrokih!

Vsa groza, neumnost in neusmiljenost vojne mu pretresa zavest.

Zagrenjenost duševne stiske ga dela upornega s sveto jezo: kako je mogoče, da sodelujem jaz sam pri takem v nebo vpijočem grešnem grozodejstvu?!

Kaj mi pomaga, če se opravičujem, da sem proti svoji volji postal vojak? Koliko tisočev je takih! Pa slepo sodelujemo?

Prime otroka za roke.

Bolje mu je.

V očeh vidi spet slast življenja, ko se je mali najedel.

Otrok pa ima, kakor tudi posodo s seboj.

Šiman mu da dosti kruha in vsa klobaso pa še nekaj konjere. Tisto nekakemu šlemu podobno posodo napolni do vrha: kar še preostane, pa čez čas poteka skupaj s fantom. Kako sta gubljala žilic po nepazli: skoraj nekaj domaćega je v tem!

Podobno kot doma kadar sta z mamom žlepala juho iz ponve. Kar dva sva že! Kakor majhna družina!

Potem fant izgine kot sanjska podoba.

Vojak pa tiči dolgo na zapuščeni poti izumrlje vasi.

Nedaleč na vzhodu pa je grmelo in grmelo. Vedno bliže je lezlo tisto, kar je hromilo mozeg v kosteh: glavna linija fronte!

Dejstvo, da se hoče tudi danes postiti, da bi vsaj malenkostno zadostil groznim samoočitkom, mu je plaha tolažba.

Kjerkoli pa se zadržuje, vidi pred seboj fanta: kakšna lepa usta ima, polna zdravih zob! Nosek bi skoraj spominjal na blagega navihanca. Ročice pa drobne kot bolehnega dekletca! In glasek je nekaj posebnega. Globlji je kot pri naših otrokih tam na Koroškem. Bolj iz srčne globine prihaja. Kakor da zna samo prositi! Obraz pa je kljub otroški milini resen. Nisem še videl na njem smehljaja! Ali more živeti otrok brez smeha? Ali ni to tako, kot bi bila roža brez sonca? In obleka — ni mi jasno, kaj ima siromak na sebi. Niti ne vem, ali je imel včeraj iste reči na sebi kot danes. Ali je bil danes spet bosonog? Preveč sem se zvičel v njegova usta in njegove oči.

Tako je že tretji dan.

Tako poteče teden dni.

Otrok je vsako opoldne na istem mestu.

Nekaterim vojakom je že znano. Pa se nič ne zgodi, kar bi ogrožalo vojaka ali otroka.

Ko zve narednik, reče malomarno — kot za šalo, kot bi vrzel cigaretni ogorek od sebe: Nekateri imajo veselje s piščki, drugi z mačkami, kuhinjski šef goji svojega belega kozla, stotnik se zabava z desiranim krokarjem — no, ta pa s cigančkom!

Desetnik pa je drugega mnenja: — Ampak otrok je vendar Rus, torej je naš sovražnik!

Narednik si prižge novo cigareto: — Pravzaprav Ukrajinec! Saj imamo dosti hijvijev: ta prenapetost in nacionalsocialist ne bo zvedel mojih privatnih misli!

Desetnik ne odjenja: — Lahko je spijon?

Narednik ga je sit in gre.

Zamislil se v tiste davne mesece, ko je bil v Kijevu: ha, to se je živelo v tistih posebnih kvartirjih, ki so seveda samo za šarže! To je bila živalca, tista Dunja!

V svojem premišljevanju se sreča narednik tudi z bojaznijo, s katero se je otepal, kadar je imel opravka s temle podrejenim: ta prenapetost in nacionalsocialist ne bo zvedel mojih privatnih misli!

Zdaj je imel narednik vojaka Šimana v mislih: to je v redu človek in nesporno dober vojak. Morda izraža v svoji nemotni največ človeških vrlin. Preprost je in pošten. Ne zna se pretvarjati.

Vojak Šiman zve tudi otrokovo ime: Sergej!

Kakor v znak razumevanja mu pove tudi svoje.

A bogve, kaj pomeni v besednem zakladu malega Sergeja še beseda „Šimi“, kajti, nikoli, ko izreče vojak svoje ime, se fant ne more vzdržati smeha.

Tako postane Šimanovo ime ključ do otrokove sprostite in zlatega smehljaja. Oba se hihitata. Kruta sedanjost je tako daleč od njiju.

Dvanajsti dan pa se znajde Sergej kar sredi vojakov ob kuharskih kotlih.

Takoj najde v sivi gmoti svojega do-brotnika.

Kaj pa to rusko ščene tukaj? zarjove desetnik — in Sergeja že ni več.

Kričati potiplje po torbici, kjer je pištola.

Vojak Šiman malo da ne okameni.

Drugi vojaki se oglasijo in uspe jim zadevo tako usmeriti, da se vse izteče brez večjih posledic.

Še tisto uro zatoži desetnik vojaka Šimana pri naredniku.

Ker pa predstojnik ničesar ne reče in samo odsotno gleda mimo prenapetega, grozeče nadaljuje:

— Pripadniku nemške vojske je prepovedano imeti stike s civilisti, ki so vsi boljševiki, izrodek komunističnega paradiža, kajne? Narednik nekaj časa še molči, potem pa reče mirujoče: — Saj je otrok najbrž Ukrajinec, od Ukrajincev pa imamo

(Nadaljevanje na 7. strani)

črepinjami ljubša od sozvočja. Rezanje vratu živi kuri na odru jim je globlje kot »biti ali ne biti«. Kamen z luknjo v sredi nadvse domiselna ponazoritev ženske, ki jo modernistični pesnik opeva kot (dobesedno citirano) »fukmašino«. Violinist bo topleje sprejet, če bo igral na Boschevo sliko, kot če bi imel pred sabo note. Film mu bo toliko bolj všeč, kolikor bolj bo prazna dvorana, saj to, da »tepci« ne razumejo genialnosti, je dokaz genealnosti. Razstava je vredna ogleda samo takrat, če so razstavljeni »čevlji, guma, drek, mravljinice«, kot sem napisal svoje dni v zbadljivki »Anti-song«. Ker je tam zbrano tudi še vse drugo, kar tu še manjka, lahko zapustim te bežne polbiske in se vrnem spet v književnost, k poeziji.

Značimo pri obliki, ki je najpreglednejša.

Urejeno pisanje (ritem, kitice, rime itd.) se zdi avantgardističnemu kritiku staromodna navlačka. Pisanje v prozi je dobro samo tedaj, če bralec ne ve, za kaj pri vsej stvari gre, in če mora mukoma iskati začetek in konec. Pravopisna pravila so nepotrebna šara. Sploh je za pesem najlepše, če je čim daljša neurejena klobasa. Zelo dobro je tudi, če je vse skupaj čim bolj neurejeno blebetanje. (Zanimivo je, da so iskalci »novega umetniškega izraza« na vseh področjih umetnosti zmerom ljudje, ki očitno nimajo nič povedati ali taki, ki celo poudarjeno izjavljajo, da nečemu nič povedati. Če pa že nanese, da pesem ni ne črkovna zmeda ne pojmovanje jedljanje (ali v primeru, da gre za razumljivo dramo, novelo, roman, razpravo in podobno), potem veljajo sledeča vrednotenja: oseba in dogodki iz resničnega, vsakdanjega življenja so nezanimivi — upešnitve vredni so le postopaki, falirani študentje, manjaki, prifrknjenici, cipe in podobno. Kakršnakoli ljubezen je depulsišana, zanimivi so homoseksualci, prevrneži, mogoče še kakšni kompleksari ali življenje na koruzi. Sicer pa je tudi ljubezen te vrste zastarela raba.

Tisto, kar šteje, so »negativna« čustva: sovražstvo, jeza, zavist. In navade kot pijanstvo, marlarstvo, kurbitstvo, zvodništvo. Veselje do življenja je malomeščanska laž. Cenjeni so filozofarstvo, posmehljivost do vsega, cinizem, nihilizem. Izdajstvo je resničnejše kot zvestoba, delo je limanca za bedake, vera je telovadna gred za bebec. Kakršnakoli hotenja razen žrtja, pitja, postopanja in kurbanja je nesmiselno in zastarelo. Krona vsega pa je razdražena naveličanost, otoplost in samomor. (Po možnosti tuj.)

Saj ne kaže še naprej izgubljati besed z naštevanjem; tudi ne teh trditve dokazovati, čeprav bi bilo vsako mogoče podpreti s točnim navedkom. Zato bo boljše, da pozvzam smisel navrnjenega v enem samem stavku: avantgarda se obrača od stvari, ki so človeku prirojene, in od takšnih, ki jih je človeštvo skozi tisočletja spoznalo za vredne in lepe. Ne samo to; goji, spodbuja in razglša prav tiste reči, ki so njihovo popolno nasprotje. In če pomislimo, da se v nasprotju s človeškim znanjem, ki se kopiči bistvo človeške narave spreminja zelo počasi, potem lahko na kratko rečemo, da je avantgardna umetnost« zavrgla življenje; iz tega pa nujno sledi, da bo življenje zavrglo njo. Kot življenje samo, tudi umetnost, ki nastaja iz njega, ne more dolgo trpeti, tistega, kar ji jemlje smisel. Eden od obeh nasprotnikov mora biti uničen. In ker je samohranitveni nagon zmerom močnejši od uničevalnega, bo k človeku obrnjena umetnost prav gotovo in nujno prej ali slej spet pometla v avantgardistično navlačko. Našle se bodo mlade moči, ki se jim bo vse to modernistično spakovanje slepi ulici dokončno uprlo in si bodo zato poiskale svojo lastno, človeškega duha vredno pot. Mislim celo, da ta čas v našem prostoru niti ni več tako daleč. Nesmisel je prigan prav do konca, modernistični burkeži ne morejo več pokazati domala

nobenih novih »štosov«, s katerimi bi še naprej pritegovali pozornost zmerom radovednih opazovalcev, ki so doslej tu in tam popasli oči na njihovih štantih. Po mojem se je avantgarda preživela, samo segniti še morja.

Kot vsaka stvar pa je bilo tudi to prazno in ničvredno obdobje po svoje koristno. Predvsem je poskrbelo za to, da ni prišlo do usmrjenih voda, da se je ves čas nekaj gibalo. Poleg tega je že s samim svojim delovanjem kot kužni zasevek klic rodilo v telesu kulture sveža protitelesca, ki bodo po prestani krizi samo še okrepila njen organizem. Zanimivo je namreč, da se je kljub vsemu pritisku teh zadnjih let vendarle prebilo v javnost nekaj »humanistov« in to takih, ki so zrastle sami iz sebe, sredi razkroja, in ki so dedno neobremenjeni. In tudi med najnovejšimi imeni postaja v zadnjem času vse nekam razumljivo, da človek samo strmi, kot da bi se zbudil po dolgi mori. A da se vrnem: in slednjič je treba priznavajoče oceniti samo prehojeno pot: za vsemi temi pesniškimi tokovi sicer (razen kakšnega imena v literarnih zgodovinah) ne bo ostalo nobenih umetniških del, vendar pa bo za njimi ostalo spoznanje, da njihova pot nikamor ne drži in da si jo novi rodovi torej lahko prihranijo.

O REPREZENTANTH

IN LITERARNIH ZGODOVINARJIH

Vsi skupaj že desetletja živimo pod takšnim moralnim pritiskom modernističnih trobil, da začnemo videvati ščurke tudi tam, kjer jih ni. V nemajhni meri so tega krivi tudi naši (mlajši) kritiki, za katere me sprašuje, kaj mislimo o njih. Da se razumemo — o dnevnih poročevalcih in tekočih ocenjevalcih sem že govoril. Zato bi zdaj posebej omenil še tiste, ki posegajo v literarno dogajanje bolj celovito in ki bi jim lahko rekli »literarni zgodovinarji« (dr. Dušan Pirjevec, dr. Boris Paternu, dr. Jože Pogačnik, dr. Janko Kos, Taras Kermauner in morda še kdo). Ti imajo zaradi svojega družbenega položaja — domala vsi so univerzitetni predavatelji — že po naravi stvari velik ugled in torej tudi veliko odgovornost, saj njihova družbena pomembnost zelo poudari težo vsake njihove presoje. Toda resnična živa umetnost in ob njih nima kaj dosti obetati: ali umetnost sploh omalovažujejo, kot na primer Pirjevec; ali so prepričani, da je novo zmeram tudi dobro in pravo, pa preveč podpirajo literaturo in premalo umetnost, kot na primer Paternu; ali imajo že vnaprej izdelano razumsko kopito vrednotenja, pa skušajo književnost prilagoditi, da bi se mu prilagala, kot na primer Pogačnik; ali so danes za vse in jutri proti vsemu, z zmerom drugimi utemeljitvami in zmerom drugimi nameni, za vse novo, ne glede na to, kakšno je kot na primer Kermauner; ali so brez prave povezanosti za poezijo in zato nekako neizraziti in nespodbudni kot na primer Kos. Poleg tega se vsi po vrsti pri svojem pisanju obnašajo nekako tako, kot da glavno ni delo ki ga obravnavajo, temveč njihova obravnava sama. Nobeno od naštetih stališč seveda ne more delovati in tudi ne deluje spodbudno na nastajajočo umetnost, prej narobe. Mogoče je katero od stališč vsaj delno primerno za obravnavanje preteklih dob. Mislim pa, da je brez zavzetosti, brez občutka za lepo, brez uživanja ob stvaritvah vsaka kritična dejavnost v bistvu jalova, tako za staro kot zlasti še za nastajajočo ustvarjanje. Mogoče v tem zadnjem primeru kritika sploh ni mogoča. Ne vem. Vsekakor pa so tovrstni razni »znanstveni« izsledki očitno pristranski in potentakem v najboljšem primeru samo različica resnice, v najslabšem pa farbanje samega sebe in tistih, ki so tej »znanosti« pripravljeni verjeti. K temu je treba pripomniti, da tisti, ki so ji pripravljeni verjeti, tako ali tako verjamejo zmerom samo tisto, kar sami hočejo ali nečajo verjeti in kar bi verjeli ali ne verjeli, tudi če

ne bi bilo nobenega znanstvenega dokazovanja.

Po vsem tem, kot vidiš, o kritikih ne mislim najbolje, vendar tudi posebno slabega ne: vsi pač nekaj počnemo na tem ljubem svetu in zakaj ne bi tega smeli tudi oni? Hec mora biti, kot pravi Taras Kermauner. In naša kritika že dolgo ne pride dlje kot do spekulativnih vednosti, v katerih se posebno dobro počuti dr. Dušan Pirjevec.

O POEZIJI

Po vsem tem, kar sem ti na dolgo pa kljub temu vseeno na kratko navedel in natresel, mi ne bo prav nič težko odgovoriti tudi na tvoje zadnje vprašanje: Kaj mislim danes o svoji literarni usmerjenosti? Vse bistveno je razvidno že iz tega, kar sem povedal, če le poiščemo nasprotja. To pa bi na kratko lahko strnil v tele tri splošne silnice: kot sem mislil od vsega začetka, tudi še danes mislim da mora prava umetnost izvirati iz človekove nuje po izpovedi, da mora obravnavati človeške probleme (to je pretežno tudi družbene) in da ji je prej v čast kot ne, če je tako, da je dostopna tudi drugim ljudem. Nadalje mislim, da mora poezija zelo skrbeti tudi za obliko in besedno kulturo, saj se prav po teh svojih lastnostih v množicem loči od drugih ustvarjalnih zvrsti: samo čustvo ali samo misel še ni poezija; in da ne bom izubljaj časa z opisnim dokazovanjem, raje jasen primer: tudi v časopisnem članku, sta lahko dana čustvo in misel, pa le ni pesem, ampak je članek. In slednjič je poleg teh dveh zahtev, ki se mi zdita nujni za nastanek vsake prave poezije, omenil še povsem osebno mnenje, ki se ga sam držim pri svojem pisanju: vse splošno človeško mi je seveda najbolj pri srcu, vendar me prav tako prav nič ne moti tisto, kar nosi posebne poteze okolja, potreb in časa, v katerem živim (kolikor to sploh ni pogoj za nastanek splošno človeškega). In poleg tega, a ne prav na koncu, se mi zdi tudi samo po sebi umevno in prav, če v posebnih razmerah našega naroda poezija kot sploh vsa umetnost, ki ga je opravljal ves čas boja za obstanek, ki kot kaže ne bo nikdar končan. Dokler ljudje poezijo s takimi potezami potrebujejo in cenijo, je očitno tudi opravljena; ne glede na teorije s Francoskega in na filozofijo z Nemškega, ki se jima ni treba ubadati z »biti in ne biti«.

Vsaka žival ima tako glavo, kot se najbolje prilaga njenemu telesu, ne tako, kot bi jo imela, če bi jo imela drugačno, kot jo ima, a je ne more imeti, kot literarna teorija, pač ustvarja teorije, ne pa glav. Ko poezijo si torej summa summarum predstavljam natanko tisto, kar sodobna »znanstvena kritika« napada kot nesmiselni in preživeli se humanizem. Moram reči, da stokrat rajši veljam za sentimentalnega humanista in tradicionalista, kot da bi moral svoj vstop v klub genialnih glav plačati s tako, človeško dostojanstvo žaljivo ceno. Ali še preprosteje in jasneje povedano: raje, kot da bi pisal modernistično poezijo, bi raznašal časopise in mleko ali pa šel za vratarja v hotel za pse: več smisla bi imelo.

Preden končam, bi rad še poudaril, da nikomur ne kratim državljanske pravice do umetniškega pa tudi umetnjakarskega življenja ne, naj bo že kakršno koli. To pa seveda pomeni, da zahtevam tudi zase enako pravico. K tej pravici sodi tudi to, da lahko človek pove o vsaki stvari svoje mnenje, naj bo še tako ostro; to pravico priznavam seveda tudi tistim, ki mislijo nasprotno. Vse, kar pri tem zahtevam, je le navadna človeška poštenost, brez lumparij in politikanstva. Zato sem bolj kot s samo modernistično navlačko, ki bo prej ali slej tako samo od sebe zgnila s prizorišča, do konca sprt z modernistično kritično mafljo, ki že leta vlada slovenskemu kulturnemu prostoru, ki razglša avantgardo za višek umetnosti in načrtno ter brezobzirno in z vsemi sredstvi hromi in uničuje vsako resnično umetniško hotenje.

Janez Menart

... Pravzaprav sem v teh dvajsetih letih res že marsikaj doživel in preživel. V dijaških letih sem ujel še zadnji izpjev in dopev partizanskega pesništva; takoj zatem sem prebiral (povečini slabo) »skram-parsko« poezijo (tistih, ki so po delovnih brigadah bili sicer dobri ročni delavci); nato sem se prvih pet let novega desetletja boril proti oblastveno diktirani kulturi in za pravico osebnega izražanja, naslednjih pet let pa proti diktirani kulturi in neoseb-nemu izražanju porajajoče se avantgarde, ki se je združevala v literarno klapo; sledila so dolga leta ontološke strahovlade »per-spektivovcev« s klavnim koncem, odetim v herojski staniol; in potem je prišlo do hitro se stopnjujočega popolnega razkroja: začelo se je s pisanjem zmerom bolj ne-razumljivih »klobas« ter preko absurdistič-ne, filozofske, zabebantske, straniščne, strukturalistične, topografske, tipografske, geografske, hektografske, heliografske, ša-pirografske, opalografske, tarasografske ter podobnih »poezij« prišlo do režima, ludiz-ma, deskripcionizma in vsesplošnega pes-niskega revmatizma, ki ga imamo lahko za najbolj uspelo zvrst tovrstne poezije. Pri tem spominskem obnavljanju, kaj vse se je v zadnjih dvajsetih letih zvrstilo mimo nas, seveda ne smemo ostati pri samem nastev-anju, temveč si moramo v mislih osežiti tudi to, kam je ves ta »razvoj« pripeljal poezijo v svoji končni posledici: približno do tega: prvotno popolna dostopnost pesmi je pristala v nesmiselnem blebetanju ali celo v samem trkovnem gradivu; strnjena vezana beseda je prešla pot od popolne slo-govne in metrične obdelanosti, preko vse bolj upadajočega zanimanja za obliko, do popolnega uničenja verza in do odprave sploh vsake skrbi za lepotne sestavine; in slednjč, a ne nazadnje, sta se prvotno družbeno navdušenje in življenjska radost preko vsečnejšega umika, v zasebnost in ranjenost slednjič sprevrnila v popolno razočaranje, črtnoglednost, občutek nesmi-sla, popolno zanikovanje življenja in prav na koncu v to, da je človek povsem izginil kot predmet (da ostanem samo pri pesništvu) poetičnega zanimanja. Posamezni ustvarjalci so sicer obstali na raznih stop-njah tega razvoja; toda upošteva je prehojeno pot in trenutno stanje, ki ga vla-dajoča plast kulturniške javnosti priznava za zadnji dosežek, lahko ugotovimo, da je slovenska vezana beseda v teh dvajsetih letih prišla od verzov:

Hej, tovariši,
zdaj na delo vsi,
nov svet dvignemo iz ruševin!
do takihle pesmi:
a b c d e f g h i
j k l m n o p r s t u v z ž
(Matjaž Hanžek, Tribuna 4. 6. 1969)

Ali pa, v drugi smeri, do takihle pesmi (nalašč navajam odlomek iz najbolj »razumljivega« in tudi »najboljšega« vseh teh piscev — Salamuna — ki ga jemljejo zares celo univerzitetni profesorji):

videl sem kitajca, platane se pogrezajo
live in your head
fina zelena uniforma iz finega zelena dreka
komu daš lahko roko v usta? drugi so
smuglerji
veselo ptičje petje, ogromen lesen kolut
java, daleč so ti kraji, ploskanje ob
potapljanju zdravih sil
rada bi imela kufreček iz slame, potem
bum umrla
sive ošpičene in utnice in padanje
snega
žganje, prerazena beločnica, sandback
frederick lane

O slovenski pesniški »mafiji«

ausbildung, drsanje po neočistenenem vremenu bolečin
live in your head, fino se počutim, če imam na telesu sol
itd.
(Modro, Problemi 1970)

In če zdaj pripominam, da ti zgledi niso kakšna izjema, temveč da take in podobne stvaritve sestavljajo pretežni del besedil v naših zbirkah in revijah (v zadnjih nekaj letih vsaj petdeset novih imen) — potem je slika tega nenavadnega razvoja poezije in njenega trenutnega cilja dovolj pregledna in zaokrožena.

Pri tej klavni podobi me prav nič ne prepričajo razna modrovanja o »vernem odsevu resničnega stanja«, o »propadu hu-manizma«, o »nesmislu umetnosti«, o tem, kaj je kdo »hotel povedati«, o protestu, o novem, globokem, zgodovinskem, ontolo-skem, eshatološkem in vsem preostalem, kar lahko najdemo v slovarčku tujk in v Kermaunerjevih labirintidajah. Zame je važno samo to, kar je. In to, kar je, je bedno stanje umetnosti.

Vse to sem moral omeniti, da se sploh lahko približam odgovorom na vprašanja, ki si mi jih zastavlja: 1. Zakaj sem izmed svoje generacije najbolj umaknjen, 2. Kaj mislim danes o svoji literarni usmerjenosti, 3. In kaj o raznorodnih skupinah in kriti-kih.

Da sem najbolj umaknjen, ne bi rekel. Iz mojega pesniškega rodu se jih je mnogo še bolj umaknilo, razen Zlobca pravzaprav vsi. Ampak saj pri tem ni pomembna stopnja umaknjenosti, temveč to, da sem kot mnogi drugi v svojih najlepših letih sploh umaknjen; kaj me je k temu pri-glalo?

Ker veš, kakšne pesmi pišem, te po vsem tem, kar sem navedel, vljudno vpraš-am: Kako pa naj bi ne bil umaknjen? Kaj pa naj vendar delam v tem literarnem go-mozenju? Zlasti še, če te spominam na to, da tu ne gre za objavljane sredi objavljanja in razpravljanje sredi razpravljanja, tem-več za delovanje v neznosnem ozračju du-hovnega nasilja. Ta umetniškarska srenja se je med sabo tako spretno branjevsko prepleta, da s svojo propagando popolno-ma obvlada tržišče in drži v rokah domala vse niti tekočega kulturnega dogajanja, vsaj po učinku, če že po položajih ne. Treba je samo pogledati po podpisih v kulturnih rubrikah in po revijah (če se omejujmo samo na poročevalsko in kritično dejavnost, ki je pri propagandi najpo-membnejša). Po vseh luknjah so zaleženi razni skribontarčki in nadarjeni prefrigan-ci. In ti landsknehti avantgarde, ti »pogod-beniki« modernistične mafije kaj hitro, kar po nekakšnem tihem nenapisanem spora-zumu ustoličijo in razbobnajo tega ali onega novega genija svoje »ose nostre« ali pa mimogrede v križnem ognju zmrcvarijo humanista, ki se upa sklicevati na svoje mnenje in na lastni občutek. Nič čudnega, da so se umaknili številni pisci in domala vsi prejšnji razmišljajoči in ocenjujoči spremljevalci kulturnega dogajanja; kaj se ne bi, kaj pa so počeli z njimi vse od »Perspektiv« sem? In da ni novih resnih ocenjevalcev in še zlasti poročevalcev, ali da jih skoraj ni? Kdo si upa povzdigniti glas, če si noče zapeti bilj? Ker se jim je posrečilo ustvariti klimo, v kateri so v po-polni premoči, je vsakdo, ki ni iz njihovega legla, že vnaprej obsojen na uničujoči molk ali na natelno izničenje. Težko se je namreč boriti s temi kobilicami kulturnih polj: ker ne poznajo odgovornosti, jim gre pisanje zlahka od rok in tako imajo na pretek časa, da neprenehoma grizljajo po vseh časopisih, kjer jih le tiskajo, in to je skoraj povsod. In kaj naj počnem jaz, ubogi klic v puščavi, s svojim pipcem proti sto-terim vilam in cepcem? Kaj naj dosežem

proti Tarasu Kermaunerju, ki napiše sto strani medtem ko jaz eno samo? Ali proti družbenemu modernističnemu ferajnu »Naših razgledov« ? Da o »Problemih« sploh ne govorimo. In proti falangi literar-nih zgodovinarjev, ki ti mimogrede z vso avtoriteto od-drdrd-ežejo glavo na pre-davanju ali v učni knjigi? In proti Jožetu Snoju, čigar specialiteta na vsakodnevem meniju njegovih 80.000 bralcev »Dela« je »taktika smrtnega molka« ? Ali proti Dimi-triju Ruplu, temu vrtičkarju tujih paber-kov in generalnemu solinarju pameti za socialistično republiko Slovenijo? Lahko bi še in še našteval, ampak saj ni treba popiti vsega soda, da bi vedeli, kakšno vino teče iz njega, kajne da ne? Kaj naj počnem sam ali skupaj z nekaj raztresenimi sebi podob-nimi, če je (naj stvar imenujem kar z enim samim skupnim imenom), če je avantgarda vladajoča umetniška smer? Vladajoča, kljub temu, da je na videz v podrejenem položaju, in kljub temu, da si vzdržuje nekakšen tih sloves, da je pri oblasti v ne-milosti, čeprav jo ta oblast vzdržuje že leta in leta? Kaj drugega razen to, da ob vsaki priliki, ki se mi ponudi, ponavljam nekaj starih resnic:

Da, to, če je avantgarda zmagala, še ne pomeni, da ima tudi prav; da avantgarda ni nobena resnična umetniška smer, ampak mafija spretnjakovičev, ki so izrabili družbeno konjunkturo in vsilili kulturni javnosti svojo voljo; da s svojo prisilo sproti uničuje domala vse mlade moči, ki bi se brez njenega pritiska morebiti lahko normalno razvile; in da namesto njih, ali iz njih, kot umetna valilnica producira kljune po svoji podobi in slinosti; da je avantgar-da slabotni in zapozneli ponaredek tujih zavoženih smeri, ki oznanja neakšno nad-narodno umetnost, pri čemer ji je na poti vse, kar je kakorkoli povezano z domačimi koreninami; da po svojem bistvu in na-menu človeško in družbeno razkrojevalna; da se skriva za neakšno navidezno poli-tično naprednostjo, čeprav je očitno, da jo oblast trpi predvsem zato, ker ji njeno delovanje ni nevarno, saj usmerja moči v prazno vezanje otrobov; da s svojo neresno hrupnostjo pred nepoučenimi ljudmi, ki jo plačujejo meče v nemogočo, slabo luč tudi pravo kulturo in ji s tem spodkopuje gmotne temelje obstoja; da široke množice morebitnih uporabnikov umetnosti odvr-ača od duhovnega življenja. Skratka, da je mrčes, ki v imenu umetnosti pije umetnosti kri.

Niti najmanj se mi ne da svoje trditve dokazovati z dlakopepsko in besedogrizno »znanstveno« telovadbo. Gre mi le za to, da povem, kaj mislim, drugi pa naj si mislijo, kar hočejo. Kdor se spusti v prere-kanje, zagazi v močvirje, iz katerega se ne zvele več zlepa. Za človeka, ki si namerno ne zatiska oči, je treba zastaviti na račun pisanja modernističnih oznanjevalcev eno samo kratko vprašanje, pri čemer lahko celo zapustimo ozko področje poezije in književnosti. Vprašanje se glasi: kaj ceni in česa ne ceni avantgardistično pisanje v po-ročilih, ocenah in natelnih spisih? Ne bom se trudil, da bi odgovore uredil, saj tako govore vsak zase.

Nos na vrhu glave je pri tem že vnaprej sprejet kot resno umetniško prizadevanje; za takega mojstra, kot je primer Jakac, pa je že vnaprej določen vzdevek, da s dela fo-tografije. Pred rumeno liso na vijoličast-nem ozadju, ali pred razpokano skorjo na zlati ploskvi bo avantgardistični kritik ugibal o globočini avtorjeve misli, pred tihožitjem ali pokrajino ali veduto pa si bo pomilovalno smehljajoč vrtal s prstom po nosu. Piljenje po stari žagi ali drgnjenje z zamaškom po steklu je tem ljudem izraz modernega duha, ki mu je brca v konzervo s

(Nadaljevanje s 6. strani)

kdove koliko hilfsvilgov, hivijcev, kot jim pravimo mi.

Zatopljen pa je v opojne na krasno Dunjo iz Kijeve.

Desetnik vrta dalje: — Imenovani vojak pa ima že takšne stike s svojim cigankom, da ga ta pride kar k vojaški kuhinji obiskat!

— Otroci, mislim, so po celem svetu nedolžni.

Ker podrejeni ni pripravljen odjenjati, ga narednik zdolgočasno odslovi, češ saj pomije od vojaških kuhinj tudi pridejo med civiliste, torej se vidi, da je nemška vojska izjemoma tudi velikodušna!

Pri zadnjih besedah zagrizenec niti ne opazi, da se predstojnik norčuje.

Ko je narednik sam, stopa dalj časa gor in dol v svojem stanu:

Da bi pritožbo zaradi tega otroka dal naprej?

Dva dni ni Sergeja blizu.

Šimanovo glavo pritiska brezupje k tlom. Desetnikove prevzete oči stopajo grozeče predenj.

Pregnal ga je! Morda ga je celo ... ? Ne! Tega si ni upal pomisliti do kraja. Kaj takega ne more biti res! Kaj takega ne sme biti res!

Tretji dan pod večer pa potiplje nekaj po vratih.

Sergej stoji zunaj!

Izmučen obraz razsvetljujejo objokane, zbegane oči.

Iz ust prihajajo le plaho redke besede. Glasek zopet in zopet utone v solzah. Ob besedi matjuška se sklenejo, tanke ročice in veke se proseče zaprejo: Matjuške ni ... gladen, gladen!

Šiman prime otroka za desnico in ga potegne v svoje bivališče.

Ponudi mu vse, kar je prihranil zanj. Večji del dvodnevnega menaja je čakal na malega reveža.

Otrok slabotno klecne na tla.

Šiman ga pobaše in položi na svoje ležišče.

Ponuja mu jesti.

Počasi začne Sergej pokušati jed.

Spet in spet preide hlipanje v neutolaž-ljiv jok.

Vojak je ves iz sebe. Ne more pomiriti tožečega.

Vojak začne ponavljati svoje ime: koli-koj more smešno ga izgovorja.

Zdaj se solzni potoček malce unese.

Toda prejšnjega sončnega smeha ni. Sergej noče več zapustiti vojaka Šima-na. Nič ne pomaga.

Vojaku se ulijejo solze, ko prigovarja otroku in kaže na vrata, ga tolaži in gladi po topli drobni glavi.

Kaj naj počnem? Zlepa ne gre, prigo-varjanje nič ne zaleže. Vsega mu pa ne morem dopovedati, v kakšno nevarnost se s tem podajava midva oba?

Tako prvo noč prespi ukrajinski otrok pri njem.

Že takemu nedolžnemu otroku se v ne-navadnih okoliščinah razvije samoohranit-veni nagon do neverjetnega učinka!

Vso noč leži fant čisto tiho v tesnem kotu, zavit v Šimanovo šotorko in pokrit z vojaškim plaščem. Komaj zaznavno diha. Kot bi bil na preži. Instinktivno so vsa čutila budna kot pri divjadi.

Dežurni podčastnik ne opazi ničesar. Samo srce tolče po njegovem odhodu obema tako silovito, da preglasi bojiščno gmenje.

Zjutraj zapusti Šiman zadnji svoj kvar-tir. Neopaženo spravi otroka na varno. V bližini ga skriva v neki kot pod ruševina-mi, kjer je kar dobro shranjen. Založi ga s hrano in mu napravi nekako gnezdo. Kadar pa le more, gre žez dan gledat svojega varovanca.

Zdrava pamet mu pravi: tako vendar ne more dolgo ostati. Od noči do noči je bolj hladno. In ko bi se človek vsaj pogovoriti

mogel z otrokom! Pregovoril bi ga lahko za vsako pametno reč.

Iztakne drugje neko podrtijo, kjer uredi bolj varno zatočišče za nedolžno bitje.

V mrzličnem nemiru mine nekaj časa. Vojaka Šimana pozovejo v pisarno.

Nič ne sprašuje čemu.

Čaka v predsobi, pa čuje iz pisarne: In tisto rusko ščene, kam pa ga je djal? Gotovo krađe vojak v naših zalogah in po otroku spravlja hrano sovražniku v roke! Tega mora biti takoj konec. To jaz zahtevam!

Potem se oglasi stotnikov glas, ki prereže destnikovo izzivanje:

Potemtakem moramo vse otroke pobiti, ker so po vaše sami špijoni? Boste vi odgo-varjali za to? Ne! Jaz odgovarjam za vas in za naše dejanje. Mi smo vojaki, ne pa lovci na otroke. Nemški vojak se bori viteško, tudi tukaj v Rusiji, razumeli?

Spet je narednik na vrsti. Tega pa ne razume, kaj pravi.

Potlej se vmeša drug glas. Poročnikov je: — Kaj človečanske pravice in očetovska ljubezen do nedolžnih, tujih otrok! Mar naši nemški otroci, ki jih pobijajo anglo-ameriške bombe, niso nedolžni? In to so nemški otroci! Kaj pa ta svojati ta izvržek slovanske boljševiske golazni! Mi se bojujemo za življenjski prostor naših nemških otrok. Rus je sovražnik, ki ga je treba potolči tako ali tako, pa bodisi je starec bodisi otrok, za nas so vsi sovražniki. In s sovražniki nemškega naroda nimamo drugih stikov ...

Zdaj ga zavrne stotnik: — Ko smo se v Kijevu kar dobro imeli, pa niste bili takega mnenja, gospod poročnik Hempte? Konec zdaj!

Vojak Šiman jo pobere poč.

Brez volje je.

Malo pozneje pride naredniku pred oči. Ta ga ustavi z besedami: — Bodite previdni. Danes sem vas zagovarjal. Vedite pa, da so meni doma ubile bombe edinega otroka z ženo vred. Varujte se sami. Vojna je vojna. V takem času je težko ostati človek. Kar sem rekel, ostane med nama. Šimanu proži roko.

Vojak pa vidi v možatih narednikovih očeh nekaj lepega, kar ga ohrabri za novo upanje iz tope potrtosti.

— Kje je otrok?

— Ne vem!

— Saj ste vendar tam doli neke v juž-nem delu Ostmarke, na Koroskem doma, saj ste Vend ali Slovenec, kot se reče po vaše, potemtakem morate tudi tukajšnji jezik nekoliko razumeti. Saj ga jaz tudi. Saj sem jaz tudi nekakšen potomec Luži-skih Srbov, tam iz okolice Bautzna, naši predniki so rekli Budyšin. A tudi to obdrži zase, razumeli?

— Kolikor ga razumem, vem, da nima nobenega človeka več, da je mater pred kratkim izgubil in da bi od glada poginil, če ...

— Če mu ne pomagate?

— Da!

— Kdaj pa pride spet?

Oklevanje in molk.

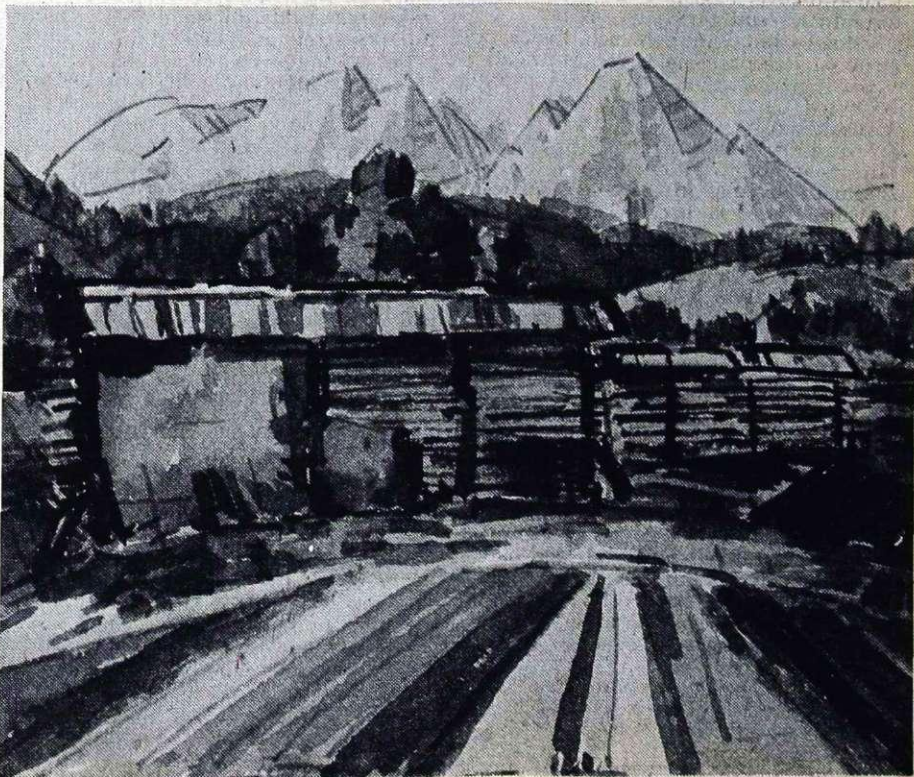
— Povejte mi to, če hočete, kadar bo otrok spet v bližini.

In že je vojak Šiman spet sam.

Ko gre pod večer spet nadvse oprezno gledat v skrivališče, obstoji kot okamenel: — Sergeja ni bilo nikjer!

Čez nekaj dni spet ustavi narednik vojaka Šimana. Povpraša za otrokom.

Ni ga več! Pove le-ta z vlažnimi očmi. Prav tisto noč pa se je začel tudi v ukrajinski naselbini vojni kaos. Sovražni-kovi tanki so predrlí fronto. Pokalo je in gorelo; vse je bilo kot bi ponorelo.

Miha Klinar

Panjske končnice za Florijana

Kritik, ki za gorami
resnico drži,
lahko je zagorski,
le kritik ni.

Teža vseh stvari

1
Odkar je kritik Florijan,
je premeten kakor agan,
ki ve, kako se pretena
čez vse čeri tega sveta.
S sofizmi in podmenami
kot z luninimi menami
določa pesnikom sijaj:
včeraj mesec, danes mlaj.
No, če do kraja sem iskren,
je Florijan poln muh in men.
Ko ne bi ga do dna poznal,
bi ga v te verze ne koval.
Če lunast je, ostal bo tak,
dokler ga ne pocitra urag.

2
Ko bil poet je Florijan
(čeprav kot jaz obrobno znan),
pred pesniki je prsil koš:
»Če si poet, izpusti nož!«
Zdaj kritik je. Kontrapoet
prezira pesnike in svet
in rabi nož zahrbtnosti,
podtikanj, zlobe in laži.
A nož je nož in laž je laž,
čeprav še tak ji viden daš,
da se ti zdi kot čist zlatnik,
potvorba je in ti lažnik —
lažnik samo, samo sofist,
le varavec, ne humanist.

3
Čemu se mučiš, Florijan,
da bi se kazal nepristran.
Zares je prava muka muk,
kako primukaš se do kljuk
varavah sklepov in besed,
da bralce speljal bi na led.
Kako se sliniš in mediš,
po matje predeš in prežiš,
kako bi se pognal v napad
in pesniku prerezal vrat.
Hinavska maska — tvoj obraz,
besede vse — praznina fraz
in tisti 'žal' (vemo ljudje)
le krokodilje so solze.

4
Odkar je kritik Florijan,
mogočen je kot božja dlan.
Čeprav bolj nizke je rasti,
je zrasel že čez gore tri.
Ko se na prstih v svet pouzgne,
je kakor bog, ki vidi vse.
V neskončno moč zaverovan
pripravlja nam vsem sodni dan.
V rokah drži molčeči svet.
Pred njim trepeče usak poet.
Če z vrha pahne te v prepad,
si prav gotovo zlomiš vrat.
Le kaj bi te oblival srh?
Krtina ni Olimpa vrh!

5
Čemu modričiš, Florijan,
kar jasno je kot beli dan:
na dnu ne mika nas Olimp,
ker raje v svetu smo brez hlimb,
kjer pravo težo usak dobi:
NA DNU JE TEŽA VSEH STVARI.
Na dnu beseda je, kar je,
in usakomur se usa odpre.
Tu brez strahu, da boš zaklan,
lahko človeku sežeš v dlan.
Tu kot izvir je človek čist
in komaj ve, kaj je zavist.
Tu slava izgubi ime:
na dnu ljudje smo še ljudje.

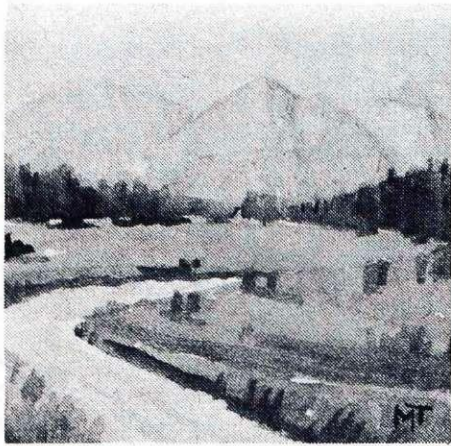
Alkimist

1
Naš slavni kritik Florijan
(priznajmo mu) je mož prethan.
Prethanec, da mu para ni,
resnic nasplošnih nadrobi.
Pove prav vse in vendar nič,
boji se stihov — živih prič:
citati bi ponesli ga
prehitro na majava tla.
To kritikaster dobro ve
in mimo stihov gre molčé.
Prav v tem je znak prethanosti
in up v moč samoznanosti.
Če en sam stih navedel bi,
usa kritika se vprah zdrobi.

2
Naš slavni kritik Florijan
rad pleteniči noč in dan.
Kdor pleteniči, plete nič.
Kdor plete nič, je pridanič.
Nič temelj je za usako laž.
Lahko ji prepriljivost daš,
a je le to, kar je bila:
na niču nič se zavozlja.
Ker nič je nič in ne drži,
opremi jo s števkami:
številke šifre so za verz
in poezija je commerce.
Resnico Florijan skoti:
resnico, ki resnica ni.

3
Naš slavni kritik Florijan
ima za vago svojo dlan.
Z dlanjo uso težo ugotovi
in šteje verze: en, dva, tri ...
In ko prešteje skoro vse,
brž knjigo pred seboj zapre.
Lisjaško in žarečih lic
ugotovi še lak platnic,
oceni — strokovnjak — papir
in spelje bralca na svoj tir,
čez pesnika požene vlak,
kot da usak bralec je bedak.
Bedak, ki kritiku pusti,
da ta zaveže mu oči!

4
Naš slavni kritik Florijan
(kdo upa podvomiti vanj?)
kot Prodikos iz Keosa
se rad z besedami igra.
Ujet v sofistično modrost
čez vse prepade najde most.
Po znani meri se ravna
kakor kak Protagora.
Res, laživeda — veda ved
je sofistika besed.
Čez reko pride brez brvi,
zlatu iz peska naredi.
Čeprav v tem pesku ni zlata,
svoj pesek za zlato prod.

Šarlatanov ples

1
Naš slavni kritik Florijan
res ni navaden šarlatan.
Za gorski cvet ko čisti med
razglaša sebe rad useved.
A ko napihne ga napuh,
mu vid opeša in posluh.
Kjer panji so, zanj panjev ni,
Brez sluha je in brez oči.
Ne vidi vrat. Zanj use je zid.
Zdaj butajo ga vrata v rit.
Čebele z želi iz bodic
ga pikajo izza končnic,
ker med ni med in cvet ni cvet,
use zloba je in strup besed.

2
Naš slavni kritik Florijan
(priznajmo mu) ni brez možgan.
Njegova glava — uma vir
v resnici je samo ostr,
od koder z zlobo osji roj
pošilja nad poeta v boj.
Ni slavec, ne, ta srakoper,
človekoljubni ljudožer.
V navidezni poštenosti
obraz je premetenosti
in pod naličjem strpnosti
se skriva nož zahrbtnosti.
Recimo mu: človekoljub,
ki v vino rad ti kane strup.

3
Naš slavni kritik Florijan
je strokovnjaško podkovan.
»Ideje ni! Ničesar ni!«
od pesnika podi ljudi.
Ne najde vrat prečé na vrat
za svoj naskok, za svoj napad.
Bodala brusi za svoj cilj:
sofizme, logiko in stil,
da s pomočjo besednih fint
zapelje bralce v labirint.
Potem izhade vse zapre
iz labirinta kritike.
Priznajmo mu, da mož pretkan
je kritikaster Florijan.

4
Naš slavni kritik Florijan
si srečen mane dlan ob dlan.
Vnatiskan umotvor strmi,
kot da prepričal je ljudi,
zaprtje v labirint njegov.
Uspeha, zmage je gotov:
»Poeta jeseniškega
do smrti sem pobil na tla!«
Obraz žari mu — zlobe sij,
pera njegovo — težki kij.
Ta kij — mogočni čarodej
prišel brez dvoma bo v muzej
kot nepovtorjeni primer,
pišč potvorbe vgnomer.

5
Naš slavni kritik Florijan
res ni navaden šarlatan.
Že dolgo ve, da moč slepil
varavcu daje moč in stil.
Sofistične negacije
vzbude halucinacije.
Vsa logika, usa skeptika,
narobe dialektika
in etika — neetika,
izcimljena estetika,
ves leporečni arzenal
za čvrst dokaz brez trdnih tal.
Sofist da s sredstvi spretnosti
lažem obraz verjetnosti.

6
Naš slavni kritik Florijan
res ni navaden šarlatan.
Varavost, zloba, strup besed
za pesnimi zabriše sled.
Če ogenj rimaš z rimo rim,
od pesnika ostane dim.
Če kaplja se spreminja v hlap,
iz hlapov hlap je tudi slap.
A slap šumi iz veka v vek
spčetje in življenje rek.
Kad slap razblini bi z lažmi?
Slap ne usahne, ne izhlapi.
Z lažmi lahko popišeš list.
A slap ni list. Ostane čist.

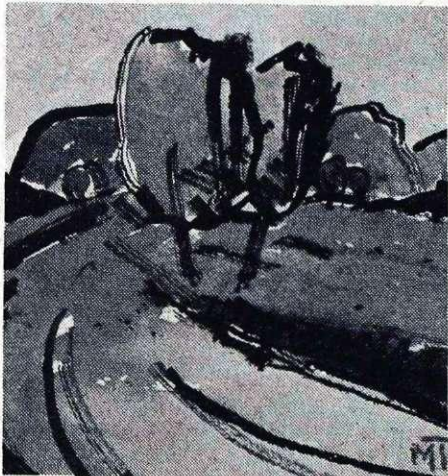
Novi KARNEADES

1
Odkar je kritik Florijan,
je centriugastih možgan.
Zato se mu tako vrti,
ko sodbe pesnikom deli.
Ne vrtljak, poet bo kriv,
če kritika bo pot obli.
Vrti, vrti se vrtljak,
v želodcu teža, v glavi mrak.
Slabosti in vrtenja sit
izgublja kritik apetit.
In ko na bruhanje mu gre,
na pesnika izbruha se.
(V območju sredobežnosti
je kritika brez težnosti.)

2
Vse, kar napiše Florijan,
je jasno kot megleni dan
in polno kakor strgan žep,
zanj glava tam je, kjer je rep,
iz kolka mu rasto roké,
iz ključnice štrle nogé,
zanj sever je, tam kjer je jug,
kislina zanj je kajpak lug,
resničen cvet je zanj plevel,
zato vse rože je poplel.
Njegove muhe — mera mer,
edina, ki mu kaže smer.
Res, mastne izpušča iz možgan
naš slavni kritik Florijan.

3
Tvoj umotvor res, Florijan,
je plod izprijenih možgan.
Ves trud sofističnih bravur
zaudarja bolj kot gnojni tur.
Kot premeten star špekulant,
v pravičnosti vešč simulant,
preslepil rad z besedami,
sofističnimi ujedami,
bi vse, ki skozi čas smo šli
z odprtim srcem brez laži.
Kritikaster in glumač
si ves, kar gleda te iz hlač.
Za etika brez etike
nobene ni kozmetike.

4
Če je res kritik Florijan,
bo bolj kot Karneades znan.
Se včeraj v hvali ognjevit,
te jutri pošlje muzam v rit.
Jed, ki jo hvalil je vsevprek,
mu na gostiji jemlje tek.
Le kaj bi ga gostil, poet,
če mu ne tekne tvoja jed,
če žolčni je dobil napad,
zamenjal rože za osat.
Osat mu daj! Spomin bodic
mu pošlji s svojih Jesenic.
Kot Karneadesa je Rim,
ga pošlji v jeseniški dim.

Nagajivke

1
Skrivalnice naš Florijan
se gre kot kakšen ciciban.
Ugasne luč in luči ni,
ne oken, vrat, vse je v temi.
In v tej temi, prav vsemu kos,
nas vleče Florijan za nos.
Res, takšen je, kot da se gre
predsolske še skrivalnice.
A ker je kritik Florijan,
ne more biti ciciban.
Ni ciciban, je cicijuf,
v župančičevski verz ga ukuj,
saj tudi sam je kot poet
župančičev rabutal med.

2
Ko bil poet je Florijan,
na slavo čakal je zaman.
Zato šel z zanko je pod hrast,
zaverovan v stoletno rast.
Na hrastu pa le verz visi:
nikomur v smrt se ne mudi.
Naposled ni le on poet,
ki ne kadi mu s slavo svet.
Zakaj bi taval zagrenjen,
če ni te stisnila v objem
največja cipa vseh vlačug,
začetek tug in konec tug.
Zakaj bi jo iskal potrt,
saj tudi slavo čaka smrt.

3
Ne greni se moj Florijan,
pred tabo dolg, še dolg je dan.
Čeprav že nosiš šesti križ,
pri ženskah nisi ob prestiž.
Dokler si zdrav, dokler si čil,
do ženskih kril si občutljiv.
Za množično ljubezen vnet
si prav tako kot usak poet.
Kaj dno? Kaj vrh? Drugačen vrh
pripravlja ženske v sladki srh.
Ko mandljevci nam odcveto,
marelice svoj cvet odpro.
Ženam može, možem žene,
nekoč prav usak dobi roge.

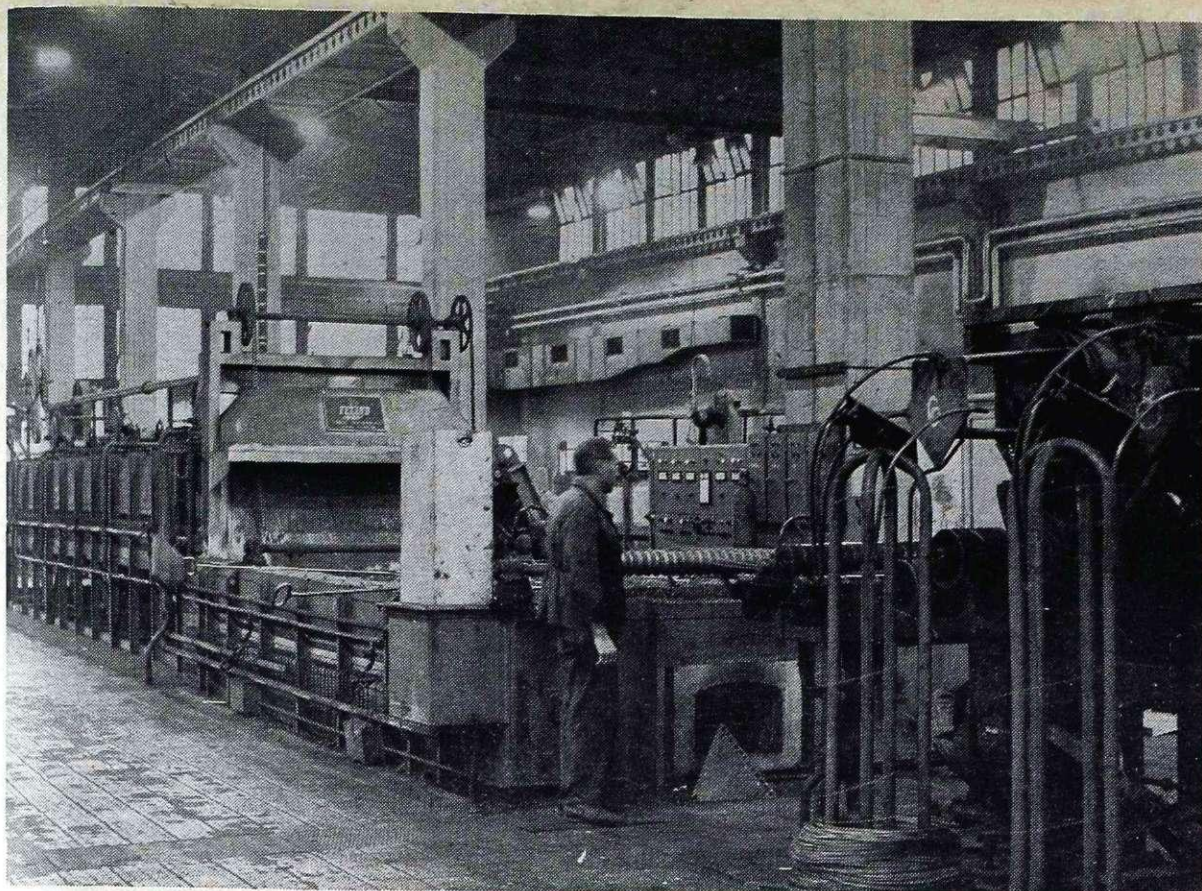
4
Ne greni se, moj Florijan,
še mnogokrat boš šel na stran
in treba bo in treba bo
velikokrat še to in to,
ker v letih teh hudo je le,
če se prebava ti zapre
in če iz poanpelih žil
kri ne poganja svežih sil
v osir sesirjenih možgan,
kjer zamenjuješ noč za dan,
nož za pero, verz za papir,
smrdljiv kanal za čist izvir.
Kadar s človekom je tako,
je, Florijan, zares hudó.

5
Ne greni se, moj Florijan:
obema se nagiba dan,
oba nadlogi sva nadlog,
obema je opešal rog
in včasih je težko celo
kanarčku izmenjati vodo.
V možganih vedno bolj si hrom,
mehur postaja kamnolom,
kot tožil je svojčas Voltaire.
Vse to te iz poetskih sfer
potegne na realna tla,
kjer čas kot usakomur ti da
pravičen prostor pod zemljo
in usta ti zapre s prstjo.

6
Ne greni se, moj Florijan,
če na slavo si bolan.
Člej, s Sancho Panso Don Kihot
zaman podal se na pot.
Na gnoju zgnil je Heraklit,
v ušeh končal je Demokrit.
In Sokratu, vemo, uši
so pile kri do konca dni
in obsodile ga na strup,
uši, ki vzrok so za brezup
vseh, ki jih melje vrhnji svet,
uši, ki te požro, poet.
Le tpi, tpi brez mru,
kot bil si, boš ostal na dnu.

Post scriptum

Tako, prijatelj, Florijan,
naj za slovo ti sežem v dlan
prijateljsko kot meni ti:
ostani zdrav in dobro spi.
Med panjskimi končnicami
se staram z Jesenicami
in kregam se za prazen nič.
Pozdrav pošiljam Ti na Vič
(manj kakor 400 vrslic)
s pozdravi nav vseh z Jesenic.
in še p. s. Teh verzov sit
pošiljam vse hudiču v rit,
tako kot Ti si me poslal,
ko verze štel si in ne bral.

ŽIČARNA — naprave za patentiranje žice

Izlet v Budimpešto

V soboto, 20. oktobra, v zgodnjih jutranjih urah je odpeljal Viatorjev avtobus iz Jesenic v Budimpešto članke delovnega kolektiva Javornik I. na dvodnevni izlet. Za ta izlet so člani kolektiva varčevali v letošnjem letu vsak mesec po 30,00 dinarjev, ostali znesek pa jim je namenil sindikalni odbor.

V Budimpešto smo se namenili zaradi tega, da vidimo kakšno je življenje na Madžarskem, pri naših vzhodnih sosedih. Marsikdo bo rekel, da je to mnogo zaostalejša dežela od naše, vendar to v mnogih primerih ni tako.

Pot od Jesenic nas je vodila z vmesnimi postanki skozi Kranj, Brnik, Trojane in nato skozi Celje in v jutranjem mraku skozi Franko-ovo, kjer smo še v mraku videli spomenike — pomnike revolucije, ki opozarjajo na grozodejstva minule vojne. Spomenika sta postavljena stotim slovenskim rodoljubom, ki so jih obesili na drevesa, skoraj na pragu svobode. Nato smo pot nadaljevali mimo Maribora skozi Čakov-ec in ob jutru prispeli na jugoslo- vansko madžarsko mejo.

Na naši meji smo hitro opravili s carinskimi formalnostmi, na madžarski meji pa smo imeli nekoliko večje carinske formalnosti.

Na prvi pogled ugotovimo, da si na madžarski strani. Tu pa tam vidimo vojake še vedno v bolj pripravljenem bojnem stanju kot pri nas, mogoče je to samo v sedanjem času zaradi bližnjega vzhoda. Tudi po prometu, ki je redkejši kot pri nas, spoznaš, da si v drugi deželi. Toda ceste so mnogo boljše in lepše od naših. Le redko vidiš avtomobile novejših letnikov. Oznake mest in naselij ob cesti so enostavno lesene, pobarvane z zeleno barvo.

Voznjo smo nadaljevali mimo Blatnega jezera, kjer je videti mnogo počitniških hišic, ki so lasti sindikalnih organizacij, nato skozi Siofok po res lepi ravni cesti. Značilno za Madžarsko je tudi to, da je obdelan vsak košček zemlje, saj je Madžarska znana kot agrarna in ne kot industrijska dežela. Avtomobil- ske industrije za osebne avtomobile nimajo, imajo pa industrijo za tovarne avtomobile.

Med vožnjo med ravnimi in skrbno obdelanimi polji je videti precej mehanizacije za obdelovanje. Tako, da konjsko vprego le redko opazimo.

Po večurni vožnji smo v popoldanskem času prispeli v Budimpešto. Naselili smo se v predmestju, v hotelu Dunaj. Ker smo imeli

napredvideno zamudo, nas je vodil že čakal v hotelu. Sprejel in pozdravil nas je v srbohrvatskem jeziku. V večernem programu smo imeli ogled mesta. Po izložbah sodeč, se izbira po trgovinah ne loti dosti od izbire po naših trgovinah. Mesto je urejeno in snažno. Odeljali smo se tudi na Citadelo, na najvišjo točko, od koder je v večernem času pogled na eni strani na Budim in na drugi strani na Pešto res čudovit. Na Citadeli stoji tudi 36 metrov visok spomenik v spomin 50.000 ruskim rdečarmejcem, ki so padli za osvoboditve Madžarske in Budimpešte v drugi svetovni vojni. Spomenik je iz marmorja in je ob praznikih tudi razsvetljen. Značilnost za tako velike žrtve v drugi svetovni vojni je v tem, da na Budimpešto ni padla ne od napadalcev in ne od branilcev nobena bomba, temveč so bili le puščični boji. Na mnogih krajih je še danes videti poskodovane stene hiš, vendar je mogoče, da je to od druge zasedbe oziroma intervencije Sovjetske zveze.

Po večernem ogledu mesta smo bili prosti. Nekateri so se odločili za počitek, drugi pa so si ogledali značilne madžarske restavracije in poslušali znano madžarsko glasbo.

Naslednji dan, v nedeljo dopoldan, smo imeli ogled mesta in zanimivosti. Vodil nam je bil zelo naklonjen. Zaradi pomanjkanja časa nam je pokazal le večje zanimivosti, med drugim spomenike naprednih voditeljev Madžarske, grob neznanega junaka, cerkev, katero so gradili 55 let, stadion NEP, parlament in zgradbo CK KP Madžarske ter trdnjavo in cerkev, kjer so se Madžari branili pred Turki.

Začudili smo se, ko smo videli skupino sovjetskih vojakov, vendar nam je vodil takoj pojasnil, da so sovjetski vojski še vedno na madžarskem ozemlju. Zanimali smo se za mnoge stvari, ki nam jih je vodil brez zadržka razložil.

Na povratku iz Budimpešte pa smo se ustavili še v Štegesvaru, kjer smo imeli kosilo, nato smo že v večernih urah nadaljevali pot proti madžarsko-avstrijski meji. Tudi tukaj je bila kontrola nekoliko bolj natančna, zato pa je bila na 200 metrov oddaljeni avstrijski meji bolj formalna. V Avstriji nas je spremljalo slabo vreme in utrujeni od dolgega potovanja smo si želeli čimprejšnjo povratka v domovino. Peljali smo se skozi Gradec, Velikovec, Celovec in preko Ljubelja domov.

Za vse nas je bilo to potovanje res doživljeno in si takih podobnih izletov še želimo ter jih tudi ostalim priporočamo. Anton Mežnar Javornik I.

Železarski globus

VELIKA BRITANIJA
Britanska železarska družba British Steel Co. je sklenila z belgijskim raziskovalnim inštitutom CRM v Liège licenčno pogodbo za izkoriščanje novega postopka, ki omogoča avtomatsko obratovanje naprave za sintranje. Z dvema avtomatskima napravama je možno meriti prepuščanje zraka skozi mešanico za sintranje in magnetno prepustnost sintra. Prva lastnost je povezana z vlogo mešanice za sintranje, druga pa z fizikalnimi in kemijskimi lastnostmi uporabljene železove rude.

Sklepi druge redne seje konference ZK Železarne

Na 2. redni seji konference ZK Železarne, ki je bila 25. oktobra, so sprejeli naslednje sklepe:

1. Da bi dosledneje izvajali pismo tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva CK ZKJ ter sklepe 29. seje CK ZKS, konferenca nalaga sekretariatu in osnovnim organizacijam ZK po TOZD:

— da organizacijsko in programsko utrdijo delo oddelkov, — da vse člane ZK vključijo v družbeno politične organizacije, društva in samoupravne organe ter jih zadolžijo za konkretne naloge ter tako okrepijo delo organizacije in samoupravnih organov;

— da na vsakem sestanku oziroma seji preverjajo izvrševanje sklepov in da na osnovi rezultatov oziroma izvršenih sklepov ocenjujejo delo posameznih članov ZK;

— da takoj pregledajo članstvo in odstranijo iz vrst ZK vse tiste, ki ne uresničujejo politike ZK in ki se nečesto aktivno vključevati v delo. Pregledati in obravnavati tudi vse tiste, ki neupravičeno izostajajo s sestankov in sej.

2. Do VII. kongresa ZKS moramo izboljšati socialno sestavo članov ZK, tako da bo razmerje 70:30, sedaj je to razmerje 65:35 v korist neposrednih proizvajalcev. Da bi to dosegli, so dolžne vse OOKZ izdelati program sprejema in ga posredovati oddelkom ter sproti kontrolirati kako se akcija razvija.

3. Vodstvo ZK JZ, OOKZ in vsak član posebej moramo delati na dvigu ideološko političnega nivoja članov ZK. S tem namenom:

— sekretariat organizira aktiv predavateljev, katerega bo preko seminarjev in posvetov pripravljala za pomoč sekretarjem pri ideološki vzgoji oziroma pri realizaciji programov ideološko-politične vzgoje,

— OOKZ bodo delo oddelkov usmerile tako, da bo na vsakem sestanku ena točka iz programa idejno-politične vzgoje,

— vsak član ZK mora osebno skrbeti za idejno-politično vzgojo. Sekretarji so dolžni, da na sestankih opozarjajo člane na aktualne teme.

4. Sekretariat in OOKZ morajo še naprej delati na utrditvi TOZD v cilju uveljavitve ustavnih določil v vsebinskem smislu. Posebno aktivno moramo sodelovati v pripravah in sprejemanju samoupravnih aktov TOZD in OZD, na usposabljanju organov samoupravljanja in uveljavljanju delavske kontrole z namenom, da le-ta preraste v posebno funkcijo obfati delavcev. Pri izvajanju teh nalog moramo razvijati tesnejše sodelovanje s sindikatom in mladinsko organizacijo. Grupa za samoupravljanje mora pripraviti sejo konference, na kateri bomo podrobno analizirali uresničevanje ustavnih dopolnil.

5. Ob razpravi o devetmesečnem poslovanju so člani ZK dolžni sprostiti razpravo o problemih, ki jih je nakazala grupa za gospodarstvo in vztrajati, da se za odstranitev teh slabosti sprejemajo konkretni sklepi. Ta naloga še posebej zadolžuje vodilne delavce člane ZK.

6. Ob razpravi o gospodarskem planu za leto 1974 so člani ZK dolžni vztrajati na takem planu, ki bo pogojeval večjo produktivnost dela, omogočal višji dohodek, zahteval osebno in družbeno odgovornost in disciplino dela, spoštoval poslovno moralo, zahteval vse oblike varčevanja ter dajal možnosti za razvijanje individualne in kolektivne sposobnosti in ustvarjalnosti. Pri tej nalogi se morajo še posebej angažirati vodilni in strokovni delavci člani ZK in člani samoupravnih organov.

7. Grupa za gospodarska vprašanja — skupina za dohodek in OD, je dolžna sproti spremljati gibanje življenjskega standarda in v konkretnih primerih predlagati ukrepe, s katerimi moramo preprečiti upadanje standarda delovnih ljudi in preprečevati socialno razlikovanje ter na ta način razkrinkovati vse tiste, ki bi se hoteli na ta način okoristiti.

8. Grupa za socialna vprašanja je dolžna še v tem letu izdelati analizo realizacije izgradnje stanovanj, podatki o cenah ali je izgradnja stanovanj v duhu akcije gradnje delavskih stanovanj ter ta material posredovati vsem OOKZ v obravnavo in oceno.

9. Vse OOKZ morajo do 31. oktobra poslati spisek evidentiranih kandidatov za občinsko konferenco ZK.

10. Tekom meseca novembra naj vse osnovne organizacije ZK izvedejo volilne konference.

11. Takoj je treba pristopiti k evidentiranju kandidatov za občinske organe.

12. Konferenca ZKS železarne Jesenice se preimenuje v svet ZKS železarne Jesenice.

13. Konferenca potrjuje poslovnik dela sveta ZKS Železarne.

Ocena in program dela

Na zadnji seji komisije za splošni ljudski odpor pri občinskem odboru ZZB NOV so pregledali politično situacijo doma in v svetu, dosedanje delo in sprejeli sklepe za delo v bodoče.

Ob pregledu dosedanjega dela so ugotovili, da je komisija doslej uspešno delovala. Kar zadeva utrjevanje kondicije predvsem mladih, je bil letos uspešno opravljen pohod na Stol, kurirski smuk ter kurirčkova pošta. V zvezi z ohranjanjem tradicij NOB, so bile ob vseh državnih praznikih in spominskih dnevih pripravljene številne svečanosti in spominske prireditve. V okviru seznanjanja občanov o pravih na splošni ljudski odpor, so bila prirejena po vseh naseljih številna predavanja, ponekod so imeli vaje, pri čemer je treba še posebej pohvaliti gasilce in člane rdečega križa.

V analizi dela so ugotovili tudi nekatere pomanjkljivosti in v zvezi s tem sprejeli več zaključkov, na osnovi katerih bo komisija delovala v bodoče. Poleg drugega bodo posebno pozornost posvetili utrjevanju komisij pri KO ZB NOV in pri krajevnih skupnostih. Več prizadevanja bo potrebno tudi v pogledu utrjevanja kondicijske sposobnosti predvsem mladih, za kar imajo še posebno nalogo športna in planinska društva, taborniki in drugi.

Vse te in druge naloge bo komisija zajela v svoj program dela, podobne programe pa bodo morale izdelati komisije v okviru krajevnih skupnosti. B.

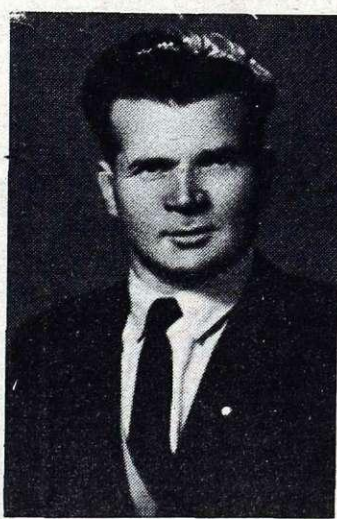
V spomin Feliksu Mavru

V sredo, dne 14. novembra je po kratki zahrtni boleznj preminil naš sodelavec — delovodja kovačnice Feliks MAVER.

Delovni kolektiv strojnih delavnic je izgubil poštenega, vrednega sodelavca in iskrenega tovariša. Smrt je prekinila njegovo težko življenjsko pot le nekaj mesecev pred zasluženim upoko- jitvijo.

Bojen je bil 10. maja 1915. leta med prijaznimi gricji prelepe Dolenjske. Še kot mlad kovač se je zaposlil na Jesenicah. Ko so bili ob vdoru sovražnika postavljeni naši narodi pred težko preizkušnjo, je Feliks razumel klic krvaveče domovine. Zvest očetovi vzgoji in spoštovanju do revolucionarne tradicije jesenjskih železarjev, se je priključil borem za narodne pravice. V Prešernovi brigadi se je boril po Gorenjskem in Primorskem. Sodeloval je v boju za Idrijo, Godovič in Črni vrh.

Iz Čepovana je 8. aprila 1944 kot prostovoljec odšel na poziv vrhovnega štaba v Drvar. Tam so formirali 1. inženirsko brigado. V Drvar je prispel en dan pred usodnim desantom. Kot neustrašen bорец je 25. maja 1944 sodeloval v legendarne boju, ki je zapisan z zlatimi črkami v naši zgodovini. Kasneje se je boril v vrstah 3. krajiške in 9. liške brigade do osvoboditve Zdi se, da je bila pe-

sem: »Kovači smo...« pi- sana prav zanj, saj je znal tako lepo združiti svojo po- kljico sposobnost z dolžno- stjo do domovine.

Po osvoboditvi se je vrnil na Jesenice. Splet je zapelo kladiv v njegovi vešči roki. Kasneje je kot delo- vodja uspešno vodil kovač- nico do svoje prezgodnje smrti.

Njegova dobrohotnost je med sodelavci ustvarjala vedno prijetno vzdušje. Ko je zbolel, ni nihče pomislil, da nas bo po dobrih dveh mesecih zapustil.

Od dragega tovariša Fe- lika so se poslovili njegovi sodelavci in bivši soborci v petek, dne 18. novembra 1973. Spremili so ga od nje- govega doma na Zgornji Lipnici na pokopališče v Kamni gorici.

Ohranili ga bomo v traj- nem spominu.

Sodelavci

Vinko Trinkaus Brigade s hribov

8

Morda sprva ranjen, potem pa smrtno zadet. Slutnja jih je navedla z žalostjo. Začeli so se pogovarjati o Robiju. Obnavljali so znane šale, dogodivščine, izvirali pa so tudi precej novih. Morebiti je kdo tudi sam kaj dodal, vendar zdaj so želeli slišati čim več o čudaskem, zabavnem knapu.

Vrnil se je pod večer, z zgornje strani. Zagledali so ga, kako je počasi, omahovaje pod težo mitraljeza, gazil sneg. Čelado je imel potisnjeno na tilnik, lasje premočene. Ko je prišel bliže, so videli, kako je iz mokrih las puhtelo. Zagledali so izmučen, izčrpan in potrč obraz, ki ga niso bili vajeni. Dolef ga je prvi upraskal, kako je bilo. Robi je v odgovor samo zaničljivo zamahnil z desnico. Ubiral jo je naravnost proti pručici. Šele zdaj je odložil mitraljez in zvriska počasi sedal. Videli so, kako mu drhtijo noge; kot bi sedal s težkim tovorom na hrbtu.

Ni omenjal ne jedi ne pijače. Je res tako hudo izčrpan, da se mu, sestradanemu, še jesti ne ljubi? Kako je z njim, so zaskutili, ko je pljunil v sneg. Zagledali so rdečo liso, veliko kot kovanec. Robi je kmalu pljunil še v drugo. Nič ni bilo treba pojasnjevati: rdeči madež v snegu je odgovoril na vse. Kuhar Jurij, ki se je prikazal, je povedal: »Tako! ko se stemni, bom zakuril. Imam že pripravljeno juho in suho vino!«
»Pogledovali so v sonce, ki je tonilo za planinami. Proči, odkar so bili v tem taborišču, jim je zahajalo prepočasno.

Naslednje dni so po koščkih izvele iz Robija, da so ga policisti hudo preganjali. Vsaj desetkrat je padel v zasled ali jo usaj zaslutili, tako da se je moral zaobrniti.

Drtel je v mrazu, ko ni upal k hiši, ker so bili v njej Nemci. Ni vedel, kaj je huje — mraz ali utrujenost?

Vse je skrbelo, ker je Robi tudi naslednje dni pljuval kri. Niso mogli verjeti, da bi napor tako načel močnega moža. Vseeno pa krvavi pljunek ni niso obetali nič dobrega. Razen hrane, ki tudi ni bila najboljša, mu z ničemer drugim niso mogli pomagati.

Stražar iz opazovalnice je prišel povedati, da je videl spodaj v grabnu več moških postav. V preplahu, ki je zajel taborišče, so zavzeli položaje in napeti čakali, kdaj bo počilo. Vendar samo čakanje ni česar ne razreši. Dlje, ko čakajo, več nevarnosti se jim lahko naplete. Treba je ugotoviti, kaj jim grozi in se potem hitro odločiti, je premišljal Darko. Odpravil se je k skupini, kjer sta bila Marjanček in Tonči: »Kdo se prostovoljno javi, da gre pogledat v graben, kakšni moški se zbirajo?«
Je upraskal. Molč, spogledovanje. Bilo je že mučno in začel je premisljati, če se ne bi v graben odpravil sam. Tonči je zaobrnul glavo: »Nekdo naj prevzame mitraljez, da pogledam.

»Tudi jaz bi šel,« je s suhim usti povedal Marjanček.

Za zbrojevko je legel Dolef, njegovo puško pa je vzel Tonči. Kako težko je gledal za Tončijem, ki se je prvi spuščal po grebenu v dolino. Tudi Marjančka je imel rad in zdaj

oba pošilja na nevarno pot. Morala bosta hoditi zelo previdno, z veliko srečo, da ju moški ne bodo prej opazili. In če so to policisti (kdo drug pa bi še lahko bil?), jim bosta utekla v hrib? Do večera jih zadržijo; njihovo položaj je dober, odličen, dokler jih napadajo s spodnje strani. Če pa bi hkrati ali malo pozneje pritisnili tudi z zgornje strani...

Odpravil se je k Robiju. Gledal ga je, kako mirno leži za svojim šarcem in napeto prisluškuje. »Robi, če ti bilo treba, bi nas lahko vodil po poti, ki jo že poznaš? Umikali se bomo navzgor.«

»Seveda bom vodil,« se je jezljivo obregnil Robi. Pljunil je v sneg in Darko ni mogel videti, ali se je spet očrtala rdeča pika.

»Mislim, glede na to, da si...« Ni mogel najti prave besede. Ni mu smel reči, da je bolan, ker bi Robi zaskutil. Ranjen, tudi ni bil. Utrujenost ga je že minila. Bil je še slab.

»Ne bom se jim pustil ujeti. Dokler bom lahko usaj malo gibal z nogo, me ne bodo ujeli,« je zdraženo povedal Robi.

Kot že nekajkrat doslej, je Darko znova zaslutil, kako zoprna je Robiju misel, da bi ga ujeli. Strah, trdno prepričanje, da ga ne smejo dobiti, je oblikovalo tudi njegovo posebno taktiko boja. Napadal je po potrebi, branil pa se je zagrizeno, diuje, do zadnjega vlakna svoje biti.

Iz grabna ni bilo slišati nobenih glasov, in to je bilo čudno. Darko ni držal na svojem položaju. Odpravil se je na rob, od koder je videl precej daleč v graben. Prisluškoval je, a še zmerom ni ujel nobenih glasov. Ko se je vracal, ga je prestregel Jelko: »Tola sem premišljal,« je rekel precej dobre volje. »Kaj če je spodaj komandant Brane s svojo zaščitno četo?«

»Kako bi nas pa našel?« je nejevolno upraskal Darko, ki se mu je zdelo njihovo taborišče tako skrito, da bi ga po naključju lahko odkril le kak koroški kmet.

»Povedal sem mu o prvem taborišču, natanko sem mu razložil, kje ste ga postavili. Obilje je nosil tem ob priliki obišče. Prestavili ste se višje, on pa morebiti raziskuje sledi v spodnjem taborišču.«

Zvenelo je razumno. Skoraj preveč logično, da bi se že pomirili s to možnostjo. Vsekakor pa so bili v grabnu nenavadni moški.

Marjanček je veselo mahal iz grabna: »Naši,« je klical in sunkovito kazal z roko navzdol. »Komandant Brane z zaščito.«

Kmalu se je za njim prikazal Tonči, komandant Brane, zaščitniki. Poslednji dvom je bil razpršen: začelo se je pozdravljanje, stiskanje rok. Revirci so poznali Galoviča, Zagorjana, Necija, Hraščičana in še nekaj borcev, ki so bili prej v štajerskem bataljonu.

Vsi pa so se čudili Branetovi skromnosti. Še zmerom je nosil temno pelerino, lovski klobuk, pumparice in planinske čevlje. Na prstih mu je opletal velik lovski daljnogled, pod ramo parabola, medtem ko so za pasom zaznali veliko nemško pištolo mavzer. Braneta, ki je vsem segal v roko, je posilil smeh, ko je zagledal Robija s čelado. Poznala sta se že iz brežiskega pohoda. »Pa

pes, je dober? Hudo grize?« se je smejal Brane in kazal na Robijev nemški mitraljez.

»Grize in laja. Pravi nemški pes,« je veselo odvrnil Robi in z dlanjo potolkel po šarcu, kot da treplja krotkega konja: »Le jodlanja se še ni naučil.«

»Pa še zmerom tako preklinjaš?«
»O, tega pa, porkamadonaduš, nič več. Zdaj so me politično preuzgajili. Preklinjanje, tako me učijo, se za tistega, ki bo preuzel oblast, ne spodobi,« je resno odvrnil Robi.

Brane se ni mogel zadržati; bušil je nalezljivo smeh, ki se mu niso mogli ubraniti niti Andraž, Jelko in Vilč, čeprav so se trudili, da bi ostali resni.

V obisku komandanta Braneta je Darko zaslutil trden namen, da ostane tako dolgo pri njih, dokler ne izpeljejo katkega večjega napada na Nemce. O tem naj bi se pogovarjali tudi na sestanku partijske organizacije, ki je bil sklican pred kosilom. Namesto tega pa jim je Brane pripovedoval, kako je zvedel, da je Pohorski bataljon padel. Tišina, začudenje, obrazi, tipajoči pogledi niso mogli izraziti velike bolečine. Koliko prijateljev in znancev so imeli v tem bataljonu. Šele zdaj so razumeli Galoviča, zakaj je bil ob snidenju tako čudno zamišljen. V Pohorskem bataljonu je imel brata. V bataljonu je bilo precej Zagorjanov in revircov, ki so jih dodelili v Pohorski bataljon še v Grobljah, kmalu po tistem, ko se je bataljon prebil prek Koroške in ko so imeli tako imenovano veliko srečanje štajerskih partizanov. V tem bataljonu bi bil lahko tudi kdorkoli izmed njih. Pohorski bataljon se je prav tako pritalil, kot so se oni.

Razlika je bila le v tem, da njih niso odkrili. Darko je zdaj prvič s strahom pomislil: Kdaj bodo na vrsti oni...

Potem se je spomnil: Tanja mu je pripovedovala, kako je bila zmenjena z Rastkom, da gre z njim na Pohorje. Bataljon se je naglo premaknil, njo pa so »pozabili« na opazovalnici. Potem je dva meseca iskala partizane. Poškili je k njej. Tanja, kot bi razumela, kaj je premišljal. Z žalostnim pogledom mu je prikimala.

Brane jim je povedal, da ljudje govorijo, kako se je skupina tridesetih rešila, a je ni nikoli odkril. Znova se bo odpravil na Pohorje, da bo poizvedel, če se je ta skupina res kje pritajila. »Samo ne glede na to, če je kdo preživel ali ne — Pohorje potrebuje partizane! Ne sme biti brez njih! Poleg zaščite je nekaj partizanov, ki bodo odšli na Pohorje. Nekaj boste dodali vi...«

Darko se ni mogel otresti bolečega občutka, kako ga kljub vsemu razumevanju, da morajo biti na Pohorju partizani, boli, ko bo moral nastajajočo četo razcepiti in začeti tako rekoč znova. Samo, oporekati ni upal, smel še marj. On je gledal svojo četo, koroško področje. Brane pa je moral organizirati upor po vsej Štajerski. Zdržal je Branetov grenki nasmeš, ki je kazal, kako razume njegove tegobe, a se jim ni moč ukloniti.

»Mislite papeža? Mislite skofe?« se v Pezdernikovih očeh utrne prikrita groznja.

»Ali pa take, kakor si ti! Vse preveč imaš boga na ustih, v srcu pa ga imaš. Drugače bi ne privoščil smrti ljudem, ki jih bodo jutri obsodili.«

»Ja, ker so razbojniki! Bombe so našli pri njih, revolverje.«

»Tudi pri tebi bi jih našli, ko bi ti jih podtaknili,« se oglasi Goričnik, čeprav se ni nameraval zapletati v brezploden in nesmišlen prepir s Pezdernikom.

»Kaj pa revolver, ki so ga našli pri Brozu? Ali ni rekel ob aretaciji, da bi postrelil vse, ko bi le mogel.«

»Tako so trdili policaji, pred sodiščem pa se je izkazalo, da ni res. Lahko vam preberem,« seže Goričnik v žep po časopisu.

»Ha vidite! Izrezaš si je! Ja, komunist! Kajpak, komunist!«

Goričnik pa se za Pezdernikove medvzklike ne zmeni, marveč začne brati v hrvaščini.

»Kajpak, list! Komunistični list!«

»Lahko ga kupiš v vsaki trafiki, Pezdernik, če te zanima!«

»Ne boš bral! Nihče te ne bo poslušal!«

»Bomo. Le beri!« zahtevajo drugi.

In Goričnik bere, da obtoženi Broz ni nikomur pretil, čeprav je imel pri sebi revolver, ki ga je nosil za osebno obrambo.

»Osebnou obrambo, ha! Le kdo bi ga hotel ubiti?« se zakrohota Pezdernik.

»Se ti bi ga,« se oglasi zopet Jošt. »Vislice si mu privoščil.«

»Vislice, vislice,« ponavlja Pezdernik.

Toda delavci se ne zmenijo za njegove besede, marveč samo ugotavljajo, da je v današnjih časih vsak delavec, ki se upa postavljati za delavsko stvar, lahko žrtv sovražnikov delavstva. To so orjunaši ali pa pripadniki hrvatske narodne odbrane ali srbske z enakim imenom.

»Ja, orjuna ali pa Hanao ali pa Srnao... To so kakor fašisti,« je slišati vsevprek.

»Torej vendarle fašisti?« si reče Žef, ki je to že slutil.

»Človek se jim ne sme kar tako pustiti ubiti. Tudi v Trbovljah so se branili s tako silo, da so ga pomodrele roke. In ker ni sapa in bi radi ribarili med nami drugače. Celu med nas se zdaj silijo, pa jim le redki nasedejo,« pravi Grebenc.

Goričnik pa bere, kako so policaji ravnali z aretiranimi delavci. Broza so uklenili s tako silo, tako da jim je pri nas že pošla sapa in bi radi ribarili med nami drugače. Celu med nas se zdaj silijo, pa jim le redki nasedejo,« pravi Grebenc.

Goričnik pa bere, kako so policaji ravnali z aretiranimi delavci. Broza so uklenili s tako silo, tako da jim je pri nas že pošla sapa in bi radi ribarili med nami drugače. Celu med nas se zdaj silijo, pa jim le redki nasedejo,« pravi Grebenc.

»To je laž! Navadna komunistična laž! Jetnikov ne pretepajo!« se postavi Pezdernik v obrambo policije.

82

Miha Klinar

TIGROVEC ŽEF

»Kaj piskaš?« vzroji Grebenc. »Celo ubijajo!«

»O kajpak! Kajpak!« Pezdernik napravi kretnjo, če se Grebencu meša.

»Ubil se je sam! Samomor je napravil!«

»Ubili so ga in vrgli v Donavo! Celu meščanstvo se je predlanskim zgražalo nad takim početjem.«

»Seveda po komunistično policija ubija jetnike, policija pretepa jetnike, policija muči jetnike. In vi seveda verjamete Goričniku ali Grebencu, ki o tem pripovedujeta, kakor da bi to videla na lastne oči, pa tega nihče med vami ni videl.«

»Ne samo videl, tudi čutil sem. Na lastni koži.«

»Lahko govoriš. Nihče te ni videl. Pa tudi, ko bi te videl, bi videl, da jetnikov ne pretepajo.«

Pezderniku zaigra na ustnicah smehljaj, s katerim misli, da prihaja trenutek, da bo lahko svoje nasprotnike ugnal v kozji rog.

»Ni ga, ki bi ti lahko zagotovil verjel, da jetnike pretepajo, ni tu!«

»O pač! Jaz!« se oglasi nehote Žef.

»Kdo to pravi?« išče Pezdernik z očmi za glasom, z njim pa tudi drugi, dokler ne zagledajo Žefa. »Ti, dolginasti smrkolin?«

»Jaz!« poudari Žef, saj je že od trenutka, ko je slišal, kako so pretepli in mučili zagrebški policaji tistega jetnika, mislil na onega fantu na policijskem komisariatu na Jesenicah, ki so ga pripeljali zandari takrat, ko je po vseh tistih zapletih po prebegu meje bil pri jeseniškem policijskem komisariatu. »Ja, jaz sam sem videl!« vnovič poudari.

»Pa ne takrat, ko te je pripeljal v tovarno kifelijc,« se zareži Pezdernik, pa tudi Grebenc in drugi, celo Goričnik, ga gledajo, kakor da se mu posmehujejo ali pa mu ne verjamejo.

Slavko Tarman

12

Od Sredozemlja do Atlantika

Mož pri sosednji mizi je moral nedavno prekoračiti štrideseto leto. Ležerna, elegantno zanamernjena obleka, volnen telovnik, modra srnjica, naočniki z zlatim okvirom, gladka koža in negovani lasje — »višji kader« na izletu, bi rekli pri nas. Dekle nasproti njega, v tistih modernih kavbojkah, ki so že nove povajane in scejane — bi bila lahko njegova hči. Mogóče ni bila, ampak dejstvo, da je pila coca-colo, je govorilo v njun prid. Kakorkoli že, ta hip nista mislila v restavraciji z dvema zvezdicama na nič drugega kot na tisto, kar je bilo pred njima na mizi. S kleščami in vilicami sta zavzeto obdelovala jastoga, ki je moral biti nebesko dober. Vsekakor je zaslužil njuno pozornost. Tako kot pred njim ostrige na ledu, pa male ocvrte sardelice, za njim pa normandijski camembert in nazadnje jagodova torta...

NIKJER NA SVETU NE GOJIJO GASTRONOMSKE KULTURE S TAKO ZAVZETOSTJO

Francoski jede vse — »ampak znajo izbirati«, kot nam je povedala prijazna gostiteljica — lastnica restavracije. Vse, to pomeni tudi polže in žabe. Ampak ne samo to in to tudi ni najbolj značilno. Bolj značilno je, da jedo zelo veliko ovčetine in da je jagnječje stegno cenjeno kot velika poslastica, da so zajci, purani, race na mesarskem pultu nekaj običajnega kot svinjski kotleti ali piščanci. Da so ribarnice vse dni v tednu tako založene kot pri nas nikdar v nobenem obmorskem mestu.

Morski list, zobatec, orada, bradač, robec, sardelce, papaline, oslić, tune, morski vrab — vse to mora biti ravno tako na pultu kot jastogi, rari, rakovice, pokrovače, sipe in morski ježki. Vse to je naprjodaj, ker ljudje vse to jedo, ravno tako kot pri kuhi

uporabljajo krešo, krebujlico, kislico in še marsikatero zel, na katero so naše gospodinjke že pozabile.

Nikjer na svetu ne gojijo kulinarčne umetnosti s tako prefinjenim okusom in s tako širokim repertoarjem kot v Franciji. Angleži napol v šali, napol zares pravijo, da je Francija dežela zabijih krakov in česna. Pri nas velja francoska kuhinja za nekaj vzvišenega in skrivnostnega, nekaj takega kot je španska šola v jahanju. Pa ni res — ne eno ne drugo. Zabijih krakov v Franciji ne dobite tako zlepa, ker jih pač ni dobiti. Da je francoska kuhinja skrivnostna in zapletena, tudi ne drži. Izбира receptov je tako velika, da je lahko kuhinja taka, kot hočete — preprosta in hitra ali pa obilna in zapletena.

Železni repertoar slovenske restavracije sega navadno od pečenke do najrazličnejših zrezkov. Železni repertoar francoskih restavracij je veliko bolj obsežen.

Čudeži se seveda ne dogajajo, tudi v Franciji ne. Nikjer še nisem jedel tako dobre pečenke, kot jo dobite v marsikateri privatni gostilni na Gorenjskem. Ali pa take čebulne bržole, kot jo znajo pripraviti na Primorskem. S skromnim naporom bi lahko to, kar imamo, obogatili v zadovoljstvo osebi in turistom, ki prihajajo k nam.

Francoska večerja je sestavljena iz ene ali dveh predjed. Prične se z zelenjavno juho, sicer pa servirajo kot predjed vse mogóče: presno zelenjavo, razne vrste solat, čebulno juho, vse mogóče pastete, šunko, narezke ali pa seveda vse kar leze in gre v morju. Zlasti pa školjke na sto načinov. Po tem pride glavna jed, recimo jagnječje stegno ali zarebrnice, petelin z vinom, race z olivami ali s pomarančo. Razne vrste dušenega mesa in vse mogóče pečenke, skratka, kar vam je všeč. Solata obvezno sledi glavni jedi, za njo pa pridejo še siri in nato desert. Vse to pa je mogóče poljubno skriti ali raztegniti. Vendar na meniju, pa naj bo še tako skromen, ne sme nikdar ostati manj kot predjed, glavna jed, sir in desert.

Morda na kratko izvorni recept za pripravo petelina z vinom? Nič lažjega kot to. Potrebujete 1,5 kg težkega piščanca, 0,5 dl olja, 5 dkg masla, 2 srednje veliki čebuli, 5 dkg moke, 1 dl konjaka ali žganja, 2 stroka česna, pol litra črnega vina, 10 dkg slanine in 20 dkg gob.

Piščanca razkosate in ga z nasekljano čebulo popečete na maslu in olju. Poprašite z moko, polijete s konjakom ali žganjem, zalijete z vinom, začinite in dodate dva stroka dobro nasekljanega česna. Vse to naj se slabo uro kuha oziroma duši na srednje vročem ognju. Nato odstavite, ohladite in spravite čez

noč v hladilnik. Naslednji dan pogrejte in preden servirate, dodate košček slanice, drobno čebulo in gobice popete na maslu. Primerna obloga je pommes frites ali pa kruhovi cmoki. Veliko sreče pri pripravi — in dober tek!

DELATI ZNA MARSIKDO, PRAVIJO FRANCOZI, Vendar je to premalo.

Francoz ne bo nikdar priznal, da dobro živi in da je njegova država osma na svetu po življenjski ravni. Veliko raje pa govori o draginji in davkih. Cene v Franciji so res visoke, vendar v večini primerov nič višje kot v drugih zahodnoevropskih državah. Za visoke davke pa Francoz tudi veliko dobi: imenitno organizirano otroško varstvo, brezplačno šolanje do diplome na univerzi (kar obenem preprečuje preliv »možganov« čez ocean v Združene države Amerike), pokojnino in nego na stara leta — ali na lastnem domu ali pa v zavetiščih za stare ljudi. Toda na vse te ugodnosti Francoz kaj zlahka pozabi, ker ve, da mora pravzaprav tri mesece v letu delati za davkarjo.

Tako je Francija prva na svetu v izvozu visoko kvalitetnih namiznih vin, prva v izvozu sirov ter na vrhu lestvice v izvozu ribjega mesa in še nekaterih ključnih kmetijskih pridelkov. Nagel vzpon francoskega kmetijstva sega v drugo polovico prejšnjega stoletja ko so si »omislili« zadrúžništvo. Zadrúge so jim v precejšnji meri olajšale delo, obenem pa tudi izboljšale zbiranje pridelkov, prodajo in izvoz. Francoske zadrúge niso ne državne, ne samo nekašne prodajne organizacije. Temeljna načela njihovega zadrúžništva so: z zadrúgami upravljajo sami kmetje, vsakdo ima pravico do glasovanja v zadrúžni skupščini, vstop v zadrúgo je dovoljen vsakemu kmetu. Dohodek delijo po poslovnem uspehu vsakega posameznika. Za uspeh francoskega kmetijstva skrbijo danes številne organizacije: kmetijski svet, zveza zadrúg, zveza vinogradnikov, zveza proizvajalcev mlečnih izdelkov ter še vrsta drugih organizacij. Osnovna skrb vseh teh organizacij je v tem, da kmet dobi za svoje pridelke pošteno ceno, da je kvaliteta pridelkov na zahtevani (in nadzorovani) višini in da se prodaja vse, kar se pridelja.

Francoska kmečka združenja (zadrúge) izvajajo v 80 držav. Predstavnstva njihovih organizacij so na vseh celinah. Vsi se dobro zavedajo, da gre večji del dobička od kmetijskega izvoza delno za nakup opreme za bazično industrijo, ostalo pa za potrebe države. Kmetijstvo namreč v Franciji že nekaj let nazaj porabi manj kot četrtno denarja, ki ga dobi od izvoza pridelkov — za nakup kmetijske mehanizacije, več kot tri četrtnine deviz pa izkoristijo ostale industrijske panoge.

8 ŽELEZAR

Delovno ljudstvo se ni pustilo vnovič ogoljufati

(Nadaljevanje z 2. strani)

Iljanje emotne politične taktike pri vodenju boja na najširši platformi — to se pravi na vsem slojem jugoslovanskih narodov skupnem interesu boja proti okupatorju in boja za osvoboditev, kar je pri nekaterih komunistih povzročalo nestrpnost, kakor lahko razberemo iz gradiva V. kongresa KPJ in kar je pravzaprav povzročalo sektaštvo, s katerim je (o tem piše tudi Boris Kidrič že leta 1942) ostro obračunati.

Mogoče je bila takemu sektašenju kriva nevera v dialektični razvoj stvari prav na „liniji narodnega izdajstva“, v katerega je padla kapitalistična buržoazija s svojimi meščanskimi in duhovnimi hlapi in zaradi katerega so se odporiškim in borbenim silam delovnega ljudstva porajala spoznanja o družbi, na podlagi teh spoznanj pa

nuja po družbenih spremembah v bodoči osvobojeni državi.

Te družbene spremembe pa niso mogle biti drugačne kakor prevzem oblasti po delovnem ljudstvu — po delavskem razredu, edinem garantu, da se bo ta oblast razvijala zares v korist najširših delovnih plasti.

Odstranitev sektašenja v nekatere pokrajine in vzpostavitev bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov je bila velika politična zmaga začetnega obdobja narodnoosvobodilnega boja, ki je pomenila tudi velik uspeh v boju proti četniškim in ustaškim šovinističnim silam, uspeh prav v tem, ker se je prav Komunistična partija Jugoslavije pokazala kot tista vodilna in enotna sila jugoslovanskih narodov v njihovem boju za samostojnost, neodvisnost ter suverenost in enakopravno skupnost slovenskega naroda in narodnosti v Jugoslaviji.

Konec 1942 so se narodnoosvobodilni odbori pokazali ne samo kot nujni, marveč tudi kot

prirodni in edino možni organi ljudske oblasti.

Postali so že sestavni del ljudskega pojmovanja, da si kakršnoli druge oblike ljudske oblasti ni bilo mogoče več zamišljati. Nastali so po smernici KPJ, toda povsem naravno in iz potrebe narodnoosvobodilne vojne kot njeni politični organi in hkrati bili že rezultat ljudske demokratične revolucije.

To revolucionarno vlogo je narodnoosvobodilnim odborom dajal sam

boj proti okupatorjem in njegovim hlapcem,

boj proti kapitalističnemu meščanstvu, ki je bilo gospodarsko, politično in tudi vojaško v okupatorjevi službi.

Ljudstvo ni poznalo samo izdajalcev, ki so zakrivali kapitulacijo bivše jugoslovanske vojske in izdajalskih generalov Nedičevega in Rupnikovega kova (prvi je bil predsednik kvivinske srbske vlade, drugi veliki kvislin pod Italijani v okupirani Ljubljani) in politikov, kakršna sta bila Vladko Maček, voditelj hrvaške seljačke stranke in nosilec režima Čvetković-Maček in ki je pravzaprav izročil v Zagreb oblast ustaškemu poglavniku Antetu Paveliću, ali bivši ban Dravske banovine dr. Marko Natlačen, ki mu sicer ni uspelo, da bi postal nekakšen slovenski Pavelić in se je moral zadovoljiti s hlapčevanjem v italijanski konzulatu, pač pa je poznalo že tudi četniško izdajstvo Mihajlovičevih četnikov, ki so v prvi okupatorski ofenzivi proti osvobojenemu ozemlju v Srbiji in takimenovali partizanski užiški republikli vpadi partizanov v hrbet.

Za partizansko vojsko so bile v tem času že tri velike sovražnikove ofenzive in partizani pa tudi ljudstvo, ki je partizane podpiralo, so poleg izdajalcev v domovini spoznali tudi izdajalske emigrantske vlado, ki je po londonskem radiu širila lažna poročila o boju jugoslovanskih narodov proti okupatorju in pripisovala partizanske uspehe Draži Mihajloviću in ga imenovala celo za svojega „vojnega ministra v domovini“.

Tako se je torej tudi jugoslovanska emigrantska vlada v Londonu pridružila izdajalcem kvivinskega tipa, kakršni so bili Ante Pavelić, Milan Nedić, dr. Marko Natlačen, dr. Lambert Ehrlich, general Leon Rupnik, Bajza Stanišić, Dobroslav Jevdović in podobni, ter tistim, ki so se postavljali osvobodilnemu boju po robu pod geslom „čakanja“, zagovarjali taktiko lojalnosti proti okupatorju in čakanja na zmago zaveznikov, kakor sploščeta Mihajlović in Maček ali pa tako imenovani „sredinci“ v Sloveniji, kar je šlo seveda samo okupatorju v prid in kar jih je kmalu pripeljalo v odkrito narodno izdajstvo.

Tako izdajalsko stališče emigrantske vlade do partizanstva je bilo v resnici samo podpora izdajalskemu boju četnikov in drugih izdajalskih oboroženih sil na strani okupatorja proti narodnoosvobodilni vojski in narodnoosvobodilnemu gibanju, s tem pa tudi podpora boja proti celotni zavezniški stvari. Tako je tudi emigrantska vlada postavila svoj meščanski in protiljudski razredni interes nad interese boja proti okupatorju, pred katerim je kapitulirala in pred njim pobegnila v tujino, da bi se lahko po zavezniški zmagi zopet vrnila in sedla na pleča jugoslovanskemu delovnemu ljudstvu.

Toda ljudstvo je reklo z nadaljevanjem boja: »Ne!« in še bolj odločno s tem bojem stopilo tudi na pot družbene revolucije, ne da bi mu to revolucijo vsiljevala KPJ.

Tako se je leta 1942 v procesu revolucije začela in dovršila stabilizacija in konsolidacija obeh oblik ljudske oblasti: 1. ljudstva kot oborožene sile v izoblikovanju redne narodnoosvobodilne vojske in 2. ljudstva kot civilne oblasti v končni obliki narodnoosvobodilnih odborov in njihovih revolucionarni vsebini. Iz tega pa je nastala nujno

potreba po izgradnji enotnega organa ljudske oblasti za vsa Jugoslavijo

to pa je pomenilo že revolucionarni prehod na novo kakovostno stopnjo, v obdobje preraščanja narodnoosvobodilnih odborov v pravo ljudsko oblast, ki se je 26. novembra 1942 manifestiral v ustanovitvi Antifašističnega sveta (vijeka) narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) v Bihaču.

Slovenske delegacije na tem zasedanju ni bilo, ker se ni mogla prebiti v Bosno. Toda izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda je temu zboru vseeno pripisal nadvse pomembno vlogo in ga imenoval ustavotvornega ter v svojem komuniqueju o tem med drugim izjavil tudi naslednje: »V Bihaču so bile začrtane konture nove Jugoslavije... V tako Jugoslavijo bo pristopila tudi svobodna in združena Slovenija od Trsta do Spilja, od Trsta do Celovca.« Osvobodilno gibanje v Sloveniji je v tem času že stopilo in se razširilo tudi onstran krivičnih versajških meja predvojne Jugoslavije — na Primorsko in Korosko.

Ob ustanovitvi je AVNOJ vseboval že izrazite elemente vrhovnega državnega organa, ki so mu dali značaj zaplodka in predhodnika vrhovnih organov državne oblasti, skupščine in vlade. Narodnoosvobodilna vojska je sredi najhujših sovražnikovih ofenziv

IV. in V. ofenzive — utrdila ljudsko oblast in kot oblast oboroženega ljudstva zgradila tudi svojo vojno zaledno oblast (jamstvo za izvajanje njene revolucionarne volje), s tem pa je postal organizem vojaških oblasti tudi važen organ utrjevanja ljudske civilne oblasti na osvobojenem ozemlju, pa tudi v okupatorskem zaledju. V oblasti, ki je prešla v celoti na narodnoosvobodilno vojsko in narodnoosvobodilne odbore, je bil že nakazan činitelj za izvedbo nujnih socialnih sprememb v prihodnji zgodovini jugoslovanskih narodov.

To je prihajalo do izraza že v razglasitih Avnoja in nacionalnih antifašističnih svetov posameznih narodov in pokrajin, katerih pojav je pomenil že začetke bodoče federativne oblike države, kadar bo zmagovito izšla iz narodnoosvobodilnega boja. Za obdobje od ustanovitve AVNOJ-a do padca fašizma v Italiji, ki je pripeljal tudi do kapitulacije Italije, je bilo pomembno tudi to, da je

resnica o narodnoosvobodilnem gibanju prodrla v zavezniške države

in da je vodstvu narodnoosvobodilnega boja jugoslovanskih narodov uspelo tudi pred zunanjim svetom razkriti izdajalsko in kolaboracionistično početje četništva, ki je v tem obdobju tudi za zahodne zaveznike vsaj z vojaškega, če že ne z iskrene stališča prenehalo veljati kot upoštevanja vreden činitelj v boju proti Hitlerju. Ugled NOV je narasel po vsem svetu. Partizanski udarci po italijanski vojski na ozemlju Jugoslavije so v veliki meri prispevali k porazu Italije in njeni kapitulaciji. V tem času se je vojna proti fašističnim silam s sovjetsko zmago pri Stalingradu že davno prevesila v glavnem po zaslugi Rdeče armade, ki je nosila najtežjo težo vojne, že prevesila v zavezniško korist, vseeno pa je bilo do dokončnega poraza Hitlerja še daleč. Pomen Narodnoosvobodilne vojske in z njo Jugoslavije kot vojaške sile se po kapitulaciji Italije ni prav nič zmanjšal, marveč

je postal še večji, saj je morala Nemčija sama nadomestiti poražene italijanske sile v Jugoslaviji, ki bi jih tako krvavo potrebovala na novi italijanski fronti, a še bolj na ruski, kjer se je odločalo že od 1941 dalje vprašanje zmage ali poraza.

Ob kapitulaciji Italije se je Narodnoosvobodilna vojska okoristila z ogromnim vojnim plenom in se tako še bolj utrdila. Pri vrhovnem štabu in drugih večjih štabih so se pojavile zavezniške misije. Ker so bile zahodne tudi pri četnikih, čeprav so jih uradno odpoklicali (to pa pomeni, da so bili na Zahodu prav dobro obveščeni o resničnem četniškem „vojskovanju“ že od vsega začetka). Na svojem temnem delu je bila tudi zakulisna zavezniška diplomacija, ki je priznavala Jugoslavijo še vedno samo kot kraljevino in smatrala emigrantsko vlado za legalno, zato sta morali ljudska oblast in Narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije že v tem času poskrbeti, da bi jugoslovansko ljudstvo ne bilo podobno kakor leta 1918 ponovno ogoljufano za plodove svojega boja. Žeto je AVNOJ obvestil zavezniško konferenco oktobra 1943 v Moskvi, da AVNOJ in Vrhovni štab NOV in POJ (narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije) ne priznavata ne emigrantske vlade ne kralja, ker podpirata četnike Draže Mihajlovića in ker sta odgovorna za to vrsto narodnega izdajstva nad jugoslovanskimi narodi. Prav tako je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja sporočilo trem velikim (Churchill, Rooseveltu in Stalinu), da AVNOJ in Vrhovni štab NOV in POJ ne dovoljujeta ne emigrantski vladi ne kralju vrnitve v domovino, ker bi to povzročilo državljansko vojno. AVNOJ in VS NOV in POJ sta poudarila, da so v tem hipu edina zakonita oblast v Jugoslaviji narodnoosvobodilni odbori s svojimi antifašističnimi sveti pri posameznih narodih. Kakor razberemo iz Titove knjige »Borba za oslobodjenje Jugoslavije« (str. 163) je bilo v tej četrti etapi v zvezi z notranjimi in zunanjimi dogodki potrebno „ustvariti tak ljudski organ, političen in zakonodajen in izvršilen, ki... bo sposoben obvladati vse težave v tem (danem) položaju in ki bo dostojen predstavnik narodov Jugoslavije doma in v tujini, organ, ki bo sposoben preprečiti vse poizkuse... onemogočiti uresničenje tistih težej, za katere je naše ljudstvo prelilo toliko krvi v tej osvobodilni vojni“. Tito je poudaril potrebo, da

AVNOJ postane zares najvišje zakonodajno in izvršilno telo narodov Jugoslavije.

Vse politične priprave po kapitulaciji Italije so veljale uresničiti te potrebe za ohranitev revolucionarnih pridobitev borečega se jugoslovanskega ljudstva. V Sloveniji je zasedal Kočevski zbor in izvolil štiri-deset delegatov, ki so se potem napotili na II. zasedanje AVNOJ-a v Jajce, kjer se je 29. novembra 1943 zbralo 240 delegatov iz vseh pokrajin Jugoslavije. »Prišel je čas,« kakor je zapisal tov. Tito, »da se ustvari ORGANA V OBLIKI ZAKASNE VLADE, ki bo lahko vodila vse posle, ki jih mora upravljati prava ljudska vlada.«

Tako je na II. zasedanju Avnoja na materialni bazi revolucije, ki jo je tvoril osvobodilni boj, bila zgrajena tudi nadstavba, nujno in prirodno zrasla iz tega boja. Razvoj ljudske oblasti kot garant ohranitve pridobitev narodnoosvobodilne borbe je na II. zasedanju AVNOJ-a dosegel svoj vrhunec in uravnotežil objektivni položaj in državnopravne oblike razvoja.

V tako državnopravno obliko je prišla ljudska oblast tudi v svojih vrhovnih organih in sicer z ustanovitvijo Narodnega komiteja osvoboditve Jugoslavije kot vlade. Notranja državna zgradba Jugoslavije je bila tako zgrajena. Narodnoosvobodilno gibanje je bilo postavljeno v stanje državnopravne pripravljenosti, tako da je jugoslovansko delovno ljudstvo lahko z upanjem čakalo na zmago revolucije in po osvoboditvi moglo na demokratičen način izraziti svojo voljo po državni in družbeni ureditvi, izvojevanju med narodnoosvobodilno borbo.

Tako je z II. zasedanjem AVNOJ-a prešel narodnoosvobodilni boj v poslednjo medvojno fazo graditve svoje oblasti. Državnoopravni temelji so bili pripravljeni tako, da smo lahko bojevali boje v zadnjem letu vojne brez strahu, da bi bivši oblastniki lahko zopet sedli ljudstvu vnovič na pleča. Pridobitev NOB niso bile zavarovane več samo z oboroženo silo, marveč tudi z državno-pravno oblastjo, ki so jo morali pri-

znati tudi zahodni zavezniki. To je bilo leto težkih bojev (v Sloveniji celo najtežjih) vse od VI. sovražnikove ofenzive, ki se je začela prav v času II. zasedanja AVNOJ-a v Sloveniji in se nato razvlekla po vsem ozemlju Jugoslavije in trajala do konca januarja 1944. Končala se je brez uspeha za sovražnika, zato pa bi postala za Vrhovni štab VII. sovražnikova ofenziva, ki se je začela z desantom na Drvar in z namenom, da bi uničila vrhovni štab, skoro usodna. Toda tudi ta ni dosegla svojega namena.

Dne 6. junija 1944 je prišlo naposled vendarle do druge fronte na zahodu. Tudi Rdeča armada je že prodirala preko Poljske in Rumunije in dosegla jugoslovansko mejo. V tem času sta bila vrhovni štab in NKOJ že na osvobojenem Visu. Prišlo je tudi do sporazuma med Titom in Subašičem, kot predstavnikom emigrantske kraljeve vlade, ki je v zunanji politiki in diplomaciji še vedno predstavljala Jugoslavijo.

Dne 16. junija 1944 je emigrantska vlada morala priznati NKOJ-u pravico, da opravlja vse vladne posle na ozemlju Jugoslavije, emigrantska vlada pa zunanje z inozemstvom po predhodnem soglasju z Nacionalnim komitejem narodne osvoboditve Jugoslavije. Vprašanje kralja in moharije naj bi rešilo ljudsko glasovanje po zaključku vojne. To je bilo zadnje upanje reakcije doma in v tujini. Suverenost NKOJ-a je morala priznati tudi Sovjetska zveza, ki je zaprosila NKOJ za dovoljenje, da bi smela Rdeča armada preko jugoslovanskega ozemlja preiti na napad na Madžarsko, kar ji je NKOJ dovolil, narodnoosvobodilna vojska pa je potem skupaj z Rdečo armado je osvojila Beograd in ustvarila srensko fronto proti Nemcem. Tako se je vojna nagibala v svojo zadnjo fazo. Toda še v času, ko je bila Nemčija že na tleh marca 1945, so nemške in kvivinske sile hotele uničiti partizanstvo na ozemljih VII. in IX. korpusa, ki je tako doživel

svojo „Sutjesko“ v zadnjem mesecu vojne, vseeno pa je — čeprav zdesetkan — prešel v protiofenzivo in se prebil na Kras, na izhodiščne položaje, s katerih je osvobodil Trst, Tržič in Gorico, enote operativnega štaba za zahodno Primorsko pa so osvobodile Videm in druga furlanska mesta. S tem so bili nameni kvivinskih enot in najbrž še koga drugega, da bi Slovenijo iztrgal narodnoosvobodilni vojski za vselej pokopani. Srečanja z zahodnimi zavezniki v tistem času niso bila prav nič zavezniška, saj bi le-ti imeli v Jugoslaviji raje tako oblast, kakršna je bila pred vojno. Toda

11. novembra 1945

je 96 odstotkov jugoslovanskih ljudi dalo svoj glas za demokratično federativno republiko Jugoslavijo in Tita. Ljudstvo se ni pustilo več ogoljufati.

Od takrat je minilo že osemindvajset let, težkih in ustvarjalnih, kljub težavam pa tudi napakam, ki smo jih pravzaprav krivi sami, ker smo jih dopuščali, smo dosegli razvoj, kakršnega si pred osemindvajsetimi leti nihče med nami ni mogel zamisliti. Bolele pa so nas v tem času različne nepravilnosti, prav tiste, o katerih govori in jih obsoja tudi Titovo pismo. Takratna ljudska oblast se je preko kratkotrajnega obdobja administrativnega socializma razvila v novo socialistično samoupravno kvaliteto, ki pa bo prišla do popolne uresničitve samo tedaj, če jo bodo uresničili neposredni samoupravitelji sami. Kakor je veljalo za predrevolucionarni čas, da je osvoboditev delavstva lahko le delo delavcev samih, tako velja tudi sedaj pri uresničenju resničnega samoupravljanja — isto Marxovo geslo, preneseno v naš čas. Da, tudi uresničenje samoupravne družbe je lahko samo delo delavcev-samoupraviteljev samih. S to mislijo vstopimo v letošnje jubilejno praznovanje DNEVA REPUBLIKE.

Miha Klinar

DRUŽBENOPOLITIČNE ORGANIZACIJE IN SKUPŠČINA OBČINE JESENICE

vas vabijo na

PRAZNOVANJE

29. novembra — dneva republike, 30.-letnice, ko so bili postavljeni temelji nove Jugoslavije.

Program prireditve:

27. novembra ob 17. uri promenadni koncert pihalnega orkestra Jeseniški železarji pred gledališčem Tone Cufar na Jesenicah.

27. novembra ob 18. uri na SLAVNOSTNO AKADEMIJO, ki bo v gledališču Tone Cufar z naslednjim sporedom:

— uvodni govor

— podelitev odlikovanj zaslužnim družbenopolitičnim delavcem

— kulturni program v izvedbi: vokalnega okteta DPD Svoboda France Prešern Zirovnica, mladinskega pevskega zbora Blaž Armić Jesenice in dramskega krožka gimnazije Jesenice.

28. novembra ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah OTVORITEV kolektivne slikarske razstave članov likovne sekcije DOLIK pri DPD Svoboda Tone Cufar Jesenice.

Veliko nalog pred organizacijami SZDL

Na seji izvršnega odbora občinske konference SZDL Jesenice, v četrtek, 22. novembra, na kateri so prisostvovali tudi predsedniki krajevnih organizacij SZDL, so govorili o številnih nalogah, ki stojijo pred organizacijami SZDL. Dogovorili so se o načinu razprave o osnutku statuta občine in o pripravi statuta krajevnih skupnosti. Razprave, ki naj bi bile zaključene predvidoma v dveh mesecih, bodo organizirali po krajevnih in interesnih skupnostih. Pred začetkom razprave bodo osnutke posredovali vsem družinam. Organizirali bodo tudi seminar za predavatelje, ki bodo vodili razpravo in razlagali vsebino statuta.

Glede statuta krajevnih skupnosti posebno komisija pripravlja prototip, na osnovi katerega naj bi v podrobnosti izdelali statute v KS. Kot osnova in pomoč pri tem bo osnutek statuta KS Plavž, ki je že v dokončni izdelavi. Razumljivo, da bo to le osnova. Iz njega bodo lahko ostale krajevne skupnosti uporabile le tiste določbe, ki so skupne vsem KS, za specifične razmere in pogoje, pa bodo morale določila ustrezno prilagoditi.

V nadaljevanju seje so govorili o ustanavljanju krajevnih konferenc SZDL, namesto dosedanjih krajevnih organizacij SZDL. Pri tem so menili, da naj bo taka organiziranost prehodnega značaja, medtem, ko bo dokončna postavljena ob volitvah, ki so za organizacije SZDL predvidene za jesen prihodnjega leta. Takošnje formiranje konferenc je namreč potrebno, da bo spomladi lažje izvesti predvidene volitve v skupščinske organe.

Na seji je bilo govora tudi o lokalnih in osrednji proslavi za dan republike, o podeljevanju državnih odlikovanj, imenovali pa so tudi štiričlansko komisijo, ki se bo s predstavniki radovljiške občine dogovarjala o razširitvi dejavnosti lokalne radio postaje Jesenice.

Dogovorili so se tudi o izvedbi evitendiranja članov in izpolnjevanju popisnic za kandidate za delegate.

Glede nato, da je v razpravi osnutek pravil o pogrebnem ceremonialu, so sklenili, da bodo krajev-

ne organizacije SZDL, do 25. decembra osnutek pregledale in dale pripombe.

Sprejet program krajevnih skupnosti na Javorniku

V sredo, 21. novembra, je bila v delavskem domu na Javorniku seja sveta krajevnih skupnosti Javornik-Koroska Bela. Podpredsednik inž. Urbar je v uvodni besedi obrazložil program, ki naj bi ga izpolnili v daljšem obdobju in tudi naloge, ki jih bo treba opraviti v decembru in januarju. Na prvem mestu je omenjena izgradnja otroškega vrtca. To bo največja akcija v prihodnjih letih na območju krajevnih skupnosti in zato svet krajevnih skupnosti pričakuje pomoč in sodelovanje vseh družbenopolitičnih organizacij ter občanov. Sledi dokončna ureditev kletnih in zgornjih prostorov v delavskem domu. Nato program predvideva asfaltiranje ceste na Javorniku in Koroski Beli ter izgradnjo rekreacijskega centra na Kresu.

Za potrebe strelske družine Triglav in aktivna Zveze mladine na Javorniku pa naj bi v kletnih prostorih delavskega doma začeli urejati ustrezne prostore, tako da bi delo dokončno opravili v zimskih mesecih.

Precej dela bo treba opraviti tudi pri izgradnji parka talcev. Na priporočilo krajevnih konferenc SZDL bo svet krajevnih skupnosti že v prihodnjih dneh članom odbora izdal ustrezne odločbe.

Ob koncu seje so imeli nekaj pripomb k najemni pogodbi s Kinematografskim podjetjem Jesenice ter z gostinskim podjetjem, ki ima v delavskem domu že nekaj let restavracijo Turist. Skladno s sprejetjem novih dokumentov ter statuta krajevnih skupnosti pričakuje vedno več nalog, zato so za novega podpredsednika imenovali Jožeta Kotnika in za tajnika Stanka Vidmarja.

ŽELEZAR 9

Jeseniške novice

Na 41. skupni seji obeh zborov skupščine občine Jesenice, ki je bila v četrtek, 15. novembra, so najprej razpravljali o osnutku statuta občine, zatem pa še o problemih kmetijstva, o predlogu družbenega dogovora o načelih za izvajanje kadrovske politike v občini, odobrili so kredite Vodovodu in Elektro Kranju ter opravili nekatera imenovanja.

Sklenili so, da bodo osnutek statuta tiskali kot posebno prilogo Železarja v tolikšni nakladi, da ga bo dobila sleherna družina v občini in da bodo organizirali javno razpravo v TOZD in KS, ki bo trajala dva meseca. Vodil jo bo politični aktiv, ki je že vodil ustavno razpravo. Skrb za izvedbo razprave bosta vodila občinska konferenca SZDL in občinski sindikalni svet.

Bolj živahna je bila razprava o kmetijski problematiki, vendar zelo črnogleda, zlasti s strani predstavnikov kmečkega življa. Zbora sta poročilo potrdila skupaj z vsebovanimi nalogami in sklenila, da pripravi skupščina še eno razpravo o kmetijstvu s posebno analizo socialne strukture prebivalstva na vasi.

Predlog družbenega dogovora o načelih za izvajanje kadrovske politike je bil sprejet brez bistvenih pripomb, prav tako sta zbora soglasala z odobritvijo kreditov iz ukinitvega občinskega družbenega investicijskega sklada Vodovodu Jesenice za nadaljno gradnjo druge etape vodovoda Peričnik in podjetja Elektro Kranj za gradnjo 35 KV daljnovoda Podkuže—Kranjska gora ter razdelilne transformatorske postaje v Kranjski gori. Vodovodu so odobrili 700.000 din in Elektro Kranju 300.000 dinarjev kredita. Na četrtkovi seji obeh zborov skupščine občine so imenovali za načelnika oddelka za notranje zadeve Jožeta Veharja, dali soglasje k imenovanju namestnika občinskega javnega pravobranilca v Kranju, za kar je bila predlagana DARINKA NOVAK iz Kranja in razrešili javnega tožilca BORISA SETINA iz Radovljice, ker bo prevzel novo službeno dolžnost.

V četrtek, 15. novembra, je bilo v Kranju prvo zasedanje medobčinskega sveta SZDL za Gorenjsko, katerega sestavlja po šest delegatov iz vsake od petih gorenjskih občin. Na seji so se pogovorili predvsem o vlogi in nalogah Socialistične zveze v sedanjem družbenem ekonomskem položaju, o čemer sta govorila predvsem predstavnika republiške konference Milan Kučan in Dušan Sinigot, v razpravi pa še Martin Košir, sekretar medobčinskega sveta ZK za Gorenjsko.

Za predstavnika medobčinskega sveta so tudi izvolili Janeza Varla, predsednika občinske konference SZDL Radovljica, izvolili pa so tudi osemčlanski izvršni odbor, v katerem je tudi Mara Taler, predsednica občinske konference SZDL za Jesenice.

Izmenjava izkušenj in skupne akcije so že dosedaj povezovale organizacije socialistične zveze Gorenjske, je poudaril novoizvoljeni predsednik, tako da smo z medobčinskim svetom samo potrdili dosežanje sodelovanje, obenem pa to tudi zagotavlja uspešno delo organa.

Aktiv komunistov prosvetnih delavcev naše občine je v zadnjem času zelo delaven. Na zadnji seji sekretariata so razpravljali o uresničitvi sklepa nedavnega aktivna. Takrat so v zvezi z bodočo organiziranostjo šolstva in varstva v občini sklenili, naj bi se obe osnovni šoli na Jesenicah združili v eno temeljno organizacijo združenega dela, prav tako pa tudi oba vzgojno varstvena zavoda na Jesenicah. Čeprav bi bilo prav, da bi menjava aktivna uresničila, pa se delovna skupnost šole Prežihov Voranc ne strinja s predlogom in predlagajo svojo temeljno organizacijo združenega dela. Zaposleni na osnovni šoli Tone Čufar pa soglašajo s predlogom.

Kot kaže bo manj težav pri obeh vzgojno varstvenih zavodih Julke Pibernik in Angelce Očepk, čeprav morata obe delovni skupnosti še razpravljati o predlogu in povedati svoje mnenje.

Na ponedeljkovi seji so se pogovorili tudi o tem, da mora komisija za samoupravni sporazum v najkrajšem času pripraviti predlog, katere naloge naj bi prenesli na skupnost in skupne službe, saj naj bi že v sredini decembra vse šole in vsi varstveno-vzgojni zavodi v občini podpisali sporazum.

Na seji so se tudi dokončno dogovorili, da bodo skupščini občine

predlagali razpis referendumov in samoprispevka za hitrejšo ureditev

še potrebnih šolskih prostorov in objektov v naši občini.

Desetletnica knjigovoznice in tiskarne v Radovljici

Štiridesetčlanski delovni kolektiv knjigovoznice in tiskarne Radovljica praznuje te dni zelo lep jubilej, sicer ne visok, glede na prebrano pot, ki ni bilkoni najmanj lahka pa zelo pomembna. Z lastnimi močmi in sposobnostmi se je moral kolektiv prebiti iz neznatne in zakotne delavnice v stari Lerhovi hiši, med danes že zelo zapazene delovne organizacije.

Začetki knjigovozništva v Radovljici segajo tja v leto 1920, ko je prišel s to obrtjo v bivši Hamerlicovi hiši pri cerkvi, Franc Lerh. Po devetih letih se je preselil v hišo na današnji kolodvorski cesti, kjer so sedanjí prostori knjigovoznice. Knjigovoz Lerh je pridno opravljal svojo obrt vse do 1951. leta, ko je šel v pokoj, čeprav je bil del njegove hiše leta 1948 nacionaliziran. Med NOB je sodeloval s partizani in jih obilno zalagal s papirjem in drugim pisarniškim materialom iz majhne prodajalne, ki jo je imel v pritličju te stavbe. Od 1951 do 1962 v Radovljici ni bilo več knjigovoznice. Prostore je dve leti zasedal okrajni obrtni servis, nato pa je do 1962. leta trgovsko podjetje Železina v njih uredila prodajalno gumijevih in usnenih materialov. Tega leta se je majhen obrat knjigovoznice spojil s knjigar- no v enotno podjetje Državne založbe Slovenije. Že po dobrem letu pa se je po sklepu kolektiva spet izločil iz tega podjetja in postal samostojno obrtno podjetje z imenom Knji- goveznica Radovljica.

Osmega oktobra 1963, se je osamo- svojenno podjetje Knjigovoznice že prišlo na vpis v register gospodar- skih organizacij pri okrožnem gospodarskem sodišču v Ljubljani. Dan pozneje, 10. oktobra 1963 pa je z njegovim sklepom dokončno po- stala samostojna delovna organiza- cija. To je rojstni dan tega podjetja.

Od devetih zaposlenih, od tega je bilo šest žensk in trije moški, ki jih je vodil takratni vršilec dolžnosti direktorja Simon Mihelič, doma iz Kroke, se je v prvem letu kolektiv povečal še za dve delavki. Na mesto Simona Miheliča pa je prišel najprej kot v. d. direktorja dotedanji vodja fotodelavnice in predsednik delav- skega sveta Jože Poljanec, ki je 1964. leta prvič imenovan za direktorja. Na to odgovorno dolžnost, na kateri je še danes, ga je kolektiv izvolil že trikrat v devetih letih. Od leta 1964 dalje je šel razvoj, kljub mnogim subjektivnim in objektivnim težavam, strmo navzgor. Majhen, a dovolj ambiciozen kolektiv, si je že v začetku zadal nalogo, da si bo vztrajno prizadeval stopiti čvrsto na lastne noge.

Podjetje je ob osamosvojitvi pre- moglo le stari tiskarski stroj na ročni pogon, ročni rezalni stroj za papir in najnujnejše naprave za iz- delovanje razglednic v majhni tem- nici. Njihovi delavci so sami prede- lali tiskarski stroj na električni po- gon in tako bistveno pripomogli k večjim zmogljivostim obrata tiskar- ne.

Medtem, ko je v prvotnih delavni- cah leta 1964 delalo 11 zaposlenih in ustvarilo 234.669,47 din realizacije in 89.732,10 din dohodka s povprečno 385,19 din čistega neto osebnega dohodka na posameznika, se je že v naslednjem letu dvignilo število za- poslenih na 16, obseg dela in realiza- cija pa se je povečala za 65 odstot- kov. Ob takšnem očitnem napredku so v kolektivu rasla snovanja, hote- nja in želje po novih dosežkih na področju proizvodnje v vseh obratih. Za to pa so bili potrebni poleg lastnih prizadevanj tudi novi, us- treznejši prostori, ki so jih odkupili v sosesčini in stroji.

Prvotna tiskarna komajda zasluži takšno ime, kajti razen izdelave razglednic in čestitk, pravzaprav tiskanja črt in števil, ni bila v stanju storiti kaj več. Na vedno po- gostejša naročila podjetij in orga- nizacij so nemočno zmigovali z ra- menj. Takrat se je tudi porodila zamisel o tiskarskem stroju, s kate- rim bi lahko tiskali tudi napise. Njihov prvi naročnik je zahteval, da so mu natisnili napise na kuverte. To je bil tudi prvi uspeh, ki jih je hkrati spodbudil s pomočjo kreditov in lastnih sredstev k nakupu novih sodobnejših tiskarskih strojev, naj- prej enega, nato drugega in slednjic šestega, kolikor jih imajo danes. Na- bava vrednost osnovnih sredstev je od borih 77.155,57 din ob ustanovitvi podjetja 1963. leta, rasla do današ- njih, ki znaša že 1.502.963,40 din.

Ob vseh teh prizadevanjih so gra- dili tudi temelje čvrstega kolektiva in uveljavljali delavsko samoupra- vljanje.

Rezultat vseh teh prizadevanj in pridnih rok, je skokovit razvoj z za- vidanja vrednimi dosežki v celotni dejavnosti podjetja. Pri tem gre vsa zasluga tako delavskemu svetu, kot sindikalni organizaciji. Oba dejav- nika sta se globoko vsidrala v med-

sebojne odnose kolektiva, ki je postal trden in enoten kolektiv, spo- soben izpolniti vsak sklep.

Prvega predsednika delavskega sveta Jožeta Poljanca je leta 1963 nasledila Ivanka Pezdinik, sledile pa so ji Marija Gatej in Ivica Zupan, ki je tudi sedanja predsednica samo- upravnega organa. Prva predsednica upravnega odbora je bila Marija Gatej, za njo pa Vika Dacar, Milena Vertelj in Ivica Zupan. Glede na strukturo zaposlenih, med katerimi so vseskozi z veliko večino prevlado- vale delavke, se tak izbor razumljiv. Žene-delavke, so ob podpori kolek- tiva, sindikata in direktorja vselej uspešno opravljale svoje dolžnosti. Vsa vprašanja razvojne politike, proizvodnje, investicij, kadrovske politike in splošne družbene proble- matike so bila domena samouprava- nega organa.

Pri načrtnem naraščanju osnov- nih sredstev — predvsem sodobnih strojev in prostorov, je iz leta v leto naraščalo tudi število zaposlenih. Kolektiv danes šteje 40 delavcev, od tega 26 žensk in 14 moških. V tem času so uredili tudi problem družbe- ne premane vseh delavcev, regresi- ranje letnih dopustov idr. Sistem nagrajevanja po delu je sedaj dovolj stimulativen, navzlic velikim samo- odrekaniem v preteklosti na račun modernizacije in razširitev proizvo- dne. V prvih letih je poprečni čisti osebni dohodek na zaposlenega nihajl izpod občinskega poprečja, lani pa je dosegel ta nivo in znaša v prvih devetih mesecih letos 2.134,45 din. Kljub skromnim skladom so zagotovili sedmim članom kolektiva posojila za gradnjo, oziroma obnovo zasebnih stanovanj v skupnem znesku 184.000 din. Od leta 1970 dalje skrbijo tudi za lasten kader s štipendiranjem.

Obseg in asortiment svojih knji- govskih in tiskarskih storitev so zlasti v zadnjih treh letih bistveno izpopolnili. Lahko se že ponašajo z nizahtevnejšimi izdelavami, tudi v visokih nakladah, v vseh tehničnih variantah in barvnih odtenkih tisko- vin, lepakov, raznih obrazcev, pro- pagandnih edicij brošur ali trdih knjižnih vezav, večbarvnih pro- spektov in katalogov. Krog naročni- kov se je povečal daleč izven občine. Zaznamovali so že pomembna naro- čila knjigovskih in grafičnih stori- tev tudi za inozemske naročnike v Avstriji, Nemčiji in Franciji.

V načrtu imajo gradnjo nove sodobne ročne in strojne stavnice, ki jih bodo tehnično izpopolnili s sodobnejšimi stroji in napravami. Predvidene naložbe, pri katerih računajo tudi na vsestransko razu- mevanje občinske skupščine, zlasti pa Ljubljanske banke, bodo terjale tudi kadrovske okrepitve s strokov- nimi delavci in pojačano zavzetost samoupravnega organa, sindikata in celotnega delovnega kolektiva. JR

Novice iz radovljiške občine

Po sklepu komisije za usposabljanje komunistov pri občinski konferenci ZK, je delavska univerza Radovljica pripravila danes in jutri seminar za kandidate in mlade člane ZK. Seminar bo v družbenem centru Lesce, udele- žilo pa se ga bo okoli 40 slušateljev. Na programu so teme o družbeni vlogi ZKJ, statut in program ZKJ in ZKS, komunistični manifest, mednarodni položaj Jugoslavije, zgodovina delavskega gibanja, socialistična revolucija v Jugoslaviji in metode političnega dela.

Štiričlanska delegacija družbenopolitičnih organizacij in občinske skup- ščine Radovljica, je včeraj odšla na prijateljski obisk v občino Brus v SR Srbijo. Z gostitelji se bodo radovljiški predstavniki pogovarjali o navezavi stikov in bodočem sodelovanju. V občini Brus je našlo zatočišče med zadnjo vojno 50 občanov iz radovljiške občine, ki so jih nacisti izselili v Srbijo.

V spomin na volitve prvih vaških odborov OF, novembra 1943, praznujejo občani KS Podnart svoj krajevni praznik. Proslavljajo ga od 17. do 29. no- vembra s številnimi kulturnimi in športnimi ter spominskimi svečanostmi. Sklepa slovesnost bo 29. novembra v kulturnem domu, s praznovanjem praznika republike.

V začetku prejšnjega tedna je obiskala tovarno Elan v Begunjah devet- članska kitajska delegacija državnega komiteja za telesno kulturo. Simpa- tični gostje z Daljnega vzhoda, so zelo hitro vzpostavili pristen stik z delavci. Ogledali so si proizvodnjo smučí, inštitut in se z vodstvom podjetja pogova- rjali o možnostih navezave poslovnih stikov, predvsem za nabavo smučí ter za specializacijo svojih strokovnjakov v Elanu.

V petek 16. novembra, so na seždu občinskega sindikalnega sveta, pred- stavniki vseh vodstev občinskih družbenopolitičnih organizacij in delavske univerze Radovljica, podpisali družbeni dogovor o družbenopolitičnem iz- obraževanju. Hkrati so se dogovorili o programu družbenega izobraževanja za šolsko leto 1973/74, ki ga bo izvajala delavska univerza.

Svet KS Podnart je pred kratkim analiziral svojo dejavnost in finančno poslovanje za enoletno obdobje. Kljub temu, da je lani izvoljen svet KS nasledil 170.000 din dolga, je letošnje naloge in program v celoti izpolnil. Kot vse kaže bo leto zaključil s finančnimi presežki, ki jih bo lahko porabil v na- slednjem letu.

V devetih mesecih letošnjega leta je veletrgovina Murka Lesce po oceni delavskega sveta uspešno poslovala. V svojih prodajalnah v radovljiški in jeseniški občini so dosegli za 84 milijonov prometa, kar je 30 % več kot lani v enakem obdobju. Potrošniški krediti, ki jih podjetje nudi svojim odjemalcem, so se v tem času povečali za 24 odstotkov.

Vsa kulturna društva in skupine bodo v prihodnjih dneh aktivno sodelovale ali pa samostojno pripravile programe proslav v počastitev dneva republike. Večje kulturne prireditve bodo imele na Bledu, v Bohinjski Bistrici, v Gorjah, Podnartu, Kropi, na Bohinjski Beli in v Radovljici. Likovna sekcija pri ZKPO bo drevi ob 19,30 otvorila v graščinski dvorani v Radovljici tradici- onalno desetdnevno likovno razstavo amaterjev iz cele občine.

Turistično društvo Bled je te dni izdalo novo naklado okusno izdelanih zimskih prospektov Bleda, s posebnim poudarkom na zimsko športni center Zatrnik. Hkrati je objavilo obsežno informacijo o zimski sezoni 1973/74. Pri- čakujejo, da bo do aprila meseca večina hotelov zasedenih, pri čemer ima pomemben delež urejanje objektov in smučišč, kakor tudi pospešene priprave za zabavne in druge prireditve, ki jih bo letos več kot kdajkoli prej.

Komisija za SLO pri občinski konferenci ZMS, bo v počastitev dneva republike in 30- letnice II. zasedanja AVNOJ, letos prvič organizirala pohod ekip vseh mladinskih aktivov od spomenika do spomenika NOB. Ekipa bodo tekmovala za prehodni pokal OK ZMS v Begunjah in Dragi. Naslednja leta bodo podobne pohode pripravili vselej na drugem področju v občini.

Novoustanovljena skupščina telesnokulturne skupnosti je na prvi seji, prejšnji četrtek 15. novembra, izvolila za svojega predsednika Janka Rozmana iz Bohinja, za predsednika 11- članskega izvršnega odbora pa Borisa Čebulja iz Radovljice. JR

Na obisku v vzgojnovarstveni ustanovi Julke Pibernik na Jesenicah

Priznanje OF — razpis

Komisija za podeljevanje Priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda pri občinski konferenci SZDL Jesenice, Cesta maršala Tita 86

RAZPISUJE ZA LETO 1974

10 PRIZNANJ OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA,

ki bodo podeljena ob obletnici ustanovitve OF — 27. aprila 1974

Priznanja OF se podeljuje posameznikom, družbenopolitičnim in drugim organizacijam za posebne družbenopolitične, kulturne in organizacijske dosežke pri realiziranju in krepitevi socialističnih samoupravnih odnosov. Priznanje OF se podeljuje tistim posameznikom in organizacijam, ki so s svojim delom posamezniki pa tudi z drugimi osebnimi kvaliteta prispevali k dosežkom trajne vrednosti in s tem vplivali na uveljavljanje in razvoj socialističnega družbenopolitičnega sistema, demokratičnih in humanih socialističnih odnosov, zlasti pa za dosežke, ki pospešujejo delovanje občanov in delovnih ljudi in vseh področjih in v vseh oblikah družbenega življenja.

Kandidate za Priznanje OF lahko predlagajo posamezniki, TOZD oziroma OZD, organizacije ter društva komisiji za podeljevanje Priznanj OF najkasneje do 15. januarja 1974. Kasnejši prijavi komisija ne bo upoštevala. Predlogi morajo poleg kratkega življenjepis in natančnega naslova vsebovati tudi čim popolnejšo utemeljitev razlogov, zaradi katerih naj bi predlagani zaslužili Priznanje OF.

Predloge je treba poslati na posebnih obrazcih, ki so na razpolago pri občinski konferenci SZDL Jesenice.

Komisija za podeljevanje Priznanj OF

Dolikovci za dan republike

Že desetletje slikarji združeni v likovni sekciji DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, s kolektivno razstavo slik počastijo državni praznik — dan republike. Za redne obiskovalce razstave to pomeni lepo doživetje in presojijo koliko so posamezni slikarji ali DOLIK kot celota napredovali od zadnje razstave. Vprašanje pa je koliko cenimo to prizadevanje Dolikovcev, ki je kontinuirano povezano že 27 let, kot izredno pomembno kulturno dejavnost, ki je dostopna vsem in ki ima v prizadevanjih, da kakovostne duhovne vrednote postajajo dnevna potreba in lastnina delovnih ljudi, lahko izredno pomembno vlogo. Koliko deset in sto ur prostega časa po že opravljeni dnevni dolžnosti, preživijo slikarji pri svojih paletah, da ustvarijo zrela dela za razstavo. Da na platno in papir prenesejo del svoje vsakdanjosti, del okolja, ki nas obdaja in ki ga vsi ne opažamo enako. Da tudi nas gledalce obogatijo in nam približajo to okolje mimo katerega hodimo ne da bi ga znali ceniti ter da nam bližajo svet barv in lepote.

Strokovna žirija, ki sta jo sestavljala umetnostna zgodovinarica Maruša Avguštin in akademski slikar Roman Savinšek, sta za razstavo odbrala 33 slik in več miniaturnih akvarelov in gvašev od devetih avtorjev. S svojimi deli se bodo predstavili: Janez AMBROŽIČ (3), Dana dr. BEM (3), Franc DOLINŠEK (1), Janko KOROŠEC (10), Franc KREUZER (3), Pavel LUŽNIK (2), Tine MARKEŽ (30 min.), Tone TOMAZIN (8) in Cveto ZUPAN (3).

Razstava, ki jo bodo s kratkim kulturnim programom odprli jutri 28. novembra ob 18. uri, bo odprta do vključno 9. decembra, vsak dan od 9. do 12. in od 16. do 19.30 ure.

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi dragega moža, očeta, brata in strica

FELIKSA MAVRA

se iskreno zahvaljujemo vsem prijateljem in znancem za sožalja ter svetle in vence. Iskrena hvala njegovim sodelavcem iz strojnih delavnic za venco in denarno pomoč ter spremstvo na njegovi zadnji poti in železarni za prevoz.

Zahvaljujemo se zdravnikom in strojnemu osebju internega oddelka bolnice Jesenice, urološkemu oddelku splošne bolnice v Ljubljani za vso skrb, nego in trud, da bi ga ohranili pri življenju. Zahvaljujemo se vaščanom Zgornje Lipnice za vso pomoč, godbenikom in pevcem za žalostinke, organizacijam ZB NOV ter dipl. inž. Sokliču, tov. Sterku, Pintarju in Brctu za poslovilne besede.

Zalujoci: žena Katarina, hčerka Vida z družino, sin Blaž, brata in sestra ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, tasta, brata in strica

FRANCA STRŽINARJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom za lepo cvetje in izrečeno sožalje. Posebna zahvala družinam Kobentar, Grosnajer, Glavič, Novak in Marici Mikelj za nesebično pomoč v težkih trenutkih.

Zahvaljujemo se bivšim sodelavcem in sindikalni organizaciji livarne ter uslužbencem Jvk. I. in Bele za darovane vence. Tov. Avberju za poslovilne besede, pevcem in vsem voznikom osebnih avtomobilov najlepša hvala.

Se enkrat se zahvaljujemo vsem, ki so nam na kakršen koli način pomagali in z nami sočustvovali ter ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoci: žena Hela, hčerka Regina z družino, sestra Angela z družino in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob tragični izgubi dragega očeta, moža, brata in strica

TONETA MEŽNARCA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste kakorkoli počastili njegov spomin in z nami sočustvovali.

Posebno se zahvaljujemo organizacijam: KO ZB NOV Žirovnica, OOBZ NOV Jesenice, ZK in sindikatu Železarne, TOZD Valjarne kakor obratu, odboru Kokrškega odreda, gasilcem, planincem in vsem, ki so pripomogli k tako lepemu spremstvu na njegovi zadnji poti.

Toplo se zahvaljujemo vsem številnim darovalcem vencev in še posebej vsem praporščakom, vsej njegovi izmeni, posebej pa še sodelavcem, ki so ga spremljali ob krsti. Vso zahvalo smo dolžni tudi pevcem in godbi.

Nasha iskrena zahvala tov. Knafliju za poslovilne besede v imenu vseh članov, kakor tudi tov. Šternu, Črvu, Kavčiču in Konoblju za poslovilne govore ob odprtem grobu. Zahvaljujemo se vsem, ki so počastili njegov spomin na domu, kakor tudi vsem, ki so ga spremlili na njegovi zadnji poti.

Zalujoci: žena Mici, sin Tonči, sestra Mimi in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Vsem, ki so sočustvovali z nami ob smrti naše dobre mame

ANE ISKRA — ANCE

se iskreno zahvaljujemo. Iskrena hvala vsemu zdravstvenemu osebju kirurškega oddelka bolnice na Jesenicah, vsem sosedom, ki so na kakršenkoli način sočustvovali z nami, prav posebno pa Milici Mencinger in Stefki Sodja, ki sta nam bili v najtežjih trenutkih v nenadomestljivo pomoč.

Zalujoci: hčerka Ana z možem, sestra, vnuki, pravnuki in ostalo sorodstvo

Odbojka

Jesenice : Maribor (ženske) 1:3 (—4, —5, 9, —1)

Jesenice — telovadnica osnovne šole, gledalcev 50, sodnik Strajnar. Jesenice: Mahnič, Toman, Novak, Purger, Nemec, Strajnar, Čehajič, Lukek, Urbanc.

Maribor: Majerič, Rajh, Sarman, Urbanc, Goršek, Dolinšek, Čander, Asič.

V šestem kolu republiškega prvenstva odbojkaric Jeseničankam ni uspelo premagati gostij iz Maribora. Prvi set so domačinke zaigrale precej nervozno, tako, da so gostje zlahka povedli in set odločile v svojo korist. V drugem setu so Jeseničanke zaigrale nekoliko bolje, vendar so grešile pri izvajanju servisov pa tudi podaje so bile precej slabe. Tretji set so domače odbojkarice odločile v svojo korist. V tem setu, ki je bil najlepši in najzanimivejši ter je navdušil maloštevilne gledalce, so Jeseničanke zaigrale tako kot znanjo.

V četrtem setu pa jim je zmanjkalo moči. Začele so se ponavljati napake, ki jih delajo iz tekme v tekmo, in je skrajni čas, da jih odpravijo. Nesigurne so predvsem pri izvajanju in sprejemanju servisov.

Gostje iz Maribora so se odlikovale predvsem s točnimi podajami in dobro igro ob mreži.

Jeseničanke na pripravah reprezentance

Za praznik 29. novembra, bo v Sarajevu mladinski turnir v odbojki, ki se ga bodo udeležile izbrane mladinke iz vseh naših republik.

V ta namen bodo 23. in 24. in 25. novembra pripravile slovenske mladinske reprezentance na Ravnah na Koroškem. Priprave se bo udeležilo 14 igralic: šest iz Ružmarja, tri iz Novega mesta, dve iz Maribora, ena iz Branika in dve iz Jesenic. Iz jeseniškega kluba bosta odšli na priprave reprezentance Zdenka Toman in Irena Strajnar.

Koper : Jesenice 1:3 (11:15, 14:16, 15:11, 8:15)

Telovadnica osnovne šole J. P. Vojka v Kopru, sodnika: Kolenc in Berdon (Kanal).

Koper: Kržišnik, Nučič, Bizjak, Flego, Birsca, Cigoj, Tomažič, Golob, Logar, Sircelj.

Jesenice: Bogataj, Divjak, Kavčič, Končnik, Mežek, Pogačar, Pristov, Strnad.

V šestem kolu 1. republiške moške odbojkarske lige, so Jeseničani dosegli pomembno zmago. Z okrnjeno ekipo, brez Bergla, Kovača in Rösslerja, so prikazali zelo lepo in učinkovito igro. Razveseljivo je tudi to, da so se vsi igralci v vseh setih pošteno borili, kajti samo s tako pošteno in učinkovito igro se bodo lahko potovali za najvišje mesto v ligi.

Igra je bila dovolj kvalitetna, ekipi pa sta se večkrat menjavali v vodstvu. Koprčani so bili nekoliko boljši na mreži, gostje pa so dosegli prednost predvsem po zaslugi odličnih servisov in boljše igre v polju. Jeseničani so sicer izgubili samo tretji set, vendar pa so bili v drugem setu že tudi na robu poraza, ko so domači igralci povedli s 14:11. Z borbeno in rutinirano igro pa so tudi ta set odločili v svojo korist.

V ekipi Kopa sta bila najboljša Nučič in Kržišnik, pri Jeseničanih pa Divjak, ki se je izkazal z zelo učinkovitimi napadalnimi udarci.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru skupnih služb, se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč v času mojega bolovanja.

Halim Pašić

ZAHVALA

Vsem članom kolektiva TOZD — VET in še posebej elektro in strojnem vzdrževalcem, ter inž. Gassarju se iskreno zahvaljujem za vso pomoč pri prestativni drvarnici, ki je bila potrebna zaradi drsenja zemlje. Pomoč mojih dolgoletnih sodelavcev je bila zelo dobrodošla in dragocena, ponovno pa se je pokazala kot že tolikokrat prej solidarnost in pripravljenost železarjev, da nudijo pomoč, kadar je nujno potrebna.

Jože Jereb, upokojenec

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

26. in 27. novembra amer. barvni film DR. DETEKTIV, v režiji Blake Edwards, v gl. vlogi James Coburn, ob 17. in 19. uri.

28. novembra amer. barvni film SAM WHISKY, v režiji Burt Reynolds, ob 17. in 19. uri.

29. novembra jug. barvni film BE-GUNEC, v režiji Jane Kavčič, v gl. vlogi Ljudmila Lissina, ob 17. in 19. uri.

30. novembra italij. CS barvni film LOV NA ZLATO, v režiji Tonino Ricci, v gl. vlogi Mark Damon, ob 17. in 19. uri.

1. in 2. decembra amer. CS barvni film V SLUŽBI NJEGOVEGA VELICANSTVA, v režiji Peter Hunt, v gl. vlogi George Lazenby, ob 17. in 19. uri.

3. in 4. decembra amer. barvni film TOLPA COLA YOUNGERJA, v režiji Philip Kaufman, v gl. vlogi Luke Askew, ob 17. in 19. uri.

5. decembra danski barvni film STRESNIK, ZENE IN SEKS, v režiji Anneline Meeneche, v gl. vlogi Paul Bundgard, ob 17. in 19. uri.

6. decembra zaprto!

7. decembra amer. barvni film MESTO V MRAKU, v režiji Hy Everback, v gl. vlogi Doris Day, ob 17. in 19. uri.

8. decembra amer. CS barvni film LETALIŠČE, v režiji George Seaton, v gl. vlogi Burt Lancaster, ob 17. in 19.30 uri

Kino PLAVŽ

26. in 27. novembra amer. barvni film FRANCOSKA ZVEZDA, ob 18. in 20. uri.

28. in 29. novembra jug. barvni film DEKLE IZ KOSMAJA, ob 18. in 20. uri.

30. novembra amer. barvni film SAM WHISKY, ob 18. in 20. uri.

1. in 2. decembra amer. barvni film TOLPA COLA YOUNGERJA, ob 18. in 20. uri.

3. in 4. decembra amer. CS barvni film V SLUŽBI NJEGOVEGA VELICANSTVA, ob 18. in 20. uri.

5. decembra zaprto!

6. decembra italij. CS barvni film LOV NA ZLATO, ob 18. in 20. uri.

7. decembra danski barvni film STRESNIK, ZENE IN SEKS, ob 18. in 20. uri.

8. decembra amer. CS barvni film BRATA MAŠČEVALCA, ob 18. in 20. uri.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

1. decembra jug. barvni film DEKLE IZ KOSMAJA, ob 19. uri.

2. decembra amer. barvni film FRANCOSKA ZVEZA, ob 17. uri.

2. decembra amer. barvni film DR. DETEKTIV, ob 19. uri.

8. decembra italij. barvni CS film LOV NA ZLATO, ob 19. uri.

Kino KRANJSKA GORA

28. novembra amer. barvni film DR. DETEKTIV.

29. novembra amer. barvni film SAM WHISKY.

30. novembra jug. barvni film BE-GUNEC.

1. decembra amer. barvni film FRANCOSKA ZVEZA.

2. decembra italij. CS barvni film LOV NA ZLATO.

5. decembra amer. barvni film TOLPA COLA YOUNGERJA.

6. decembra danski barvni film STRESNIK, ZENE IN SEKS.

8. decembra amer. CS barvni film V SLUŽBI NJEGOVEGA VELICANSTVA.

Gledališče

TOREK, 27. 11. 1973 ob 18. uri OSREDNJA PROSLAVA.

SREDA, 28. 11. 1973 ob 17. uri Grimm-Skufca: TRNULJICA — Gostovanje v Gorjah.

OBČINSKA KNJIŽNICA JESENICE, trg. T. Čufarja 4.

Oddelek za odrasle je odprt za bralce vsak delavnik od 10.—12. in od 14.—18.30. V ponedeljek dopoldne in v soboto popoldne je zaprto.

Pionirski oddelek je odprt ob istih urah, le da se popoldne odpre ob 15. uri.

Podružnica na Koroški Beli, Cesta talcev 6. Odprto: v ponedeljek, torek in četrtek od 14. do 18. ure, v sredo in petek pa od 9. do 12. ure.

Podružnica na Hrušici, Hrušica 11. Odprto v sredo od 17. do 20. ure.

VPISOVANJE ŠOLSKIH NOVINCEV

Osnovna šola Koroška Bela bo vpisovala šolske novince v 1. razred osnovne šole za šolsko leto 1974/75 v dneh 3., 4. in 5. decembra 1973 od 8.—14. ure, v sredo, 5. decembra pa tudi popoldne od 17. ure v pisarni tajništva osnovne šole na Koroški Beli.

Vpisovali bomo otroke rojene 1967. leta ter pogojno otroke rojene od januarja do marca 1968. leta.

Za vsakega vpisanega otroka naj prinesejo starši s seboj izpisek iz rojstne matične knjige in zdravstveno izkaznico.

Vpisovanje v podružnično šolo Blejska Dobrava z naselij Blejska Dobrava, Lipce in Kočna bo prav tako v tajništvu Osnovne šole na Koroški Beli ob istem času.

ČESTITKE SODELAVCEV

Ob prazniku republike želim vsem sodelavcem v Železarni in občanom Jesenic veliko delovnih uspehov

vojaka Lojze Tomšič in Svarun Mencinger, V. P. 2917/5 Bijeljina

Svojim sodelavcem želim veliko uspehov v proizvodnji in jim čestitam ob dnevu republike

vojak Marko Marjanović V. P. 8556-6 11002 Beograd

Obvestilo šahistom

Danes, 27. novembra bo ob 18. uri v šahovskem domu na Jesenicah nagradni odprti brzopotezni turnir v počastitev dneva republike. Vabljeni!

Odbor šahovskega društva Jesenice

Hokej na ledu

Težka zmaga v Tivoliju

V zakajeni in polni hali Tivoli v Ljubljani, so jeseniški hokejisti v eni najpomembnejših tekem v nekaj sezonah nazaj z Olimpijo, zasluženoma z rezultatom 3:2 (1:0, 1:2, 1:0). Tekma je bila, po spodrsčaju v Zagrebu, ne samo odločilna le za naše, temveč so se tudi ljubljanci zavedali, da bi si z zmago že skoraj zagotovili naslov državnih prvakov v sezoni 1973/74.

Oba nasprotnika sta torej prišla na led z velikimi upanji, pa tudi s strahom, tako da je tekma minila v precej raztrganem, in ne tako kvalitetnem hokeju. Za igro je bila značilna borbenost igralcev obeh moštev, vendar je dvoboj potekal v mejah dovoljenega. Posebej je treba poudariti, da ni prišlo niti do enega nesportnega izpada igralcev obeh moštev.

Jeseničani so povedli v 18. minuti prve tretjine, ko je Franc Smolej zadel ploščico v zraku in ji spremenil smer, tako da je bil vratar Albreht, nemočen. V drugi tretjini je igra bila enakovredna in sta moštvi le na trenutke uprizorili kakšno nevarnejšo akcijo. Domačini so sicer povedli z 2:1, vendar so pred koncem tega dela gostje zaigrali bolj nevarno in prek Pipana izenačili na 2:2. V odločilni tretji tretjini je jeseniški prvi napad nadaljeval z zelo dobrim pokrivanjem najnevarnejšega ljubljanskega napada G. Hiti-Petač-R. Hiti skoraj po vsem igrišču, tako da je bilo najtežje delo dobro opravljeno. Kot v prvih dveh tretjinah je nekaj zadnjih minut tudi v tem delu pripadlo državnim prvakom, ki so izkoristili napako ljubljanske obrambe in povedli s 3:2 z golom Tomaža Koširja, na podajo Eržena. Nekaj več kot minuto pred koncem srečanja pa je Poljanšek prišel sam pred Albrehta, ga tudi spravil v »matni položaj«, vendar je ploščica za nekaj centimetrov odšla mimo gol-črte.

Jeseniški hokejisti so zasluženoma zmagali, vendar je treba priznati, da ljubljanci v soboto niso bili slabi nasprotnik. Treba se je zavedati, da so ostali še trije dvoboji med Olimpijo in Jesenicami v okviru državnega prvenstva, ki bodo vsak za sebe odločali o letošnjem prvaku.

Ceprav vsi igralci zaslužijo pohvalo za veliko borbo, športni odnos do igre in nasprotnika ter za izredno pomembno zmago, pa je bil po mnenju večine najboljši igralec v jeseniškem moštvu vratar Knez, kljub temu, da je prejel dva gola, ki bi ju lahko tudi ubranil.

Jesenice : Merano 11:5 (3:1, 4:2, 4:2)

Kljub temu, da so imeli jeseniški hokejisti v tork zvečer na sporedu srečanje v okviru tekmovanja za Alpski pokal proti Meranu (Italija), so imeli v dopoldanskem času normalni trening. S tem je trener Afanasijev hotel preizkusiti fizično zmogljivost svojih igralcev, kajti po zmagi Medveščaka nad Meranom (8:2) je bilo očitno, da Italijani ne bodo nevaren nasprotnik. Glede na to in dejstvo, da je bila ledena ploskev izredno hrapava, kajti »rolba« se je pred tekmo pokvarila, nismo niti mogli pričakovati vrhunske igre naših hokejistov. Ploščica je vse preveč nenormalno skakljala in preprečevala običajen potek akcij igralcev obeh moštev. To seveda ni opravičilo za nekatere napake naših igralcev, ki so predvsem grešili v obrambi, na trenutke pa so tudi napadalci zaigrali netočno in neravno, tako da so jih gledalci nekajkrat »pozdravili« z žvižganjem.

Ceprav so se gostje predstavili kot skromni poznavatelj hokeja pa so v drugi tretjini izkoristili nekatere napake naših in rezultat, po vodstvu domačinov 3:1, celo izenačili na 3:3. Po krajši krizi so domačini zaigrali boljše in je bil rezultat ob koncu druge tretjine 7:3. Tudi v tretjem

delu so Jeseničani igrali spremenljivo, vendar so bili kljub temu boljše in visoko premagali nasprotnika z 11:5. Državni prvaki so dosegli nekaj izredno lepih golov, zlasti pa sta se pri zadetkih izkazala Beravs in R. Smolej ter drugi napad Hafner, Felc, Poljanšek, ki so s hitrimi in natančnimi podajami z lahkoto prihajali pred gol Merana.

Glede na to, da v jeseniški obrambi že nekaj časa »skriplje« pa je bila tekma z Meranom priložnost, da bi vodstvo preizkusilo nekatere druge igralce, ki nimajo priložnosti pokazati svojih kvalit. Tu predvsem mislimo na mladega Joža Razingerja. Kajti ne morem se znebiti vtisa, da nekateri igralci delajo očitne in prenevarne napake, ki so bile tudi v tej tekmi vzrok, da so gostje dosegli celo pet golov.

Streli golov za domače: Poljanšek 3, Hafner, Beravs in R. Smolej po 2 ter Jug in Skrijanec po enega. D.

Jesenice : Crvena zvezda 26:1 | 29:4

Sah

Občinsko sindikalno prvenstvo

Pod pokroviteljstvom občinskega sindikalnega sveta Jesenice in v organizaciji šahovskega društva Jesenice, je bilo dne 15. novembra občinsko prvenstvo delovnih organizacij v šahu. Prvenstvo, ki se ga je udeležilo devet sindikalnih ekip, je bilo brzopotno. Vsak igralec je imel deset minut časa za razmišljanje.

Po hudih bojih je zmagala ekipa osnovne šole Prežihov Voranc s 24,5 točkami v postavi Vister, Sifer, Dežman, Brišar in rezerva Surjan. Na drugo mesto se je uvrstila ekipa

železarn Jesenice I. s 23 1/2 točkami. Za Železarno I. so igrali: Burenovič, Jan, Lužnik in Piberčnik. Tretje mesto je zasedla ekipa zdravstvenega doma Jesenice v postavi: dr. Hribernik, Andželič, Mekina, Rožič in dr. Tancar z 22 točkami. Četrto in peto mesto si delita ekipi Tehnični biro in železarna Jesenice II s 17 točkami; sledijo ekipa Železnikarjev s 13 1/2 točkami, ekipa SGP Sava Jesenice z 12 t., PMM Jesenice z 10 t., na zadnje deveto mesto pa se je uvrstila s 4 1/2 točkami ekipa Vatrostalna, ki je igrala samo s tremi igralci.

Prva ekipa je prejela pokal, druga in tretja pa diplomi.

Med posamezniki je na prvi deski dosegel najboljši rezultat dr. Hribernik s sedem osvojenimi točkami, na drugi deski pa Radovan Andželič ravno tako s sedmimi točkami. Oba sta igrala za ekipo Zdravstveni dom Jesenice. Na tretji deski je bil najboljši Milojković član ekipe Železnikarjev s 7 1/2 točkami. Piberčnik pa na četrty deski s osmimi točkami, ekipa železarn Jesenice I. Najboljši igralci na posameznih deskah so dobili praktična darila. RF

V Novem mestu poraz

V nedeljo 18. novembra je ekipa šahovskega društva Jesenice gostovala v Novem mestu in izgubila z istoimenskim moštvom z visokim rezultatom 7:3.

Posamezni rezultati: Zorko (0), Krajnik (1), Krničar (1), Košir (0), Čiuh (0), Ravnik (0). Pri mladincih je Želenik zmagal, Gribič pa izgubil. Ekipa je odšla v Novo mesto brez ene ženske predstavnice in je bila točka izgubljena, izgubila pa je tudi druga predstavnica Svetinova.

Ekipa je bila zelo okrnjena, brez Paulina, ki je odšel na odsluženje vojaškega roka in Korošca, ki je bil službeno odsoten. Zaradi pritožbe Cerknice glode registracije Lojzke Pangrac tudi ona ni smela nastopiti za ekipo Jesenice. RF

Za prvo kategorijo

Gorenjska šahovska društva med sebojno dobro sodelujejo, predvsem tista, ki izstopajo tudi z igralno močjo svojih članov. To so SD Jesenice, SD Lesce, SD Škofja Loka in SD Borec Kranj, ki so medsebojne stike oživeli na pobudo jeseniškega šahovskega društva, ki je pred dvema letoma dalo pobudo za mesečne brzopotne turnirje.

Najbolj tesno pa jeseniško šahovsko društvo sodeluje s SD Lesce, s katerim se dogovarja tudi za skupne akcije. Tako so že razpravljali o možnosti organiziranja interlige, ki bi poleg domačih šahovskih društev Gorenjske zajela tudi šahiste iz avstrijske Koroške in obmejnih krajev Italije.

Tesno sodelovanje med šahisti Jesenic in Lesce je znano tudi po večkratnih medsebojnih srečanjih, turnirjih in celo skupnih nastopih. Tako kot jeseniški šahisti tudi šahisti SD Lesce nastopajo v prvi slovenski ligi — zahod. Eni kot drugi imajo v svojih vrstah veliko igralcev, ki s svojo igralno močjo presegajo s pravili formalno predpisane kategorije. Zato so se dogovorili za skupni kategorizacijski turnir za doseg prve kategorije. Iz vsakega društva nastopi šest drugokategorikov ali skupaj dvanajst šahistov.

Po osmem kolu je že videti različnost igralcev v igralni moči. Poudariti pa je potrebno, da vsi udeleženci turnirja ne sledijo turnirskemu kolu igralnih partij, zaradi česar so nekateri igralci s partijami v zaostanku kar tudi težejoča natančen pregled trenutnega vrstnega reda. Po osmem kolu je stanje doseženih točk naslednje:

1. Poljanšek — Jesenice (5) — 1 t., 2. Preštrl Lesce (6) — 4 1/2 t., 3. Balanč Jesenice (4) — 1 1/2 t., 4. Hrovat Lesce (8) 4 1/2 t., 5. Sifer Lesce (5) 3 t., 6. Konobel Jesenice (4) 3 t., 7. Tramte Jesenice (6) 1 1/2 t., 8. Ravnik Jesenice (5) 3 1/2 t., 9. Čiuh Jesenice (6) 4 t., 10. Simič Lesce (7) 2 t., 11. Petrovič Lesce (8) 5 t., 12. Kaše Lesce (7) 5 t. (v oklepaju je število odigranih partij). JZ

TLAKO - MER	IZDELEK	ŽELEZARNA RUDA	NEKI	POD ZA SUŠENJE	NIHALNICA	KEMIČNI ZNAK ZA JOD	ŽAČETEK ARŽBUJE	UNEFEX, OBRABA	29. 11.	POJISKO STRANIŠČE	RIJMSKA 1	OKRASKA RIŠKA	GRŠKA BOGINJA JEZE	MUSLIMAN, VERSKI POST	TOVARNA V ZAGREBU	POLJA	EDRAVITI, IZOLJŠA-TI
SLOVAR										DELATEC V LIVARNI					OLAJŠKA ZA RAZČUN		
NOVA VRSTA, ODSTAVEK						"FRŠLUS"				POPOVSKI IZSTRELEK		SOSEDNJA DRŽAVA			OLAJŠKA ZA RAZČUN		
ČUMICA ZA BRISANJE								ODISEJEV OČE				GRŠKA BOG. MAJEVANJA					
ENA IN DRUGA			PRVI SA. MOGLASNIK			SPRIMEK. OUBOLIN	STOPNJA TOSLANIH								ANT. OZN. VALJEVA		
TEŽJE SANJE			ARABSKI ŽREBEC			GA 2. DRUGI MI BUDNIN.	ITALIJANSKA OPERNA HIŠA						SAMOGLAS. IN SOGLAS.		LETVA		
RDEČE KRVNO TELESCE						KUDELKA S STROP. PRIDM. BRLOČENICA		AVTOM. OZNAKA ZA TAJNSKO		SPLOŠEN, VSESTRANSKI							
KRADLJIVOST								OKRASKA ZA DOLAVO V LAMNADI		POKRAJINA V SRBIJI			ODDELK. RIMSKE KOJENICE			SAMOGLAS. OMETVIČE-MJE	
LATINSKI VEZNIK			TUJE M. IME			STARBA MAMA		PREDLOG		OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
POLMER			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				VOJASNI ČIN		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
X			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				KATJA KOVAČ		IGRA S PALČICA-MI					
MRČES			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				NIHALNICA		IGRA S PALČICA-MI					
VRSTA VRBE			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
KEMIČNI ZNAK ZA NATRIJ			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
POPEVA-RICA EVA			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
TKANINA ZA ZAVPSE			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
KLICA, ČIMA			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
POLAGA-LEC			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		
PLAKOV			ODPIŠEN DROBEČ ŽELEZA			TALISOVA ODANŽABA				OSLOV GLAS		AVT. OZNAKA NEMČIJE		PREDLOG	OLAJŠEV ROMAN		

Nagradna križanka

Današnja križanka je nagradna. Za reševalce s pravilnimi rešitvami, razpisujemo naslednje nagrade: ena nagrada 100 din, dve nagradi 70 din, tri nagrade 50 din in štiri nagrade po 30 din. Vsak lahko sodeluje pri žrebanju le z eno rešitvijo, ki naj jo pošlje v kuverti, na katero poleg naslova Uredništvo Železarja, napiše še nagradna križanka.

Rešitve vpišite v izrezan lik križanke s tiskanimi črkami in čitljivo, ter nam jih pošljite do vključno 5. decembra, do 12. ure. Rešitvam ne prilagajte nobenih drugih dopisov.